

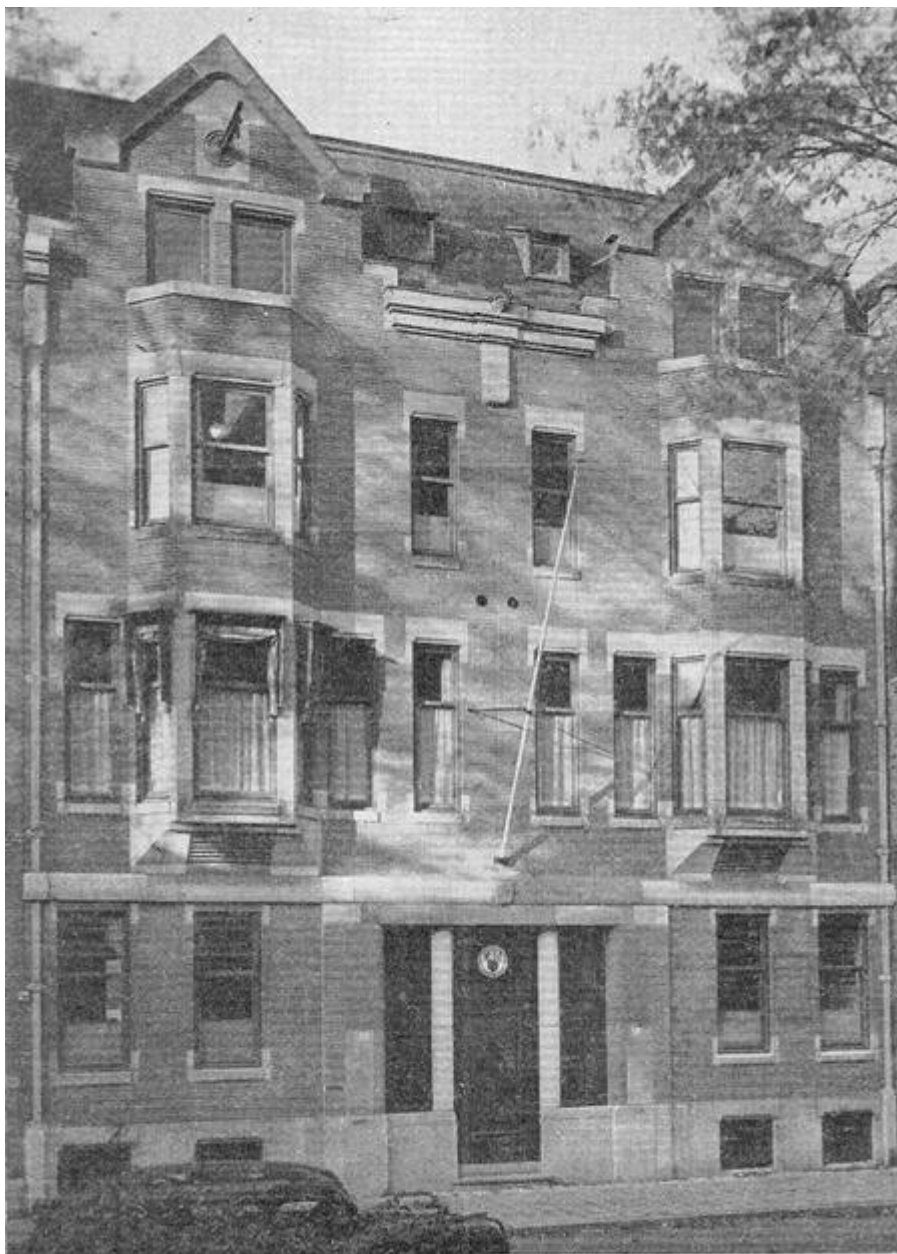

1927-1952

**een
kwart
eeuw
melk-
controle**

J A A R V E R S L A G 1 9 5 1

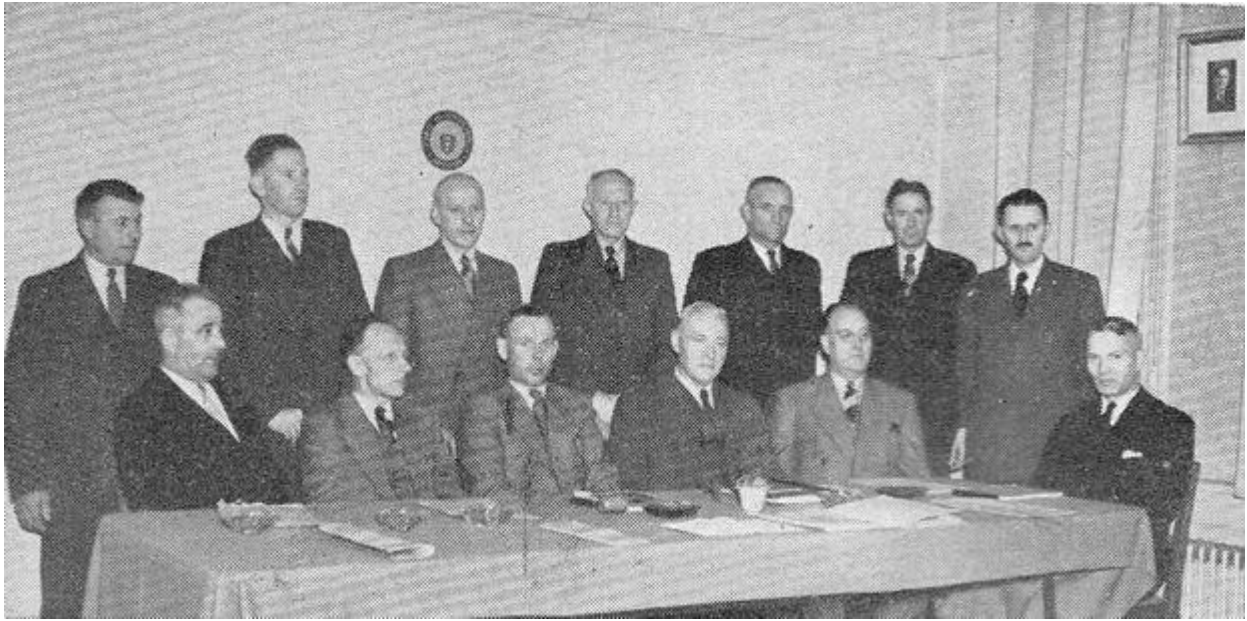

Melkcontrôleureau Amsterdam, Vondelstraat 50-52

Inhoud: MAP Melkvoorziening Amsterdam

			Blz.
xxxxxxx	Een kwart eeuw MEBA 1927 - 1952		
xxxxxx	Voorwoord		
xxxxxxx	Historisch deel		
xxxxxxx	Hoofdstuk Zuivelcoöperatie van Nederland Melkvoorziening Amsterdam		
Bijlage-01	Rapport 1907 Melkvoorziening Amsterdam 3 delen	1907	
Bijlage-01b	Melkvoorziening Amsterdam	1915	
Bijlage-01c	Klachten Melkvoorziening Amsterdam door kop van N-Holland	1916	
Bijlage-02	Over Amsterdamse melkvoorziening	1925	
Bijlage-03		1926	
Bijlage-04		1927	
Bijlage-05	Verleden en Toekomst A. Melkvoorziening 4 delen dr. v Gelder.	1927	
Bijlage-06	Onderlinge strubbelingen tussen top MECA. en MEBA.	1928	
Bijlage-07	Iets over de Propagandafilm	1929	
Bijlage-08	Voorstel van MECA Melkvoorziening	1930	
Bijlage-09	„Is vrijwillige melkcontrole mislukt?”	1930	
Bijlage-10	Protestbrief aan B. en W. Amsterdam Dir. E. v Goor V.A.M.I	1930	
Bijlage-11	Nieuw Rapport met „Advies eigen melkinrichting Amsterdam”	1932	
Bijlage-12	Iets over <i>Veterinaire Luchtbeschermingsdienst</i>	1938	
Bijlage-13	Gegevens MECA / MEBA uit Zuiveljaarboeken	1926-1973	

Bestuur en Directeur Melkcontrôle bureau „Amsterdam”

C. A. Heult, Amsterdam, Voorzitter,
 B. C. Wismeyer, Amsterdam,
 W. van der Tas, Amsterdam,

vertegenw. R.K. Melkhandel-Ver. „St. Rochus”.
 vertegenw. Alg. Melkslijtersbond.
 vertegenw. Prot. Chr. Melkwerk. Ver.

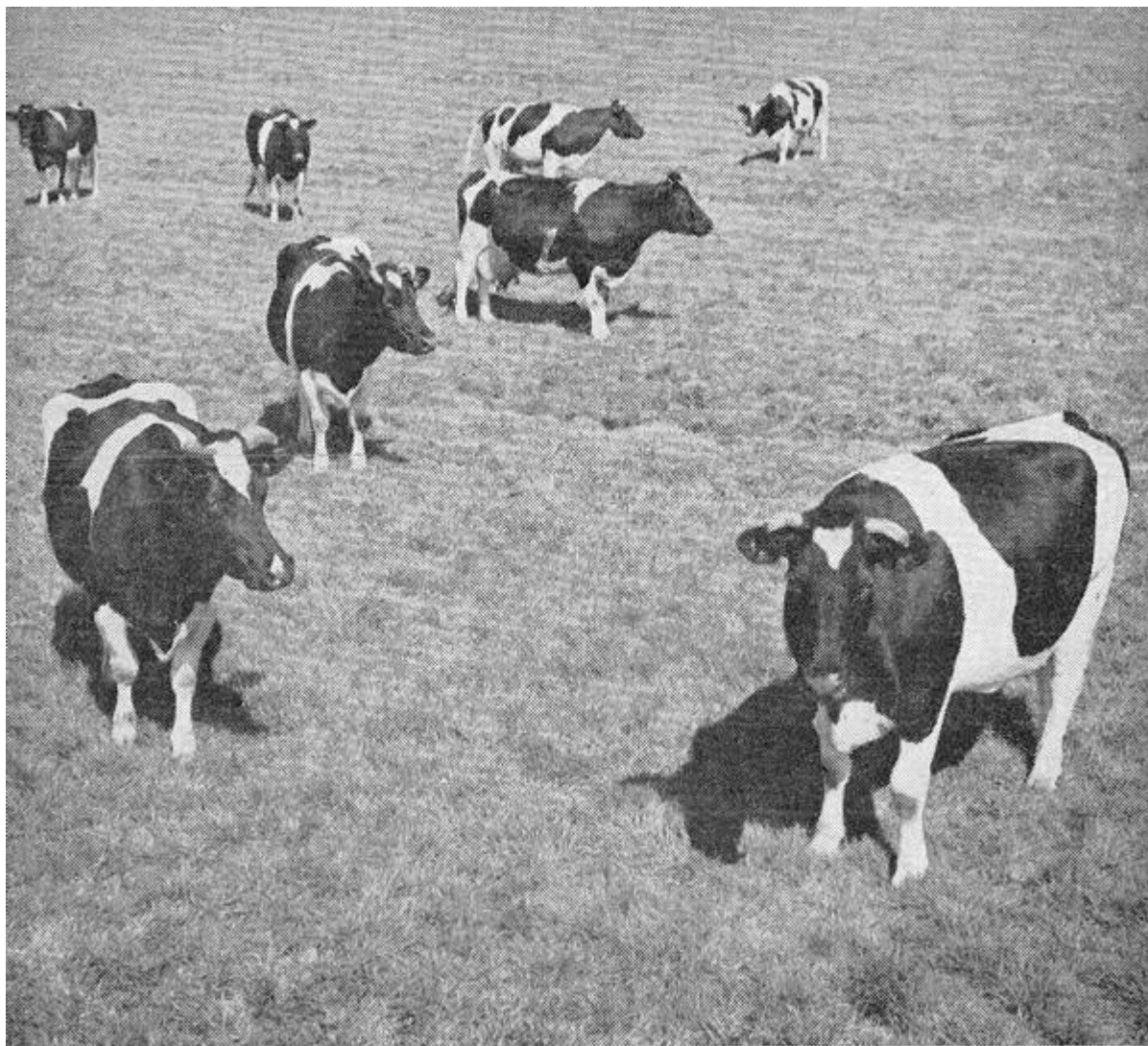
N. Padmos, Amsterdam,]
   lid Dagelijks Bestuur,]
 F. Ferwerda, Amsterdam]
 J. P. Roodzant, Wormerveer,]

Ver. van Standaardisatiebedrijven
 „Hermes” te Amsterdam

H. Brinkman Jzn, Zaandam,]
   Onder-Voorzitter,]
 P. Th. v. d. Veldt, Sloten, Secretaris,]
 G. den Hartog, Weesperkarspel,]
 J. Kok, Wzn, Watergang,]
 C. Lam, Nederhorst den Berg,]
 G. Ph. Roeleveld, IJpendam,]

vertegenw.
 Coöp. Melkcentrale G.A. (C.M.C).

Drs J. Mol, dierenarts, Directeur

Voorwoord

Op 17 November 1927 werd de vereniging „*Het Melkcontrólebureau Amsterdam (MeBA)*” opgericht, nadat reeds geruime tijd werkzaamheden waren verricht door het melkcontrólebureau in voorlopige vorm.

Het verslag van de in 1951 verrichte werkzaamheden kan dan ook worden beschouwd als het verslag over het 25e werkjaar, in verband waarmede het gewenst werd geacht dit jaarverslag in een fraaiere vorm dan gewoonlijk te publiceren.

Bovendien vormde dit een geschikte gelegenheid om de 25-jarige geschiedenis van het Melkcontrólebureau Amsterdam vast te leggen, terwijl de voornaamste autoriteiten waarmede de melkcontrólestations bij de vervulling van hun taak regelmatig te maken hebben, zo welwillend waren hun oordeel omtrent de melkcontróle in ‘t algemeen en het Meba in ‘t bijzonder in een korte bijdrage te vermelden.

Ditzelfde werd gedaan door vooraanstaande vertegenwoordigers van de 3 groepen ondernemers - de veehouders, de consumptiemelkfabrikanten en de detailhandelaren in melk -, waarmede het Meba bij zijn contróle langs de gehele „*melkweg*” in aanraking komt.

Wij zijn bedoelde autoriteiten en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven zeer erkentelijk voor hun bereidwilligheid en stellen het bovendien op prijs ook een bijdrage van consumentenzijde op te kunnen nemen. De verbruikers van melk en melkproducten zijn toch ten zeerste gebaat bij de resultaten van de melkcontróle en de bedoeling van dit boekje is met name ook deze grootste groep belanghebbenden een goed inzicht in het wezen en het doel van het Melkcontrólebureau Amsterdam mogelijk te maken.

Het spreekt vanzelf dat de feiten en cijfers van het in de tweede helft van dit boekje opgenomen verslag over de in 1951 verrichte werkzaamheden speciaal voor deskundige lezers zijn bestemd; ter vergemakkelijking van de kennisneming ervan is voor dit jaarverslag dezelfde schematische opzet gevolgd als wij sinds 1947 gewend zijn.

AMSTERDAM, 17 November 1952.

Het Meba in het zilver

Aan het tot mij gerichte verzoek om aan het vijftientig-jarig bestaan van het Meba een kort woord te wijden, geef ik gaarne gevolg. Deze gebeurtenis toch, is voor de kwaliteitsverbetering van de consumptiemelk, benodigd voor de voorziening van de hoofdstad des lands, zeer zeker waard herdacht te worden.

Het consumptiemelkvraagstuk voor Amsterdam stond in het verleden meermalen in het brandpunt van de belangstelling. Commissies werden ingesteld en rapporten werden uitgebracht omtrent dit probleem, waarbij de opvattingen dikwijls en soms op heftige wijze botsten. Het ging daarbij evenwel in hoofdzaak over de techniek van de drinkmelkvoorziening.

Het pleit zeer zeker voor de ruime blik van de belanghebbenden, dat in de tweede helft van de twintiger jaren, zowel van de zijde van de melkveehouders als van de melkhandelaren, het initiatief werd genomen om door doeltreffende maatregelen tot kwaliteitsverbetering van de consumptiemelk te geraken. Te dien einde werd door elk der genoemde groepen een contróle-instelling in het leven geroepen, n.l. het Meba door de handel, en het Meca door de veehouders. De noodzakelijke samenwerking tussen de beide instituten werd al spoedig gewaarborgd, doordat de leiding aan één en dezelfde directeur werd toevertrouwd.

Het is hier de plaats om de belangrijke arbeid op het terrein van de kwaliteitsverbetering van de melk te gedenken van de 1e Directeur, dr R. H. van Gelder, een man die met grote bekwaamheid en energie het aan hem toevertrouwde arbeidsveld bewerkte. Zijn tragisch verscheiden in de bezettingstijd heeft destijds allen die hem kenden smartelijk getroffen.

Aan het bestaan van twee aparte instellingen voor de melkverbetering in het voorzieningsgebied van Amsterdam kwam al vrij spoedig een einde door de opheffing van het Meca. Veehouders en handel werkten later eendrachtig samen in het voortbestaande Meba, hetgeen ongetwijfeld een verbetering was.

Het is niet mijn taak om hier de verdere ontwikkelingsgang van het thans jubilerende Station in bijzonderheden te schetsen. Gememoreerd zij slechts, dat het ook in de keuze van zijn tweede Directeur fortuinlijk is geweest. Dit is een omstandigheid die van het grootste gewicht geacht moet worden, want de directe leiding is van doorslaggevende betekenis voor het welslagen van een contróle-instelling als het Meba.

Voor het district Amsterdam en omstreken werd sedert 1933 de uitvoering van de in genoemd jaar van overheidszijde ingevoerde regelingen tot verbetering van de kwaliteit der consumptiemelk van meet af aan aan het Meba toevertrouwd. Het Amsterdamse Station heeft de hem gegeven zeer belangrijke taak steeds op nauwgezette en voortreffelijke wijze vervuld. Op de herdenkingsdag van het vijftientig-jarig bestaan kunnen dan ook Bestuur, Directie en Personeel met voldoening op de afgelegde weg terugzien. Moge ook in de toekomst het „Meba” zijn zegenrijke arbeid met succes blijven vervullen. 's-Gravenhage, 4 November 1952.

Dr ir P. N. BOEKEL,
Directeur van het Zuivelwezen tevens Rijkszuivelinspecteur.

Bij het 25-jarig jubileum van het Meba

wil ik gaarne van de mij geboden gelegenheid gebruik maken om mijn gelukwensen aan te bieden. Maar niet alleen gelukwensen wil ik hier plaatsen, ik wil ook uiting geven aan mijn waardering voor het werk, dat het Amsterdamse melkcontrôlestation in al die jaren heeft gedaan. Meer en meer heeft men in die jaren leren inzien hoe belangrijk het gebruik van consumptiemelk voor de volksgezondheid is. Maar dan moet die melk in hygiënisch opzicht ook volkomen veilig zijn. De zorg hiervoor moet al op de boerderij beginnen en moet worden voortgezet langs de gehele weg die de melk dan verder aflegt naar de consument. Een grote zorgvuldigheid bij de behandeling van melk schept niet alleen de nodige waarborg ten aanzien van de hygiënische betrouwbaarheid maar bevordert ook de organoleptische kwaliteit. En het is hieraan, dat meer en meer aandacht besteed moet en zal worden en waar nog een grote taak voor het Meba in de toekomst ligt.

Ik wil daarom besluiten met de hoop uit te spreken, dat het Melkcontrôlebureau Amsterdam in de komende 25 jaar even succesvol moge werken als in de periode, die we bij het jubileum dat we nu vieren kunnen overzien.

Ir B. VAN DAM, Voorzitter Bedrijfschap voor Zuivel.

Het Meba en de melkproducenten

De viering van het vijftieng-jarig bestaan van het Melkcontrôlebureau „*Amsterdam*” vormt een gerede aanleiding om eens stil te staan bij de betekenis van de melkcontrôlestations voor de melkproducenten in West-Nederland. De voortreffelijke wijze toch, waarop de stations hun werkzaamheden verrichten, heeft onwillekeurig ten gevolge dat de veehouders die grote betekenis minder goed beseffen dan zij zouden doen indien het contrôle-apparaat minder goed functioneerde. Wanneer men echter bedenkt dat de melkveeouders het grootste belang hebben bij een juiste melkprijs en dat deze melkprijs niet alleen afhankelijk is van economische omstandigheden, maar daarnaast in sterke mate beïnvloed wordt door het vetgehalte en de kwaliteit der melk, dan volgt hieruit hoezeer de melkveeouders afhankelijk zijn van degene die beide laatstgenoemde factoren vaststelt. Het zijn in West-Nederland de melkcontrôle stations, die de vaststelling van vetgehalte en kwaliteitsklasse verrichten.

Hoewel de vetgehaltebepaling in haar huidige vorm pas in 1940 op het repertoire der stations verscheen, plaats ik haar voorop omdat, althans onder de huidige omstandigheden, geen factor zo zeer de melkprijs beïnvloedt als juist het vetgehalte. Weet men wel, dat voor de jaarlijks in West-Nederland geproduceerde melk een vetgehalte-verschil van enkele honderdste procenten - derhalve zich geheel afspelend in de sfeer der afrondingen - correspondeert met een geldbedrag van een miljoen gulden en meer? Nergens in Nederland en misschien wel nergens ter wereld wordt het vetgehalte der melk objectiever en nauwkeuriger vastgesteld dan in het westelijk consumptiemelkgebied.

De veehouders mogen zich gelukkig prijzen dat hun voormannen bij de invoering der betaling naar vetgehalte in 1940 aan de melkcontrôlestations de daaraan verbonden werkzaamheden hebben opgedragen en dat deze stations zich daarmee hebben willen belasten, ook al viel dit werk buiten hun eigenlijke melkhygiënische taak. Maar niet alleen voor de melkproducenten, ook voor de melkinrichtingen met hun scherp gecalculerde marges is het een rustig idee, dat voor geen hunner concurrenten in de vetgehaltebepaling ook maar enige „*muziek*” schuilt. Ondanks alle contrôle en supercontrôle kan de buiten West-Nederland gevolgde werkwijze deze garantie nimmer geven.

Intussen blijft toch het belangrijkste werk der melkcontrôlestations de kwaliteitsverbetering der melk op haar weg van koe naar consument. Welke resultaten zijn daarbij bereikt, in het bijzonder op de boerderij? Om daarvan een indruk te krijgen kan men niet beter doen dan een vergelijking te trekken met de toestand van vijftientig jaren geleden, toen de melkwinning in het westelijk consumptiemelkgebied op een uitermate laag peil stond. Door hun voortdurend ijveren voor betere veeverzorging, melkwinning, melkbehandeling en dierziektenbestrijding hebben de melkcontrôlestations hierin een radicale ommekeer gebracht.

Stond een kwart eeuw geleden de kwaliteit van de West-Nederlandse melk in doorsnee beneden de melkkwaliteit in de andere Nederlandse gewesten, thans zijn de rollen omgekeerd en ligt het kwaliteitspeil buiten West-Nederland gemiddeld belangrijk lager. De West-Nederlandse consumptiemelkers zullen zich wellicht hierover verheugen, maar zij bedenken wel, dat hun melkproductie lang niet toereikend is voor de melkbehoefte der grote steden. Deze behoefte kan slechts gedekt worden door aanvullingsmelk uit streken waar het melkhygiënisch peil aanmerkelijk lager ligt.

Willen wij de kwaliteit der consumptiemelk verder omhoog brengen - en ter bevordering van het melkgebruik is dit noodzakelijk - dan zal in geheel Nederland de kwaliteitsbepaling en kwaliteitsbetaling krachtig ter hand moeten worden genomen. Ik weet, dat principiële verschillen van inzicht nog in de weg staan. Dergelijke verschillen mag en kan men niet verwaarlozen. Maar er komt tenslotte een ogenblik, dat men zich niet langer de luxe van het steeds maar zagen op een knoest kan permitteren. Voor de kwaliteit der Nederlandse melk is dat ogenblik aangebroken. Moge een melkwinningswet, die deze materie afdoende regelt, spoedig tot stand komen.

De relatief gunstige situatie in West-Nederland mag geen beletsel zijn om verdere verbeteringen in ons systeem van kwaliteitsbepaling en kwaliteitsbetaling aan te brengen. Momenteel is er weinig mogelijkheid om de financiële prikkels te vergroten, b.v. door verhoging van kwaliteitspremie en kwaliteitskorting. Daarin kan verandering komen, wanneer straks de afschaffing van diverse overheidsregelingen ten gevolge zal hebben dat de natuurlijke meerwaarde der in West-Nederland gewonnen melk in de prijs tot uitdrukking komt. Ik hoop en vertrouw dat de West-Nederlandse veehouders dan de wenselijkheid zullen inzien van het gedeeltelijk aanwenden van deze meerwaarde ter versterking van de kwaliteitsbetaling.

Men hoort een enkele keer een melkveehouder wel eens de opvatting verkondigen, dat het melkcontrôlestation zich moest beperken tot de vaststelling der kwaliteitsklassen en zich niet moest inlaten met de omgeving waarin en de omstandigheden waaronder de melk gewonnen is. Zij, die zo redeneren, hechten een te grote waarde aan het laboratorium-onderzoek en miskennen voorts de zo uitermate belangrijke voorlichtende taak der melkcontrôlestations. Dat de stations zelve zich van deze taak volledig bewust zijn moge blijken uit de wijze waarop zij de bedrijfsinspecties verrichten en uit hun bemoeiingen met melkcursussen, machinaal melken, bussenreiniging en zovele andere werkzaamheden, die erop gericht zijn om de producenten met raad en daad ter zijde te staan. In dit verband mag ook de controle op kwaliteit en samenstelling van teruggeleverde voermelk en wei niet vergeten worden.

Tijdens het bestaan der melkcontrôlestations zijn vele economische stormen gepasseerd. Vergelijken met vijftientig jaar geleden zijn de verhoudingen op consumptiemelkgebied radicaal gewijzigd. Op het terrein der melkhygiëne hebben zich echter alle belanghebbenden steeds met elkander weten te verstaan, ook al stonden zij soms in ander opzicht lijnrecht tegenover elkaar.

Dat men het ten aanzien van de kwaliteitsverbetering goed met elkander eens was, moge gedeeltelijk verklaard worden door het grote algemene belang, dat hier op het spel stond, maar deze eenstemmigheid is mede te danken aan het onbeperkte vertrouwen, dat alle belanghebbenden in de melkcontrôlestations stelden.

Onder die melkcontrôlestations neemt het Meba een bijzondere plaats in. Het is immers het enige station, dat gemeenschappelijk bezit is van organisaties van melkveehouders en melkhandelaren en dat bestuurd wordt door een paritetisch samengesteld bestuur. Bij een dergelijk station voelen melkveehouders en melkhandelaren zich thuis en ontstaat een welwillende sfeer, die juist bij dit werk zo buitengewoon belangrijk is.

Ik wens bestuur en directeur van het „Melkcontrôlebureau „Amsterdam” van ganser harte geluk met dit zilveren jubileum en ik spreek daarbij de hoop uit, dat het Meba op even harmonische wijze zijn prachtige taak zal blijven vervullen in de volgende vijfentwintig jaren. Indien de tekenen niet bedriegen kan de toekomst in melkpolitiek opzicht wat rustiger worden dan het soms stormachtige verleden. Wanneer dit zo mag zijn, zal de arbeid van het Meba des te zegenrijker kunnen zijn voor allen, die iets met melk te maken hebben.

B. VAN DER HEIDE, Directeur

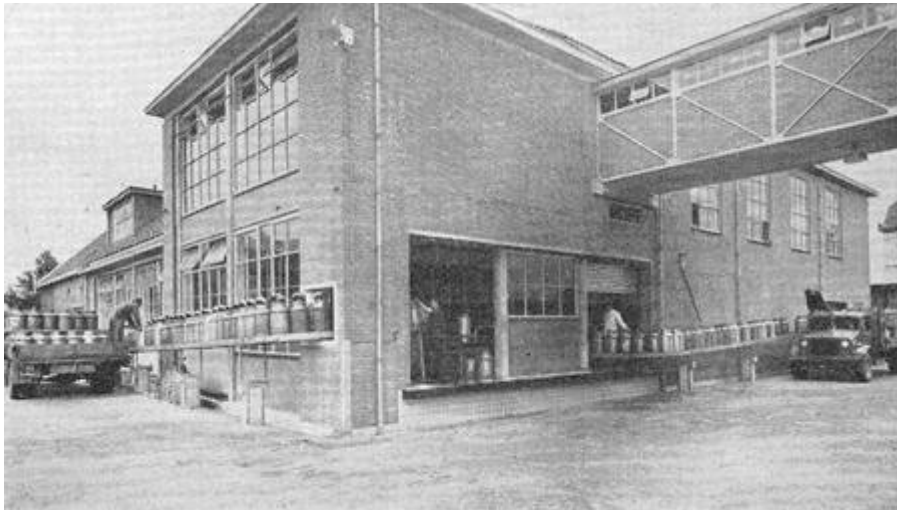
Coöperatieve Melkcentrale G.A. (C.M.C.)

Het Meba en de consumptiemelkindustrie van Amsterdam en omgeving

Op 17 November 1952 zal het 25 jaar geleden zijn, dat onder de drang der omstandigheden het Melkcontrôlebureau „Amsterdam” werd opgericht.

Ieder ter zake kundige was er namelijk toen wel van overtuigd dat de melkvoorziening van Amsterdam en omgeving, van hygiënisch standpunt bezien, dringend verbetering behoefde. Thans kan gerust worden toegegeven dat de toen van de veehouders ontvangen melk in ‘t algemeen van zeer twijfelachtige kwaliteit was en dat deze melk door de consumptiemelkbedrijven vaak niet doelmatig en deskundig behandeld werd, waardoor de kwaliteit nog verder terugliep.

Dat de resultaten van het Meba de eerste jaren weinig bevredigend waren, vond mede zijn oorzaak in de niet verplichte aansluiting, reden waarom in het jaar 1932 de melkcommissie in haar rapport als zienswijze van de meerderheid nog tot de conclusie kwam dat alleen een Gemeentelijk Melkbedrijf uitkomst kon brengen.

In 1933 kwam de consumptiemelkregeling tot stand, onder meer wat inhield dat alle consumptiemelkbedrijven zich onder contrôle van het Meba moesten stellen. Vanaf die tijd is onder de zeer bekwame leiding van wijlen dr Van Gelder de kwaliteitscontrôle, in samenwerking met de overige melkcontrôlestations, steeds beter en effectiever geworden. In Mei 1940 waren dan ook reeds zeer tastbare resultaten bereikt.

Helaas werd dr Van Gelder een der vele slachtoffers van de Duitse terreur.

In Maart 1941 werd de directie aanvaard door drs J. Mol. Gedurende de oorlogsjaren moest onder de meest ongunstige omstandigheden gewerkt worden en moesten er op het gebied der hygiëne heel wat concessies gedaan worden.

Door de invoering van de standaardisatie der consumptiemelk, werd naast de hygiënische contrôle ook het vetgehalte-onderzoek der door de veehouders geleverde melk aan het Meba opgedragen. Hoewel aanvankelijk wel enige vrees bestond, dat door dit massale vetgehalte-onderzoek wellicht het kwaliteitsonderzoek in ‘t gedrang zou komen, kunnen wij heden bij het afslui-

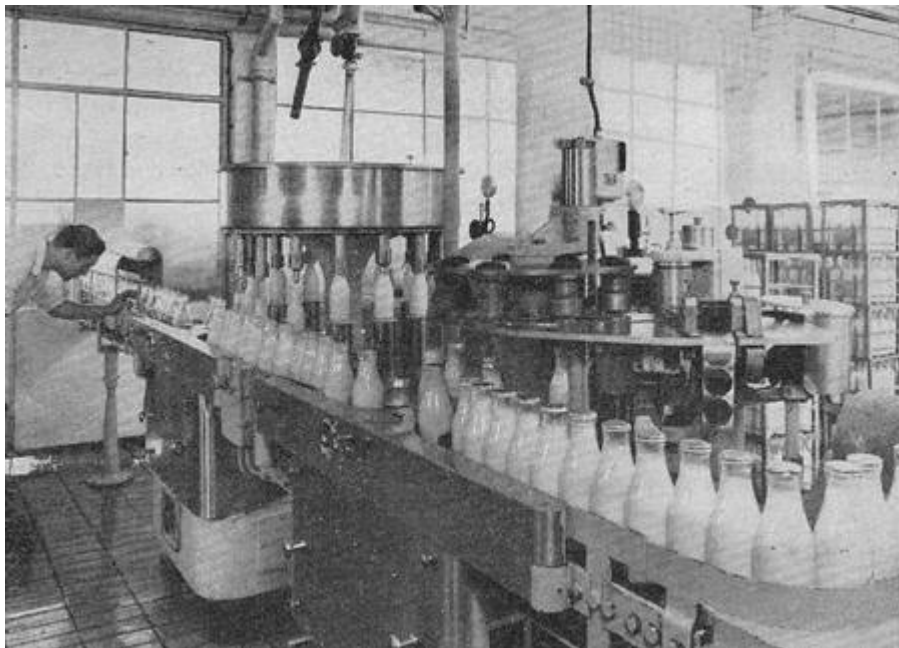
ten van deze 25 jaar gelukkig constateren, dat na het beëindigen van de oorlog in 1945, onder de voortreffelijke leiding van de heer Mol, de resultaten van het kwaliteitsonderzoek van jaar tot jaar stegen.

Naast de laboratoriumonderzoekingen en de bedrijfsinspecties, die plaats vinden conform de Regulatieven van de Centrale Commissie voor Melkhygiëne, werd op initiatief van de Directeur van het Meba voor ongeveer vier jaar tevens een stelselmatige organoleptische keuring van flessenmelk en yoghurt ingesteld, later gevolgd door een houdbaarheidsproef van gepasteuriseerde flessenmelk. De resultaten die in zo korte tijd reeds met deze keuringen zijn bereikt, zijn werkelijk verrassend. Vastgesteld kan dan ook worden dat mede door een wijs en juist beleid van het Meba, de gemiddelde kwaliteit van de door de consumptiemelkbedrijven in, dit gebied geproduceerde melk en melkproducten, in vergelijking met het overige gedeelte van ons land, aan de spits staat.

Voortbouwende op deze resultaten kan het Meba met vertrouwen de volgende vijf en twintig jaar tegemoet gaan!

P. STIENSTRA,

Voorzitter van de Ver. van Consumptiemelkfabrieken
te Amsterdam en Omgeving.

Op palen en poten

Wanneer men in verband met een 25-jarig jubileum van een zo achtenswaardige en nuttige instelling als een melkcontrôlebureau durft te spreken over palen en poten, dan wekt zulks de indruk van een ongepastheid, die minstens een nadere verklaring behoeft.

Wat de palen betreft is zulk een verklaring wel zeer voor de hand liggend. Immers reeds in onze kinderjaren zongen wij de lof van „*Amsterdam die grote stad*”, die, o wonder, op palen was gebouwd. Aangezien de zetel van het jubilerende Melkcontrôlebureau kadastraal tot sectie no. zoveel van de gemeente Amsterdam behoort en aangezien dit bureau ook weer niet zó'n uitzonderlijke plaats in die gemeente inneemt, dat zijn fundering principieel afwijkt van die van andere gebouwen aldaar, waar men voorts bij een jubileum toch ook aandacht te schenken heeft aan het fundament van de jubilaris, is het naar ik meen verantwoord om de palen waarop het „Meba” rust in onze gezichtskring te trekken.

Tmeer is daartoe reden, omdat de beschouwing van dit materiële fundament ons aanleiding geeft om stil te staan bij nog een ander, belangrijker fundament waarop het Melkcontrôlebureau rust en dat wordt gevormd door het lofwaardige initiatief van de melkhandel in Amsterdam, dat op 17 November 1927 leidde tot de oprichting van het „Meba” en door de steun, in de vorm van waardering en vertrouwen sedert dien door de melkhandel aan de jubilaris betoond, voortspruitende uit het inzicht dat men hier een instelling in het leven geroepen had en houden moest, die van grote betekenis kon zijn voor de verdere ontwikkeling van de melkhandel.

Een enkel incident, zoals een telefoontje van het „Meba” in 1933 aan de toenmalige *Crisis-Zuivel-Centrale*, waarbij werd gemeld, dat een ingezetene van de stad Amsterdam, ter illustratie van zijn misnoegen over bepaalde tegen hem genomen maatregelen, zijn overladen gemoed en zijn met stenen wel gevulde broekzakken had geledigd op de ruiten van het oude gebouw aan de Domselaerstraat, als gevolg waarvan Directie en personeel min of meer aan de elementen waren overgeleverd, behoorde tot de hoge uitzonderingen en vermocht geen afbreuk aan de algemene en groeiende waardering te doen.

De initiatiefnemers zagen het goed; het Meba hééft zeer veel tot de verdere ontwikkeling van de melkhandel bijgedragen en ik moge daarbij, mij bepalende tot de detailhandel in melk noemen: de voorlichting en het vakonderwijs, de bedrijfskeuringen in verband met de vestigingsregeling, de adviezen bij de inrichting van bedrijven, de contróle op de verhandelde producten en de bedrijfsinspecties. Het zou te ver voeren om hier uitvoerig op de verschillende onderdelen van dit werk in te gaan, doch enkele cijfers vermogen reeds een indruk van de omvang en de betekenis ervan te geven.

Het aantal cursussen voor de melkhandel, door het „Meba” sedert 1939 in zijn werkgebied gegeven bedraagt: 13 volledige cursussen ter verkrijging van het vakdiploma, vereist bij zelfstandige vestiging of optreden als filiaalbeheerder, en 5 ontwikkelingscursussen voor reeds gevestigde melkhandelaren. Het aantal gediplomeerden bedraagt voor deze beide opleidingen resp. 548 en 101. Dit jaar zullen weer ruim 75 kandidaten aan het examen deelnemen. Het zijn getallen die

spreken! En er is veel veranderd sedert de door de Amsterdamse melkhandel omstreeks begin 1939 belegde protestvergadering tegen het vakonderwijs!

Ik besef dat ik nog een verklaring schuldig ben terzake de onparlementaire „poten” die ik, hoe zeer het mij spijt, in dit verband niet kàn vervangen door het wat aannemelijker klinkende „voeten”, welke laatste aanduiding overigens voor een forse stad als Amsterdam niet potig genoeg klinkt.

De vele aanrakingspunten met de melkhandel enerzijds, waarvan ik de ontwikkeling sedert 1932 heb mogen meemaken en het veelvuldig contact met het „Meba” anderzijds hebben mij de overtuiging gegeven, dat het Melkcontrôlebureau Amsterdam zéér veel voor de ontwikkeling en in het belang van de melkhandel heeft gedaan. Er werden veel taken verricht en, wat méér is, dit werk werd steeds goed aangepakt en met kracht zowel als met takt uitgevoerd. Om het anders te zeggen: „het stond goed op poten!”

Ik moge dan bij dit 25-jarig bestaan van het „Meba” een welgemeend compliment richten tot het Bestuur, de Directie en het personeel en ik waag het daaraan - ongevraagd - namens de detailhandel in melk een woord van dank te verbinden. Moge het Meba nog vele jaren, misschien niet altijd even rustig, maar dan toch solide, op zijn „palen” blijven staan om nog veel werk ten behoeve van de melkhandel op „poten” te kunnen zetten

E. G. H. HAIGHTON,

Adj.-secretaris Vakgroep Detailhandel
in Melk, Boter, Kaas en Eieren.

Tussen koe en consument

„Toe nou Bartje, drink je glaasje melk nu eens leeg. Je moest eens weten hoe goed het voor je is! Als Bartje nu vlug zijn melk opdrinkt, wordt hij later een grote sterke jongen!”

Inderdaad is Bartje een grote sterke jongen geworden van „melk en bloed”, die zich nu eerst realiseert, van hoeveel waarde die zachte aandrang van moeders zijde is geweest. Te meer, nu hem de eer te beurt is gevallen een artikeltje te mogen wijden aan de melk, dat witte vocht, waarvan hij in zijn bestaan, globaal uitgerekend, de inhoud van een 10.000 liter-tank heeft opgedronken. Waarover hij in zijn krantje in zijdelings verband wel het één en ander heeft gelezen, doch waarin hij zich nog nooit ernstig heeft verdiept!

Mijn vader oefende het illustere beroep uit van banketbakker, in een destijds nieuwe woonwijk in Zuid. Zijn specialiteit was het vervaardigen van roompunten en tompouces, en daarvoor had hij veel melk nodig. Het geval wilde, dat deze wijk werd opgeluisterd door vier melkboeren, die alle tot zijn vaste klanten behoorden en die deswege ook om beurten voor de melk-leveranties werden ingeschakeld. Maar ‘s Zondags hadden de melkbezorgers vrijaf en uit zakelijke overwegingen werd zoonlief er op uit gezonden om bij alle melkslijters een paar „kan” melk te halen.

En als ik daarmee thuis kwam wist hij precies te zeggen van wie die melk afkomstig was, omdat hij in de loop der jaren zijn water en melk-pappenheimers aan de kleur had leren herkennen. De inhoud der vier blikken werd in een grote pan gestort en de melkmassa, die nu was ontstaan, bevatte melkvet, eiwitten, melksuiker en zouten.....
Maar hoeveel er van alles in zat, dat was het grote vraagteken! Maar ja toen bestond er ook nog geen Melkcontrôlebureau!

Ter wille van de volledigheid moet ik er U nog bijvertellen, dat één van de vier van het bovengenoemde melkslijters-kwartet ietwat reumatisch was aangelegd en bovendien ondenkbaar was zonder zijn stenen pijpje! In zijn trillende rechterhand het meet-apparaat en in zijn linker het melkblik, was het tappen lang geen gemakkelijke opgave en enkele min of meer ruime, met royaal gebaar verstrekte toegiften, waren daarvan het gevolg. Maar o wee, als deze toegiften verge-

zeld gingen van een meestal moeilijk verstaanbare „*begeleidende tekst!*” Dan begon het pijpje, dat weinig houvast had in de bijkans tandeloze mond, de gekste capriolen te maken. De pijpekop kantelde, het afscherm dopje bungelde aan het kettinkje, en as, vuur en tabak dwarrelden omlaag .....in de melk! Onder ede durf ik te verklaren, dat er nooit tompouces zijn teruggebracht, die bruine nicotine-vlekken vertoonden, want ik moet het mijn vader nageven, dat hij altijd met argus-ogen loerde naar alles wat zweemde naar ongerechtigheden, omdat dit zijn eer als banketbakker te na kwam!

Ik herinner mij uit mijn schooljaren, dat de Nederlandse-taalleraar ons vroeg om spreekwoorden, die iets met koe te maken hadden. Prompt werd *de koe bij de horens gegrepen* en niemand praktiseerde er over *ouwe koeien uit de sloot te halen*, al werden er ook *koeien met gouden horens*, *beloofd*.

Toen alle vingers uit de aether waren verdwenen en onze leraar zijn „spreekwoordelijke” kennis op koeien-gebied had gelucht, ging mijn wijsvinger in de hoogte om een spreekwoord te verkondigen, dat zelfs hij niet had genoemd. „*Men melkt een koe door zijn bek!*” zei ik triomfantelijk. Daar had mijn leraar nog nooit van gehoord en hij wilde wel eens weten, hoe ik aan die wijsheid kwam. Nu, dat was niet moeilijk. want die gevleugelde zin had ik meermalen gehoord bij mijn familiebezoeken in Broek in Waterland, Monnikendam en Ransdorp, wanneer er vanzelfsprekend over *koetjes en kalfjes* werd gepraat.

Aan dit koe-intermezzo dacht ik terug, toen ik hoorde dat de melkgift in de laatste vijftig jaren, dank zij selectie en nieuwe toepassingen bij het samenstellen van veevoeder, nagenoeg verdubbeld is!

Na het kalven geeft een koe dagelijks meer melk af dan ze aan bloed heeft! Daarvoor moet ze dan maar liefst viermaal zoveel eiwit opnemen, als nodig is om het lichaam in stand te houden. Met de melk scheidt ze wel twaalfmaal zoveel kalk af, als het bloed bevat.

Zo goed als er mensen zijn, die van tijd tot tijd buikpijn, hoofdpijn of andere kwalen hebben, zo voelen ook de koeien zich niet altijd even prettig. Ik zal U het opnoemen van al die ziekteverschijnselen besparen, omdat ik U anders in een gemoedsstemming zou brengen, die bij dit melkverhaal niet past. In het verleden waren er veehouders, die het met de hygiëne niet altijd even nauw namen en het met hun geweten op een accoordje gooiden en hun bussen rustig (?) vulden met melk, afkomstig van koeien, die lijdende waren aan uier- of darmontsteking, om van andere ziektes nog maar te zwijgen!

Maar ja, toen bestond er ook nog geen Melkcontrôlebureau en was er geen Melkbesluit met de nodige voorschriften, waardoor bij voldoende naleving, hygiënische melkwinning en goede kwaliteit gewaarborgd wordt, zoals dat nu wel het geval is!

Vergezelt U mij nu op mijn tocht langs de „*Melkweg*”, die geplaveid is met „*steentjes*”, die er alle toe bijdragen een product te brengen, dat door een summum aan voedingswaarde, Volksvoedsel no. 1 mag worden genoemd.

De „*Melkweg*” begint reeds op de boerderij, dus daar vangt ook het toezicht van het Melkcontrôlebureau aan. De stalinspecteurs gaan ter plaatse de melkwinning na, controleren de reinheid van het melkgerei, geven voorlichting aan veehouders en verlenen hun hulp, indien zich moei-

lijkheden t.a.v. de kwaliteit van de melk voordoen. Ook worden jaarlijks door hen melkcursussen gegeven. Voor goede bedrijfsinrichting en -voering worden premies betaald. De beste bedrijven kunnen zelfs het predicaat „*Hygiënisch Melkwinningsbedrijf*” met daaraan verbonden financiële voordelen verwerven. In het gebied van het Melkcontrôle, bureau „Amsterdam” zijn reeds bijna 500 veehouders er in geslaagd dit predicaat te verwerven.

Het beeld van de veehouder, die zijn paard tot grotere actie aanspoort om zijn melk tijdig „naar de stad” te brengen, behoort reeds lang tot het verleden, want de bussen met melk worden nu bij de boeren afgehaald door de vrachtauto's met opleggers of aanhangwagens van de standaardisatie-bedrijven, waarvan er in Amsterdam en omgeving thans dertien zijn gevestigd. De melk, die door deze bedrijven van de veehouders wordt betrokken, is echter niet allemaal van gelijke kwaliteit en kan zowel wat de samenstelling betreft, als wat de hygiënische toestand aangaat, belangrijk variëren.

Onze consumptiemelk wordt gestandaardiseerd, d.w.z. dat het vetgehalte nagenoeg gelijk gemaakt wordt. De door de boeren aan de standaardisatiebedrijven geleverde melk heeft echter uiteenlopende vetgehaltenes en kan ook in hygiënisch opzicht van verschillende kwaliteit zijn. Deze beide factoren hebben invloed op de prijs en het is dus nodig, dat vetgehalte en kwaliteit op het laboratorium op onpartijdige wijze worden onderzocht. Hiervoor is dus het Melkcontrôlebureau de aangewezen instelling.

‘t Spreekt vanzelf, dat de hoedanigheid van de melk daardoor steeds beter is geworden en dat vervalsingen, die vroeger schering en inslag waren, nu niet meer voorkomen. Desondanks worden ook de slijters regelmatig bezocht, zowel in hun winkels als op straat en mochten er dan afwijkingen worden geconstateerd, dan wordt de slijter hiervoor ten volle aansprakelijk gesteld. De contrôle op de melk-detailhandel bepaalt zich niet uitsluitend tot de melk zelf, maar strekt zich ook uit tot het melkgereedschap en de reinigingsmiddelen, wagens, fietsen en kleding van het bedienend personeel.

De melkwinkel met de mensenhoge planten voor het raam, in grote Delftsblauwe potten, en het zeiltje over de kale toonbank, met een kaasschaaf en eierenstolp als enige ornamenten, en het botervaatje op de vloer, ligt alweer ver achter ons. De zuivelvoorschriften hebben ook hier hun gunstige uitwerking getoond en de huidige zuivelzaken met hun betegelde wanden, elektrische koelkasten en moderne verlichting zijn een lust voor het oog en een demonstratie van Nederlandse zindelijkheid! Wie zo'n glimmende winkel de zijne mag noemen, moet niet alleen over voldoende duiten beschikken, maar krijgt geen vestigingsvergunning als hij buiten het Middenstands-diploma niet aan minimumeisen van vakbekwaamheid voldoet. De vakcursussen, die in het gebouw van het M.E.B.A. worden gehouden, bieden de adspirant-melkslijter alle kansen om die vereiste zuivelkennis te vergaren.

Het einde van de „*Melkweg*” is in zicht, want de melk heeft de consument bereikt en het toezicht van het Melkcontrôlebureau reikt niet verder. Maar met het vullen van de melkkokers en het afleveren van de flessen is de kous nog niet af! Alle moeite, zorg en geld, die aan het product zijn besteed, zijn ten dele vergeefs geweest, als de huisvrouw aan die melk ook niet enige zorg besteedt en de melk zonder meer aan die millioenen dwarrelende stofdeeltjes en de vliegen wordt prijsgegeven. Want wanneer vliegen in de melk verdrinken, verontreinigen ze de vloeistof met hun vieze uitwerpselen en met de vele bacteriën, die ze vanaf aas en mesthopen hebben meegenomen. Het koken van de losse melk is dan ook een gebiedende eis! In de fles verkochte

melk en melkproducten kunnen natuurlijk zonder voorafgaande verhitting worden genuttigd, daar de noodzakelijke verhitting hier reeds in de fabriek heeft plaatsgevonden en door de goede sluiting van de fles nabesmetting is uitgesloten!

Melk mag natuurlijk nooit in de zon staan en moet zo koel mogelijk worden weggezet! Direct nadat de melk uit de fles is gegoten, moet de fles worden omgespoeld. Flessen met melkresten, die dagenlang blijven staan, voordat ze aan de melkslijter worden teruggegeven, veroorzaken oponthoud bij de flessenspoelmachine.

Geleerden van erkende reputatie hebben verklaard, dat melk van een unieke samenstelling is en aan alle eisen van een volledig voedingsmiddel voldoet.

Vet en melksuiker geven warmte en kracht!

De eiwitten zijn onmisbaar voor de spiervorming!

De melkzouten bevatten calcium, jodium, fosfor en magnesium. Vooral het calcium(kalk) is voor ons lichaam onontbeerlijk. Ons lichaam bevat veel kalk - de beenderen bestaan er voor 35% uit -, maar het verliest dagelijks vrij veel van deze kalkstof. Voortdurende toevoer in voedsel is dus noodzakelijk o.a. voor beendergroei en sterke tanden! Ons weerstandsvermogen tegen ziekten zou er onder lijden, indien wij te weinig kalkzout tot ons namen.

Vandaar, dat allerlei kalkpreparaten in de handel verkrijgbaar zijn, die op suggestieve wijze „aan de man” en „aan de kinderen” worden gebracht.

Men bedenke evenwel, dat bij het gebruik van $\frac{3}{4}$ liter melk per dag, het nuttigen van kalktabletjes overbodig is. Melk is de beste en goedkoopste kalkbron voor de mens!

Professoren en voedselspecialisten in alle delen van de wereld hebben met verschillende frappante voorbeelden het mensdom van de onovertreffelijke voedingswaarde ervan weten te overtuigen.

Een onderzoek in Californië, bij niet minder dan 55.000 kinderen, heeft b.v. uitgewezen, dat melkdrinkers de school vlugger doorliepen, dan de niet melkdrinkers.

En spreekt het geen boekdelen, dat grote levensverzekeringsmaatschappijen in Amerika een actie voeren onder hun verzekerden voor meer melkgebruik?

Deze maatschappijen beschouwen dus melk wel degelijk als een levens-elixer!

En wanneer kinderen in het veel vergend groeiproces hun gezonde kleur verliezen, humeurig en prikkelbaar worden en op school minder goed meekomen, dan is een melkkuur een doeltreffende remedie, want

dronk ieder zijn glaasje
per dag trouw drie keer,
dan waren in Holland
geen bleekneusjes meer!

Voedingsmiddelen van zo uitnemende kwaliteit als melk en zuivel hebben recht op onze waardering. Ook tegenover het nijvere deel van ons volk, dat door de bereiding dezer producten eeuwenlang heeft bijgedragen tot de goede naam van Nederland in de vreemde, is waardering van het eigen product door alle landgenoten volledig op haar plaats.

Niet in het laatst geldt dit voor de controlerende instanties wier taak het was, niet alleen kwaadaardige menselijke eigenschappen te beteugelen, hetgeen uiteraard met heel veel moeite en teleurstelling gepaard is gegaan, maar wie het door noeste arbeid en volharding gelukt is, een ie-

der die in het melkproces is ingeschakeld, te overtuigen van de noodzakelijkheid om een product te brengen, dat in alle opzichten aan de hoogste eisen voldoet en die hun inzichten voetje voor voetje hebben doen 'zegevieren! Tot heil van de gemeenschap en in het belang en voor de goede naam van ons kleine vaderland!

Deze integere groep verdient daarvoor in het bijzonder onze oprechte hulde en dank!
En met dit compliment van de consument meen ik deze melkaubade te mogen besluiten.
M.E.B.A ; proficiat!

„BART v. MOKUM”.

25 jaren Melkcontrolebureau „Amsterdam”

Een langdurige maar interessante voorgeschiedenis

Een beschrijving van de 25-jarige geschiedenis van het Melkcontrôlebureau „Amsterdam” moet wel beginnen met een schets van de omstandigheden en feiten, die tot de oprichting van dit melkcontrôlebureau geleid hebben. Deze voorgeschiedenis wordt beheerst door de strijd met betrekking tot de melkvoorziening van de grootste stad van Nederland, welke in de twintiger jaren de gemoederen tot ver buiten Amsterdam bezig hield.

Men was het er algemeen over eens dat de melkvoorziening van Amsterdam toen uitermate veel te wensen overliet, er bestond echter groot verschil van mening ten aanzien van de ter verbetering van de zeer onbevredigende toestand te nemen maatregelen. Ofschoon dit probleem uiteraard een belangrijke economische - en politieke! - kant had, moge ik mij hier voornamelijk beperken tot het hygiënische aspect.

Voor het inwerkingtreden van de Warenwet was het toezicht op de in Amsterdam verkochte consumptiemelk opgedragen aan de Gemeentelijke Gezondheidsdienst, waarin een reeds in 1858 in Amsterdam ingestelde Keuringsdienst in 1893 was opgegaan. Uit jaarverslagen van deze Gemeentelijke Gezondheidsdienst blijkt, dat de helft van de in Amsterdam verkochte melk onbevredigend van samenstelling was, terwijl een groot gedeelte van de talrijke typhusgevallen werd toegeschreven aan het gebruik van besmette melk. Hierbij dient wel te worden bedacht, dat pas in 1912 de verkoop van verdunde melk in Amsterdam bij Politieverordening verboden werd; voordien werd vooral in de volksbuurten melk verkocht voor 3 of 4 verschillende prijzen, al naar gelang er meer of minder water, eventueel met kaaskleursel, aan was toegevoegd!

Van toezicht op de melkwinning was toen nog geen sprake; in een rapport van de Districtsveearts wordt met name de melkwinning in de omgeving van Amsterdam „*het toppunt van onzindelijkheid*” genoemd. Nadere details hieromtrent kunnen thans maar beter achterwege blijven! Wel dient nog melding te worden gemaakt van een reeds in 1907 door de Amsterdamse Gezondheidscommissie gepubliceerd „*Melkrapport*”, waarin op het grote belang van verbetering der melkwinning gewezen werd. Ten aanzien van dit punt had echter het eventueel uitvaardigen van verordeningen door de gemeente Amsterdam geen zin, daar de meeste melk vanuit andere gemeenten werd aangevoerd. De meerderheid van genoemde commissie achtte het gewenst een gemeentelijke modelboerderij met ongeveer 50 koeien te beginnen voor de melkvoorziening van zuigelingen en ziekenhuizen, terwijl enkele commissieleden zelfs de gehele melkvoorziening aan een gemeentebedrijf wilden opdragen!

Dr I. H. J. Vos kwam in zijn proefschrift „*De Melkvoorziening van Amsterdam*” in 1918 tot de conclusie, dat aan de Amsterdamse bevolking bij de bestaande verhoudingen niet een voldoende hoeveelheid onvervalste en hygiënisch betrouwbare melk gewaarborgd werd, weshalve de gemeente zou dienen over te gaan tot stichting van een gemeentelijke melkcentrale met bevordering van de oprichting van een inkoop-coöperatie der melkverkopers.

B: Reinheid

C: Houdbaarheid

Een veel verdergaand ingrijpen van de gemeentelijke overheid werd bepleit door de toenmalige directeur van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst, dr H. G. Ringeling, die in zijn rapport van 30 November 1919 aan B. en W. verklaarde, dat beteugeling van de melkvervalsing en verbetering in hygiënisch opzicht slechts bereikt zou kunnen worden indien de gemeente Amsterdam de melkvoorziening geheel in handen zou nemen! Verschillende Amsterdamse hygiënisten schaarden zich achter dit plan, behelzende o.a. de instelling van een Gemeentelijk Melkbedrijf, dat alle melk zou moeten verwerken en gepasteuriseerd in gesloten flessen afleveren. Zelfs werd een voorstel in deze geest in 1920 door B. en W. bij de Gemeenteraad ingediend.

Het spreekt wel vanzelf, dat dit voorstel en het rapport Ringeling fel bestreden werden, zowel van wetenschappelijke zijde als van de zijde van de bedrijfsgenoten en de organisaties daarvan. Het zou te ver voeren de artikelen die in de wetenschappelijke literatuur en de vakbladen hieromtrent verschenen te vermelden, zelfs zou het reeds te veel tijd vergen stil te staan bij alle adressen en rapporten, die in die jaren werden aangeboden aan de Gemeenteraad, welke naar aanleiding van bovengenoemde voordracht van B. en W. een „*Commissie van Onderzoek inzake het instellen van een Gemeentelijk Melkbedrijf*” had benoemd. Verschillende dezer adressen en rapporten beperkten zich niet tot een gedetailleerde critiek op het bij de Gemeenteraad ahangige voorstel, doch bevatten bovendien constructieve plannen ter verbetering van de Amsterdamse melkvoorziening.

Ter illustratie van de grote belangstelling, die het Amsterdamse plan voor een gemeentelijk melkmonopolie allerwege trok, moge ik hier een viertal in die jaren aan de Gemeenteraad gerichte adressen, welke waren vergezeld van uitvoerige rapporten, speciaal noemen.

De leiding van de Vami publiceerde een „*Kritiek op de Voordracht tot Instelling van een Gemeentelijk Melkbedrijf*” en een belangwekkende brochure getiteld „*De Verbetering der Melkvoorziening van Amsterdam*”, geschreven door dr Terwen, mr Raaff en A. J. v. d. Veldt. Door de Centrale Crisis-Commissie voor de Middenstand werd onder de titel „*Een Gemeentelijk Melkbedrijf?*” een rapport uitgebracht, samengesteld door verschillende deskundigen, waaronder dr A. C. Pliester, dr A. van Raalte en dr I. H. J. Vos. Dit rapport was vergezeld van een nota van dr Pliester over de melkvervalsing en een zeer interessant artikel van dr Vos over „*Gemeentelijk Melkbedrijf en Febris Typhoïdea*”.

In 1923 richtte de Vereniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne een uitvoerige nota aan de Gemeenteraad betreffende „*De Melkvoorziening van Amsterdam*”. De bekwame hand van de heer G. J. Blink, destijds secretaris van de V.V.Z.M., is in dit zeer deskundig rapport duidelijk te onderkennen.

In datzelfde jaar wendde ook het *Genootschap ter bevordering van Melkkunde* zich tot de Raad der Gemeente Amsterdam met een van grondige bestudering van de Amsterdamse plannen getuigende uiteenzetting, ondertekend door alle bestuursleden, te weten dr B. Sjollema, Hoogleraar aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool, voorzitter; C. F. van Oyen, eveneens Hoogleraar aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool, secretaris; B. van der Burg, Hoogleraar aan de Landbouwhogeschool, penningmeester; dr E. Gorter, Hoogleraar aan de Rijks Universiteit te Leiden en dr J. J. van Eck, Directeur van de Keuringsdienst van Waren te Leiden.

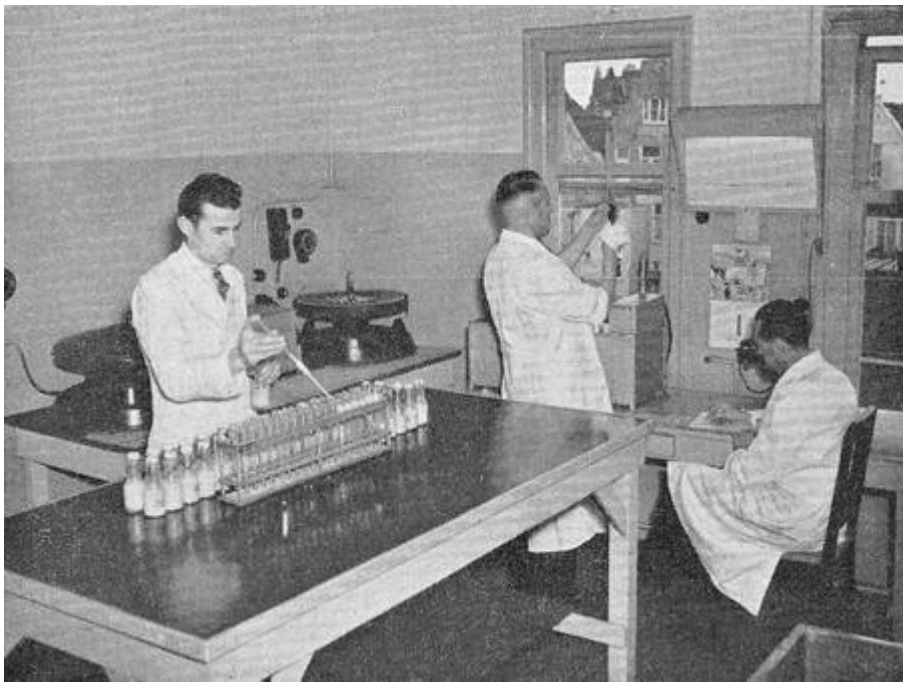
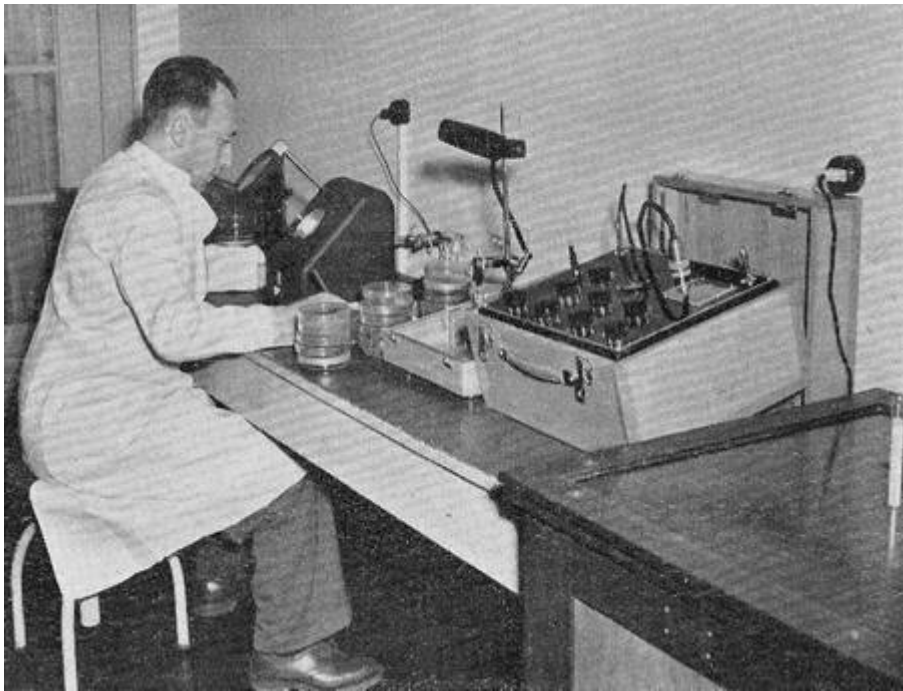
De inleiding van dit adres wordt begonnen met de volgende toelichting van het doel en het wesen van het *Genootschap Melkkunde*. Volgens de statuten is de doelstelling: „*de kennis van melk uit te breiden en de toepassing dezer kennis in de samenleving te bevorderen*”. De leden zijn artsen, dierenartsen, scheikundigen, zuivelconsulenten en andere zuiveldeskundigen, die zich krachtens hun wetenschappelijke werkzaamheden of hun functie meer in het bijzonder op de studie der melk hebben toegelegd. Met name de hygiënische vraagstukken, die uit het gebruik van melk als voedingsmiddel voort, vloeien, vormen het bijzondere terrein der werkzaamheden van dit Genootschap en de meeste Nederlandse deskundigen op dit gebied zijn daarin verenigd.

Vervolgens wordt gesteld: „*Het hieronder volgend oordeel over de ter zake van de melkvoorziening van Amsterdam ontwikkelde plannen kan dan ook gelden, als gemeenschappelijke zienswijze van de grote meerderheid der vooraanstaande deskundigen van alle richtingen, die in ons land op het gebied van melkhygiëne en melkvoorziening werkzaam zijn*”.

Het heeft geen zin hier in details op dit oordeel, dat een volledige afwijzing van de Amsterdamse plannen behelsde, in te gaan. De conclusies worden besloten met de volgende opmerkingen: „*Tegenover bovenstaand negatief advies meent het Genootschap als zijn mening te mogen uitspreken, dat het de plicht der Overheid is, contrôle uit te oefenen op de samenstelling en de reinheid der melk; de levering onder medewerking der belanghebbenden zó te organiseren, dat de meest mogelijke zorg aan de melkwinning worde besteed en toezicht worde uitgeoefend op de gezondheidstoestand van het vee*”. Laatstgenoemde punten waren in het Amsterdamse plan geheel verwaarloosd, de pasteurisatie van de melk in het voorgestelde Gemeentelijk Melkbedrijf zou de bezwaren van de onzindelijke melkwinning wel opheffen!

Ook de andere bovenvermelde adressen hielden een volstrekte veroordeling van het bij de Gemeenteraad aanhangige voorstel in, zowel uit economisch als uit hygiënisch oogpunt. Daarentegen werden inzake bestrijding van de melkvervalsing gunstige verwachtingen uitgesproken van het optreden der in 1921 ingestelde Keuringsdienst van Waren, terwijl op sommige plaatsen ook reeds de suggestie gedaan werd een (gemeentelijk) melkcontrôlestation op te richten, dat zich met de verbetering van de melkwinning zou kunnen bezighouden en de in de stad aangevoerde melk zou kunnen controleren.

De gedegen en deskundige critiek, vervat in de verschillende adressen en rapporten, heeft ongetwijfeld grote invloed gehad. Niettegenstaande de door de Gemeenteraad ingestelde Commissie van Onderzoek, na een uitvoerige studie, de instelling van een Gemeentelijk Melkbedrijf inderdaad aanbeveelt, vindt de jarenlange strijd ter zake van de melkvoorziening van Amsterdam in 1925 een (voorlopig) einde door de aanneming van een door de raadsleden J. H. A. L. von Freitag Drabbe, J. Th. Peters, A. van Hamersveld en C. P. M. Romme ingediende motie. Deze motie luidde als volgt: „*De Raad, overwegende, dat het noodzakelijk is te komen tot een betere melkvoorziening van Amsterdam; van mening, dat daartoe vooralsnog niet nodig is de door B. en W. voorgestelde oplossing van een Gemeentelijk Melkbedrijf op de grondslag van een monopolie; overwegende, dat een proef behoort te worden genomen of met aanmoediging en behoud van het particulier initiatief en met steun van de Overheid voldoende verbetering zal zijn te bereiken; nodigt B. en W. uit de daartoe nodige stappen te doen; en besluit in afwachting van het resultaat voordracht No. 748 van 1920, met de daarbij behorende nota van 3 October 1924, aan te houden*”.

De oprichting

De wethouder voor Openbare Gezondheid, dr I. H. J. Vos, werd met de uitvoering van de motie Von Frijtag Drabbe belast, in verband waarmee talrijke besprekingen plaats vonden met vertegenwoordigers van de veehoudersorganisaties en de organisaties van de Amsterdamse melkhandel. Als resultaat van dit uitvoerig overleg werd in December 1926 door B. en W. een voordracht bij de gemeenteraad ingediend, behelzende:

1. het vaststellen van een verordening houdende eisen waaraan melk en/of melkproducten moeten voldoen (ex art. 15 lid 3 Warenwet).
2. de verlening van een crediet aan de „*Vereniging tot bevordering van een hygiënische melkwinning*”, gevestigd te Amsterdam, voor de uitbetaling van schadevergoeding aan veehouders ter zuivering van de veestapel van aan open tuberculose lijdend vee.
3. de verlening van een voorschot aan „*Het Melkcontrôlestation Amsterdam en Omstreken*” (MeCA) voor de kosten van oprichting, alsmede een subsidie voor het jaar 1927,
4. de verlening van een voorschot aan de „*Vereniging Het Melkcontrôlebureau Amsterdam*” (MeBA) voor de kosten van oprichting van genoemd bureau, alsmede een subsidie voor het jaar 1927.

Deze voordracht werd begeleid door een uitvoerige toelichting, o.a. de statuten van de op te richten verenigingen, een beschrijving van de voorgenomen werkwijze en begrotingen van MeCA en MeBA.

Hoewel de voordracht later nog gevolgd werd door een nota van de minderheid van het College van B. en W., ondertekend door de wethouders De Miranda, Polak en Wibaut, waarin op scherpe wijze critiek op bovengenoemde voorstellen werd uitgeoefend, werden de voorstellen ten slotte in juli 1927 in iets gewijzigde vorm door de gemeenteraad aangenomen. Bepaald werd dat MeCA en MeBA tezamen één laboratorium moesten inrichten en gebruiken, terwijl als gevolg van de aanneming van een motie Abrahams een voorgesteld 2-prijzenstelsel voor consumptiemelk verviel.

Aanvankelijk was er n.l. naar gestreefd een hogere prijs mogelijk te maken voor gecontroleerde melk, gewonnen op de bij het MeCA aangesloten veehoudersbedrijven en afgeleverd door bij het MeBA aangesloten handelaren. Door voor deze „*praedicaatsmelk*” een hogere prijs te stellen dan voor gewone consumptiemelk, zou de aansluiting van de veehouders resp. de melkhandelaren bij het MeCA resp. MeBA sterk kunnen worden bevorderd. Deze aansluiting was n.l. op geheel vrijwillige basis, een zwak punt in de voorgestelde plannen, waarop in bovengenoemde minderheidsnota van het College van B. en W. sterk de nadruk was gelegd.

De „*Vereniging tot bevordering van een hygiënische melkwinning*” en het daarbij behorende MeCA waren reeds in 1926 met de werkzaamheden begonnen. Ofschoon het MeCA een grote activiteit ontplooidde, waarbij vooral ook aan de bestrijding der tuberculose onder het rundvee der aangesloten veehouders grote aandacht werd besteed, bleek de niet-verplichte aansluiting al spoedig een ernstige handicap te zijn. De aangesloten veehouders moesten aan vele eisen voldoen doch konden, vooral ook als gevolg van de boven aangeduide politieke omstandigheden, geen hogere prijs voor de melk bedingen dan de niet aangesloten veehouders. Zij zagen hun moeite en kosten dus niet beloond en dit leidde er toe, dat het aantal aangesloten veehouders slechts beperkt bleef en op den duur zelfs verminderde. De exploitatie van het MeCA werd daarvoor steeds moeilijker en toen het gemeentesubsidie in 1932 geheel ophield, moest ten slotte tot

liquidatie worden overgegaan, waarbij de contróle op de toen nog aangesloten veehoudersbedrijven werd voortgezet door het Meba.

De officiële oprichtingsvergadering van het Meba had plaats op 17 November 1927 in het Cornelis Broerehuis. Dit melkcontrólebureau bestond toen reeds enige tijd in voorlopige vorm. De melkslijtersorganisaties hadden reeds in vroegere jaren behoefte gevoeld aan contróle op de door hun leden van veehouders ontvangen melk, in verband waarmede soms overeenkomsten werden aangegaan met particuliere laboratoria, b.v. dat van Dr Swaab. Sinds 1926 bestond een dergelijke overeenkomst met de apotheker Dr A. C. Pliester, in wiens laboratorium de werkzaamheden werden verricht voor het voorlopige Melkcontrólebureau „Amsterdam”.

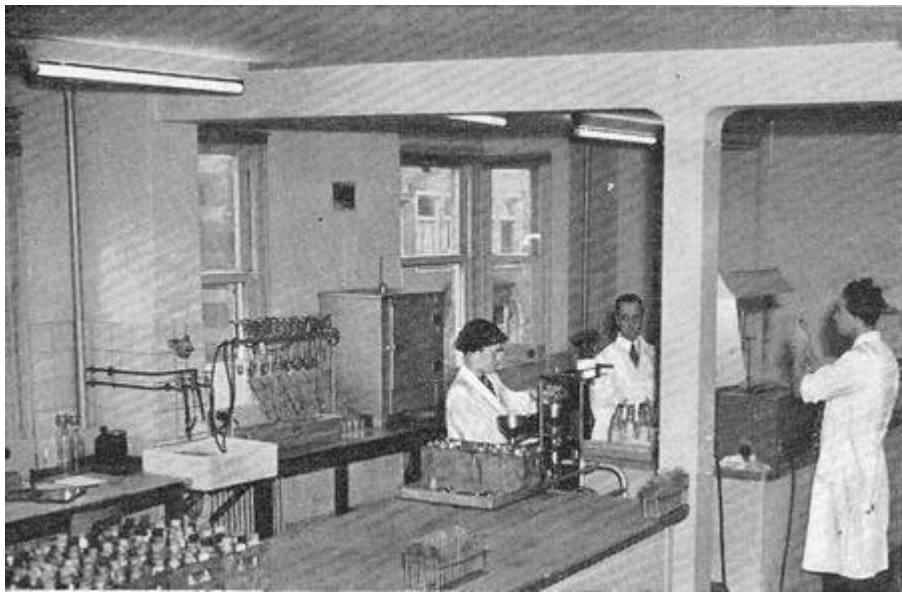
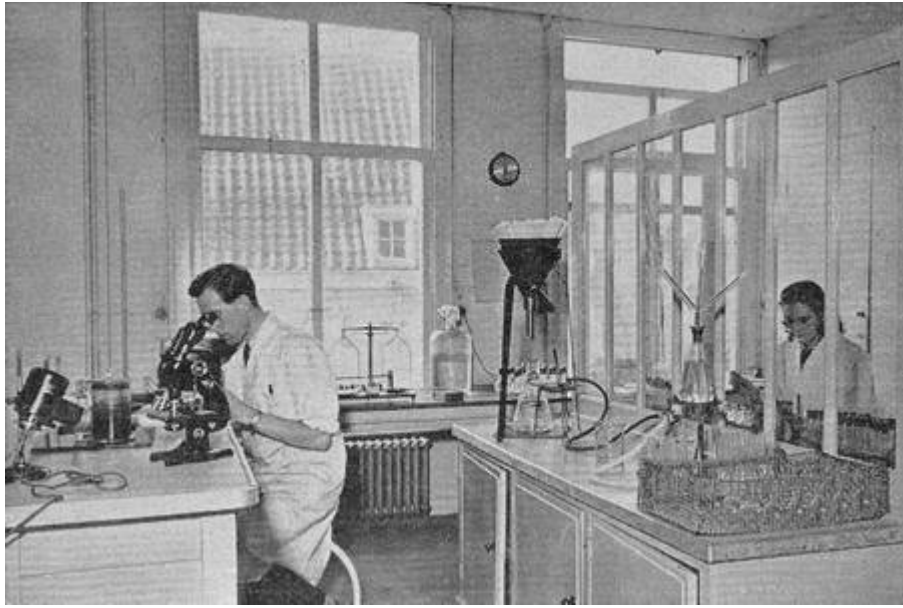
Enkele Amsterdamse melkinrichtingen beschikten over eigen laboratoria voor het melkonderzoek, maar dit was niet het geval met de grossiers, die in deze jaren een steeds belangrijker rol gingen spelen in de melkhandel. Dank zij de bovenvermelde steun van de gemeente Amsterdam kwam het ten slotte in 1927 tot de oprichting van de „*Vereniging het Melkcontrólebureau Amsterdam*” met als doel te bevorderen, dat de afnemers van de melk van de leden zo veel mogelijk zekerheid zouden verkrijgen voor het ontvangen van melk, welke in alle opzichten aan de hoogste eisen van deugdelijkheid zou voldoen.

Door het oprichten en exploiteren van een melkcontrólebureau, dat het bedrijf der leden en de door hen te leveren melk en melkproducten volledig deskundig zou controleren en door andere wettige middelen, zou worden getracht dit doel te bereiken. Als lid van de vereniging werden slechts toegelaten personen of rechtspersoonlijkheid bezittende verenigingen, die bij de melkhandel waren betrokken. Zij moesten melkverkopers zijn in de zin van hetgeen daaromtrent in het in 1925 afgekondigde Melkbesluit was bepaald.

De contróle strekte zich dus niet uit tot de winningsplaats van de melk of de melkwinning, waarvoor immers het Meca was opgericht. De contróle van het Meba zou eerst beginnen nadat de melk van de boerderij was afgeleverd.

Het bestuur van de vereniging bestond uit 11 leden, waarvan 3 werden aangewezen door B. en W. van de gemeente Amsterdam. Van de overige 8 leden vertegenwoordigden 3 de melkinrichtingen, 3 de melkslijters en 2 de melkhandelaren (grossiers). De voorzitter werd uit het midden van het aldus gevormde college aangewezen. De geldmiddelen der vereniging bestonden uit contributies der leden, subsidiën, schenkingen en toevallige baten, waaronder begrepen eventueel opgelegde boeten. Bij overtreding van de bepalingen van de statuten of het huishoudelijk reglement was het bestuur bevoegd leden te schorsen, te royeren of een boete van ten hoogste f 1000.- op te leggen. In het huishoudelijk reglement waren de voorschriften vastgelegd waaraan de leden ten aanzien van hun bedrijfsvoering en de verhandelde melk moesten voldoen. De verschuldigde contributie hield verband met de jaaromzet en bedroeg 5 cent per 100 liter melk, terwijl die groothandelaren die een gedeelte van het melkonderzoek zelf verrichtten, een geringer bedrag per 100 liter moesten betalen.

Dr A. C. Pliester werd benoemd tot directeur. Met name de activiteit van het door B. en W. aangewezen bestuurslid, wethouder dr I. H. J. Vos, heeft er veel toe bijgedragen, dat de oprichting van de vereniging een feit werd en dat de zaken op gang kwamen, terwijl ook van de toenmalige directeur van de Keuringsdienst van Waren, dr A. van Raalte, veel steun werd ondervonden.

Moeilijke beginjaren

Doordat tegenover de aan het lidmaatschap van het melkcontrôlebureau verbonden kosten geen direct zichtbare inkomsten stonden, beperkte het aantal aangeslotenen zich in de eerste jaren tot ongeveer 500 melkslijters, 32 grossiers en 10 melkinrichtingen. Bij alle aangesloten melkslijters en productenbereiders werden wekelijks monsters genomen, terwijl bij de aangesloten melkinrichtingen en grossiers elke week de van de veehouders ontvangen melk werd gemonsterd. Het aantal onderzochte monsters bedroeg ongeveer 55000 per jaar.

Ten behoeve van de rundertuberculosebestrijding werden vele monsters sputum, melk, e.d. onderzocht op het voorkomen van tuberkelbacillen, waarbij ook cavia-enting werd toegepast. Het reactiepercentage bedroeg in 1928 voor de oudere koeien 72%, voor de pinken 22%.

In 1929 werd een stelselmatige bacteriologische contróle ingesteld op de flessenreiniging door de talrijke melkhandelaren die zelf pasteuriseerden.

Veel werk werd gemaakt van propaganda en voorlichting. Aan de veehouders resp. melkhandelaren werden maandelijks z.g. Meca-, resp. Meba-berichten gezonden, welke in 1929 werden vervangen door een maandblad genaamd „*Vrijwillige Melkcontróle*”. Dit is echter slechts korte tijd verschenen. In 1931 werd een nieuwe poging gewaagd met een orgaan, getiteld „*De Melkweg*”, dat echter ook, als gevolg van de moeilijke financiële omstandigheden, geen lange levensduur beschoren was.

Reeds in 1929 werd een voorlichtingsfilm gemaakt over „Melkhygiëne en Tuberculosebestrijding”, welke grote bekendheid verwierf, terwijl ook de in 1931 begonnen ontwikkelingscursussen voor de melkhandel vele belangstellenden trokken.

Aan de Meba-leden werden schildjes verstrekt om aan de voertuigen te bevestigen en lidmaatschapskaarten om in de winkel op te hangen, zodat de klanten konden zien dat hun melkleverancier zich onder de Meba-contróle had gesteld. Voorts werd ter uitreiking aan de klanten een propaganda-brochure, met aanwijzingen voor een goede verzorging van de melk in het huishouden, ter beschikking gesteld. In deze begintijd werden de talrijke bestuursvergaderingen vaak bijgewoond door wethouder dr Vos en andere vertegenwoordigers van het gemeentebestuur, alsmede door een Commissie van Toezicht, waarin zitting hadden de Inspecteur van de Volksgezondheid, dr C. de Fouw, en de Directeur van de Keuringsdienst van Waren, dr A. van Raalte.

Meba en Meca waren gevestigd in het perceel Sarphatistraat 28 en de gemeenschappelijke exploitatie van het laboratorium gaf reeds van het begin af aan aanleiding tot vele strubbelingen. De directeur van het Meba, dr Pliester, was belast met de leiding van de scheikundige afdeling, terwijl de bacteriologische afdeling geleid werd door de directeur van het Meca, dierenarts dr R. H. van Gelder. Beide heren konden echter moeilijk met elkander opschieten, hetgeen in de hand gewerkt werd door de zeer beperkte financiële middelen die ter beschikking stonden, en reeds in 1928 werd dr Pliester als directeur van het Meba vervangen door dr Van Gelder. Laatstgenoemde was dus sindsdien met de leiding van beide contróle-instellingen belast.

Eerder werd reeds opgemerkt dat het aantal leden van het Meca reeds na enkele jaren terugliep als gevolg van het feit dat geen hogere prijs kon worden verkregen voor de door de Meca-leden afgeleverde melk. Ten einde te trachten uit de moeilijkheden te geraken werd in 1930 door het Meca bij de Wethouder voor de Levensmiddelenvoorziening, De Miranda, een nieuw plan betreffende de melkvoorziening van Amsterdam ingediend. In dit plan werd voorgesteld de melkvoorziening met behulp van gemeentekapitaal sterk te centraliseren, waarbij verplichte betaling naar kwaliteit van de door de veehouders afgeleverde melk zou moeten worden ingevoerd.

Het kan overbodig geacht worden dit nieuwe plan hier nader te bespreken, want het heeft geen effect opgeleverd, noch voor het Meca, dat in 1932 werd geliquideerd, noch voor de melkvoorziening in 't algemeen, daar de consumptiemelkvoorziening in het Westen des lands als gevolg van de crisiswetgeving begin 1933 onder de zorgen van de regering kwam. Wel had de gemeenteraad inmiddels een commissie ingesteld om het Meca-plan te bestuderen, maar dat zegt niet zoveel, want Amsterdam houdt zich nu eenmaal gaarne met plannen bezig (stadhuis, tunnel)! Na de liquidatie van het Meca werd de controle op de aangesloten veehouders overgenomen en voortgezet door het Meba. Het Melkcontrolebureau „Amsterdam” wist n.l. het moeilijke jaar 1932 zonder gemeentesubsidie door te komen dank zij het doorzettingsvermogen van de leiding en het enthousiasme van de leden, die een hoger bedrag aan controlekosten moesten opbrengen.

Met de gemeente Amsterdam kon een regeling worden getroffen voor de afbetaling van het voor de inrichting gegeven voorschot en het Meba-aandeel in de inventaris van bureau en laboratorium, een goedkopere huisvesting werd gezocht en gevonden en men slaagde er in voor 1932 een subsidie van f2000,- te verkrijgen van de Kamer van Koophandel. Sinds de oprichting was het Meba gevestigd in de Sarphatistraat No. 28. In 1932 werd verhuisd naar een barakkencomplex in de Domselaerstraat No. 8, waarin vroeger het laboratorium van het Burgerziekenhuis gevestigd was geweest.

Een stevig crisis- fundament

Ofschoon in de eerste jaren ongetwijfeld met vrucht was gewerkt - hetgeen door dr Van Raalte, met wiens dienst nauw werd samengewerkt, herhaaldelijk was geconstateerd-, was de niet-verplichte aansluiting toch een bedenkelijke leemte, daar lieden van minder goede wil zich afzijdig konden houden.

Het was dan ook een grote stap in de goede richting toen in 1933 de aansluiting voor alle veehouders en alle melkhandelaren verplicht werd, in verband met de toen voor West-Nederland door de regering ingestelde „Consumptiemelkregeling”, waarbij de verplichte betaling naar kwaliteit van de door de veehouders afgeleverde melk eindelijk een feit werd.

De omstandigheden die aanleiding hebben gegeven tot de invoering van deze consumptiemelkregeling zijn zo overbekend, dat ik daarop niet behoef in te gaan.

Het Melkcontrolebureau Amsterdam, dat reeds in 1932 een taak had gekregen bij de uitvoering van de Crisiszuivelwet voor Amsterdam en omstreken, kwam toen eindelijk op een stevig fundament te rusten en kon zich op voorspoedige wijze verder ontwikkelen. Het aantal vrijwillig aangesloten veehouders, waarvoor tegen betaling van contributie meer werkzaamheden werden verricht dan op grond van de verplichte controle ingevolge de wettelijke regelingen vereist was, nam zelfs toe. Al spoedig werd de behoefte gevoeld aan een vertegenwoordiging van de veehouders in het bestuur van het Meba, het duurde echter verscheidene jaren eer hieromtrent overeenstemming kon worden bereikt.

Bij de invoering van de verplichte betaling naar kwaliteit in 1933 bedroeg het verschil tussen 1ste en 3de klas-prijs ongeveer 10% van de totale melkprijs, zodat een sterke financiële prikkel ontstond voor de veehouders om de melkwinning te verbeteren. Hulp en voorlichting konden daarbij uiteraard niet worden gemist, in verband waarmee de afdeling stalinspectie van het Meba moest worden uitgebreid. In de eerste weken van de verplichte betaling naar kwaliteit voldeed bijna 2/3 van de monsters niet aan de voor 1 ste klasse gestelde eisen, terwijl in 35 à 40 %

van de monsters mastitisstreptococci werden aangetroffen, doch hierin kwam spoedig aanzienlijke verbetering.

Een dierenarts werd aangesteld voor de leiding van de stalinspectie, melkcursussen werden georganiseerd en in samenwerking met de Rijksveeteeltconsulent werden voor alle veehoudersbedrijven de voederrantsoenen gecontroleerd en berekend. Voor goede bedrijfsinrichting en bedrijfsvoering werden bedrijfspremies toegekend, welke regeling in 1934 door de Zuivelcentrale werd ingevoerd, terwijl de bestrijding van de rundertuberculose door een premiestelsel werd aangemoedigd.

In 1935 werd een systematisch toezicht op het busmateriaal en de reiniging daarvan ingesteld, in 1936 werd voor de veehouders die in alle opzichten (bedrijfsinrichting, bedrijfsvoering, gezondheidstoestand veestapel en kwaliteit afgeleverde melk) aan hoge eisen voldeden het praedicaat „*Erkend Consumptiemelker*” ingevoerd en in 1937 werd de mogelijkheid geschapen onverbeterlijk slechte bedrijven voor consumptiemelk-levering uit te schakelen. Sinds 1933 werd ook de kwaliteit van de door enkele buiten het consumptiemelkgebied gelegen zuivelfabrieken aangevoerde melk, de z.g. contingent-melk, wekelijks vastgesteld, terwijl de systematische bemonstering van de door de melkdetailhandel verkochte melk en het regelmatig onderzoek van de door de melkinrichtingen bereide producten, evenals voorheen, werd voortgezet.

Dank zij het gehele complex van maatregelen onder de Crisis Zuivelcentrale en later de Nederlandse Zuivelcentrale, werd in de jaren 1933 tot 1938 een opvallende verbetering van de melkvoorziening bereikt.

Het aantal onderzochte monsters bedroeg in deze periode gemiddeld 270.000 per jaar, het aantal personeelsleden van het Meba, dat in de beginperiode ongeveer 30 bedroeg (Meba + Meca), steeg tot 57.

De gewenste vorm

Toen in 1938 de consumptiemelkregeling werd opgedragen aan een tweetal speciaal daarvoor gestichte bedrijfsorganisaties, n.l. de Algemene Vereniging voor Melkvoorziening (A.V.M.) - voor de melkhandel - en de Consumptiemelk Centrale (C.M.C.) - voor de veehouders-, kwamen de onderhandelingen inzake de toetreding van de melkveehoudersorganisaties tot het Meba in een beslissend stadium. Nog in 1938 werden de statuten gewijzigd ten einde de Amsterdamse melkveehoudersorganisaties op basis van pariteit met de organisaties van de melkhandel tot de vereniging te kunnen toelaten, hetgeen begin 1939 geschiedde.

Sindsdien bestaat het bestuur van het Meba uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van de veehouders en van de melkhandel, terwijl de helft van het aantal vertegenwoordigers van de melkhandel wordt benoemd door de detailhandel en de andere helft door de groothandel in melk (thans de consumptiemelkfabrieken, de z.g. standaardisatiebedrijven) .

Deze organisatorische opbouw van het Meba waarborgt een zo goed mogelijke behartiging van de, niet altijd parallel lopende, belangen van de verschillende groepen en heeft in de loop der jaren steeds uitstekend voldaan, waardoor de taakvervulling van het melkcontrôlebureau in een gunstig milieu kan plaats hebben. Dit laatste kan sinds 1938 ook gezegd worden met betrekking tot de huisvesting van het Meba, daar toen verhuisd werd van de barakken in de Domselaerstraat naar het eigen gebouw in de Vondelstraat 50-52.

Tijdens het regiem van A.V.M. en C.M.C. werden de in de voorafgaande jaren ontwikkelde regelingen voor de verbetering van de melkvoorziening geconsolideerd en uitgebreid. Voor de samenwerking met de melkcontrblebureaux stelden genoemde bedrijfsorganisaties de Centrale Commissie voor Melkhygiëne in, welke, onder leiding van de Directeur van het Zuivelwezen, ook thans nog belast is met het toezicht op deze melkcontrblestations.

De C.M.C. voerde de verplichte aansluiting bij de rundertuberculose-bestrijding in en onder de A.V.M. kwam de systematische bedrijfsinspectie op de melkhandelsbedrijven en de vestigingsregeling voor de melkslijters tot stand. Al deze maatregelen hadden weer een uitbreiding van de werkzaamheden van het Meba ten gevolge.

In verband met de vestigingsregeling werden de ontwikkelingscursussen voor de melkhandel uitgebreid tot de officiële vakcursussen, welke de opleiding voor het vakdiploma verzorgen. De melkvoorziening ging in deze jaren in hygiënisch opzicht met rasse schreden vooruit, maar na het uitbreken van de oorlog ontstonden in de loop der bezettingsjaren ook op dit terrein grote moeilijkheden.

Het inwerkingtreden van het Standaardisatiebesluit in November 1940 bracht een fundamentele wijziging in de melkvoorziening. Voordien toch werd wel 75 % van de melk in Amsterdam via de melkslijters rauw en met variërend vetgehalte in consumptie gebracht, terwijl als gevolg van de verplichte standaardisatie alle melk gepasteuriseerd moest worden en op eenzelfde vetgehalte (2.5 %) aan de slijters verstrekt. De bedrijven waarin de melk verwerkt moest worden, moesten in 1940 grotendeels uit de grond gestampt worden en het is eigenlijk verbazingwekkend hoe deze omschakeling der melkvoorziening onder die moeilijke omstandigheden van steeds groter wordende materiaalschaarste op bevredigende wijze verlopen is!

Het Meba kreeg weer een grotere taak toebedeeld doordat voor de betaling van de door de veehouders afgeleverde melk na de invoering der standaardisatie ook - het vetgehalte een belangrijke factor werd. Behalve de hygiënische gesteldheid moet sindsdien ook het gemiddelde vetgehalte van alle melk, die elke veehouder per betalingsperiode heeft geleverd, worden vastgesteld en toezicht gehouden op de weging van de melk en de melkbascules. Bovendien werd de controle op de door de consumptiemelkfabrieken (standaardisatiebedrijven) afgeleverde melk uitgebreid in verband met ten aanzien daarvan door de A.V.M. ingestelde kwaliteitsregelingen.

Ten slotte moet nog worden genoemd de controle op de aanvullingsmelk, die enigermate in het gedurende de bezetting steeds toenemende melktekort in West Nederland moest voorzien. Deze controle begon nog tijdens de A.V.M. en moest later steeds meer worden uitgebreid.

Het aantal personeelsleden van het Meba steeg in deze jaren tot 72, het aantal per jaar onderzochte monsters overschreed de 300.000.

In 1942 kwam een plotseling einde aan deze periode van zeer voorspoedige ontwikkeling doordat als gevolg van bezettingsmaatregelen de A.V.M. werd geliquideerd, waarna ook aan de C.M.C. de bevoegdheden op het terrein van de consumptiemelkvoorziening werden ontnomen. Deze beide bedrijfsorganisaties hebben in de korte periode dat zij hun grote activiteit en stuwkracht konden ontplooiën zeer veel tot stand gebracht in het belang van de melkvoorziening.

Met name dient melding te worden gemaakt van de grote verdienste die de voorzitter van de A.V.M., de heer Blink, zich ten aanzien van de melkcontrôle in West-Nederland verworven heeft, terwijl ook van de toenmalige adjunct-directeur van de C.M.C., de heer Van der Heide, grote steun werd ondervonden bij het opstellen van regelingen voor de contrôle op de veehoudersbedrijven.

De huidige situatie

Na de uitschakeling van A.V.M. en C.M.C. werd de verordenende bevoegdheid ter zake van de melkvoorziening opgedragen aan de Onderbedrijfsorganisatie voor Zuivel, welke al spoedig werd omgezet in het Bedrijfschap voor Zuivel (B.Z.) dat ook thans nog hiermede belast is. Gezien de samenstelling van laatstgenoemde organisatie was het niet te vermijden, dat de verhoudingen van lieverlede een meer ambtelijk karakter kregen, hetgeen echter voldoende ruimte liet voor een goede samenwerking met de melkcontrôlestations, zodat de in vroegere jaren opgebouwde regelingen vrijwel alle konden worden voortgezet.

De organisatie van het vakonderwijs en de uitvoering van de vestigingsregeling voor de melkhandel werden in handen gesteld van de Vakgroep Detailhandel in Melk, Boter, Kaas en Eieren, waarmede van de aanvang af eveneens een vruchtbare samenwerking ontstond, zodat de werkzaamheden van het Meba in dit opzicht ongestoord voortgang vonden.

Als gevolg van de standaardisatie werd het bereiden van flessenmelk, karnemelk, e.d., waarmede voordien ook verschillende melkslijters zich bezig hielden, steeds meer op de standaardisatiebedrijven geconcentreerd en de controlerende taak met betrekking tot deze consumptiemelkfabrieken kreeg een zeer belangrijke plaats in het werkschema van het Meba.

Na de bevrijding werd toenemende aandacht besteed aan de flessenmelk, waarvan de verkoop zich - aanvankelijk snel en later geleidelijk - uitbreidde, zodat deze in Amsterdam thans 55% van de totale melkomzet bedraagt. Voor de gepasteuriseerde flessenmelk werd een kwaliteitsbeoordelingsschema ontwikkeld, terwijl organoleptische- en duurzaamheidskeuringen werden ingesteld. Laatstgenoemde keuringen stimuleerden in sterke mate het streven naar laagpasteurisatie, ten behoeve waarvan tal van speciale contrôles op de pasteurisatiewerktuigen werden verricht.

Het spreekt vanzelf, dat de maandelijksse contrôle op de weegwerktuigen en bussenspoelmachines alsmede de wekelijkse monsteringen van de verschillende consumptiemelkproducten en de aan de scholen geleverde melk - ten aanzien hiervan werd vorig jaar een speciale regeling getroffen met het Centrale Schoolmelkcomité - nog steeds de nodige aandacht vragen.

De vaststelling van de hygiënische gesteldheid en het vetgehalte van de door de veehouders afgeleverde melk en de systematische inspectie van de veehoudersbedrijven met de daaraan verbonden voorlichting vormen ook thans nog het zwaartepunt van de werkzaamheden van het Meba, daarentegen kon de contrôle op de melkdetailhandel in verband met de gewijzigde omstandigheden worden vereenvoudigd.

Voorts worden reeds sinds de oprichting incidenteel contrôlewerkzaamheden verricht op verzoek van consumptieijsbereiders fabrikanten van speciale melkproducten, e.d., terwijl een Amsterdamsse consumptiemelkfabriek, welke de laatste jaren grote hoeveelheden gepasteuriseerde

flessenmelk en consumptiemelkproducten levert aan de Amerikaanse troepen in Europa¹, de in verband daarmee gewenste speciale controle aan het Meba opdroeg.

Amsterdam en de Zaanstreek vormen het centrum van het controlegebied van het Meba, waarin zijn gevestigd ongeveer 3000 veehoudersbedrijven, 14 consumptiemelkfabrieken (standaardisatiebedrijven, waarvan enkele tevens zuivel- of melkproductenfabriek zijn) en 1350 melkslijters.

Deze 3000 veehouders leveren per jaar ruim 150 miljoen kg melk met een gemiddeld vetgehalte van ruim 3.60 % (jaargemiddelde).

Volgens opgave van het B.Z. ontvingen de 14 consumptiemelkfabrieken in 1951, inclusief de aanvullingsmelk, in totaal 270 miljoen kg melk, waarvan 193 miljoen kg bestemd was voor de consumptiemelkvoorziening van dit gebied, terwijl de rest gebruikt werd voor de bereiding van zuivelproducten en exportmelk.

De bereikte resultaten

Na de invoering van de betaling naar kwaliteit is de melkwinning in dit gebied, welke voordien in hygiënisch opzicht vrijwel alles te wensen overliet - een schets van de toen op dit punt bestaande situatie heeft thans geen zin meer -, van jaar tot jaar op een steeds hoger peil gekomen. De moeilijke omstandigheden in de laatste bezettingsjaren gaven weliswaar een ernstige terugslag, maar na de bevrijding werd deze in snel tempo ingehaald.

Doordat bij het voortschrijden der verbetering de bij de bepaling van de melkkwaliteit aangelegde normen konden worden opgevoerd, kan feitelijk geen vergelijking worden gemaakt van de classificatieresultaten van de eerste jaren met die van recente jaren.

Toch staan wel enkele gegevens ter beschikking om de grote verbetering te demonstreren. Bij het begin van de verplichte betaling naar kwaliteit kon slechts $\frac{1}{3}$ der monsters in de eerste klasse worden ingedeeld, terwijl in 35 à 40 % van de monsters mastitisstreptococci werden aangetroffen. Dit laatste is thans tot een fractie van genoemd percentage gedaald en ondanks de verzwaaring van de beoordelingsnormen bereikt tegenwoordig gemiddeld $\frac{3}{4}$ van de monsters de eerste klasse.

In April 1948 hebben wij op verzoek van een Rijkszuivelconsulent, die meende dat de kwaliteit van de aan een bepaalde zuivelfabriek geleverde melk wel ongeveer op het peil zou staan van de consumptiemelk hier, monsters genomen van de betrokken melk en de uitslag van het onderzoek daarvan vergeleken met de bevindingen op diezelfde datum in het Meba-gebied. Door bedoelde, buiten het consumptiemelkgebied gelegen, zuivelfabriek werden de veehouders niet naar kwaliteit betaald, ofschoon de geleverde melk wel periodiek op kwaliteit onderzocht werd.

Het resultaat van de vergelijking was als volgt:

veehouders zuivelfabriek	veehouders Meba-gebied
1 ste klasse . 23.5 %	65.5 %
2de klasse . 53.7%	27.6 %
3de klasse . 22.8 %	6.9 %

---

¹ Sterovita

In januari 1952 konden wij een soortgelijke vergelijking maken, doordat in verband met bijzondere omstandigheden 282 veehouders uit een streek waar vermoedelijk nooit aan kwaliteitsverbetering was gedaan, de melk enkele dagen rechtstreeks aan een door ons gecontroleerde consumptiemelkfabriek leverden. Het resultaat van het kwaliteitsonderzoek van de op 22 Januari door die consumptiemelkfabriek ontvangen melk was als volgt:

	282 veehouders van elders	438 gewone leveranciers
1 ste klasse .	6.4 %	63.4 %
2de klasse .	17.1 %	25.5 %
3de klasse .	76.5 %	11.1 %
mastitisstreptococcen	10.3 %	2.9 %

De zeer slechte kwaliteit van de door de „veehouders van elders” geleverde melk is in de hand gewerkt doordat het in ‘t algemeen kleine leveranties betrof, waarvan speciaal de reinheid zeer veel te wensen overliet.

Ook met betrekking tot de grote verbetering van de bedrijfstoestand kunnen enkele gegevens vermeld worden. Bij het begin van de stalinspectie kreeg slechts 12.5% der veehoudersbedrijven de beoordeling „goed”, 69 % werd als „matig” aangemerkt en 18.5 % als „slecht”. Wanneer wij deze bedrijven thans volgens dat beoordelingsschema indelen, krijgen we als resultaat 66.8 % goed, 33 % matig en 0.2 % slecht.

Bij de instelling van het praedicaat „*Erkend Consumptiemelker*” - deze aanduiding is later vervangen door „*Hygiënisch Melkwinningsbedrijf*” - kwamen 168 veehouders hiervoor in aanmerking. In de loop der jaren zijn ook de normen hiervoor opgevoerd, maar desondanks is het aantal gestegen tot bijna 500.

Bij de invoering van de standaardisatie controleerden wij in ons gebied 21 consumptiemelkfabrieken, welk aantal door concentratie is gedaald tot 14. De hygiënische kwaliteit van de door deze bedrijven afgeleverde losse melk is regelmatig verbeterd en in de laatste jaren op een zeer hoog peil gekomen. Het percentage monsters met te hoog kiemgetal is gedaald van 24 (1941) tot 3.2 in 1951, terwijl het percentage monsters met te hoge colititer in diezelfde jaren daalde van 35.9 tot 6.1. Ook de kwaliteit van de hier bereide gepasteuriseerde flessenmelk is sterk verbeterd en staat, met die van de andere grote steden in het Westelijke consumptiemelkgebied, volgens verklaring van tal van deskundigen, aan de top van hetgeen op dit terrein in Nederland verkrijgbaar is.

Met vrijmoedigheid mag dan ook geconstateerd worden, dat het *Melkcontrôlebureau Amsterdam* alle reden heeft om met grote voldoening op de in deze 25 jaren bereikte resultaten terug te zien.

Enkele wensen voor de toekomst

Het behoeft geen betoog, dat een verdere opvoering van het kwaliteitspeil steeds geboden blijft. Het Meba ontmoet bij zijn contróle langs de gehele melkweg - van koe tot consument -, nog tal van zaken die verbeterd kunnen en moeten worden. Om hier enkele van te noemen wil ik in de eerste plaats wijzen op het ontbreken van doelmatig ingerichte speciale melklokalen voor de rei-

niging en bewaring van het melkgerei en de koeling van de melk op de meeste Nederlandse boerderijen.

In dit opzicht staat ons land onmiskenbaar achter bij verschillende andere leidende zuivellanden. In ons land moet het zwaartepunt gelegd worden op een goede reiniging en ontsmetting van het melkgerei, want daarin op zindelijke wijze gewonnen melk zal vrijwel niet in kwaliteit achteruit gaan tijdens het transport over de korte afstanden naar de Nederlandse zuivel- en consumptiemelkfabrieken. Daar kan de koeling beter en goedkoper plaats vinden dan op de boerderijen, waarvan vele anders van kostbare installaties voorzien zouden moeten worden. De melk moet dus 2 maal per dag opgehaald worden, behalve in het koude seizoen, waarin op elke boerderij wel voldoende koud water ter beschikking staat om de koeling van de avondmelk met eenvoudige middelen te verzorgen.

Voorts moet de gezondheidstoestand van de veestapel verder worden opgevoerd. Na de tuberculosebestrijding zal de bestrijding van de brucellose in georganiseerd verband aan de beurt komen, terwijl ook het mastitisvraagstuk toenemende aandacht zal vergen.

In het Meba-gebied wordt de melk 's zomers algemeen 2 maal per dag opgehaald, de melkcontingsten van verschillende fabrieken zijn echter nog te klein en te weinig gemechaniseerd, waardoor de melk niet snel genoeg ontvangen kan worden. In het belang van de kwaliteit van de melk dienen de bussen met warme melk om 10 uur 's morgens resp. 9 uur 's avonds gestort te zijn, waarna de melk onmiddellijk gekoeld moet worden indien zij niet direct verwerkt wordt.

De meeste bussenspoelmachines behoeven dringend verbetering en met betrekking tot de pasteurisatiewerktuigen is de techniek wel zover gevorderd, dat automatische regulateurs om de betrouwbaarheid van de laagpasteurisatie te waarborgen wettelijk kunnen worden voorgeschreven.

Het transport van de gepasteuriseerde flessenmelk geschiedt vaak nog zonder voldoende bescherming tegen de nadelige invloed van zon en daglicht. Bij de aflevering van de melk aan de melkslijters wordt doorgaans de gehele dagelijks benodigde hoeveelheid ineens bezorgd. De bedrijfsinrichting van de detailhandel is hier niet op berekend en het gevolg is dat stapels kratten met flessenmelk urenlang zonder enige bescherming op de stoep blijven staan. Wel is het Amsterdamse stadsbeeld hierdoor in de na-oorlogse jaren een merk, waardigheid rijker geworden, voor de kwaliteit van de gepasteuriseerde flessenmelk is deze toestand echter funest.

Ook de reiniging en ontsmetting van het melkgereedschap en de koeling van de losse melk laten bij de detailhandel nog vaak te wensen over, terwijl de voor de melkbezorging gebezigde voertuigen doorgaans niet zodanig zijn ingericht dat de relatief grote hoeveelheid gepasteuriseerde flessenmelk op doelmatige wijze kan worden vervoerd.

Zo lang geen voldoende betrouwbaar inzicht kan worden verkregen inzake de toekomstige ontwikkeling van de melkvoorziening wat betreft de omzetverhouding flessenmelk : losse melk, is het zowel voor de consumptiemelkfabrieken als voor de detailhandel in melk niet gemakkelijk, om zich tijdig door aanschaffing van geëigende bedrijfsmiddelen aan te passen. Het zal duidelijk zijn dat aanwijzingen van overheidszijde in deze grote invloed kunnen hebben.

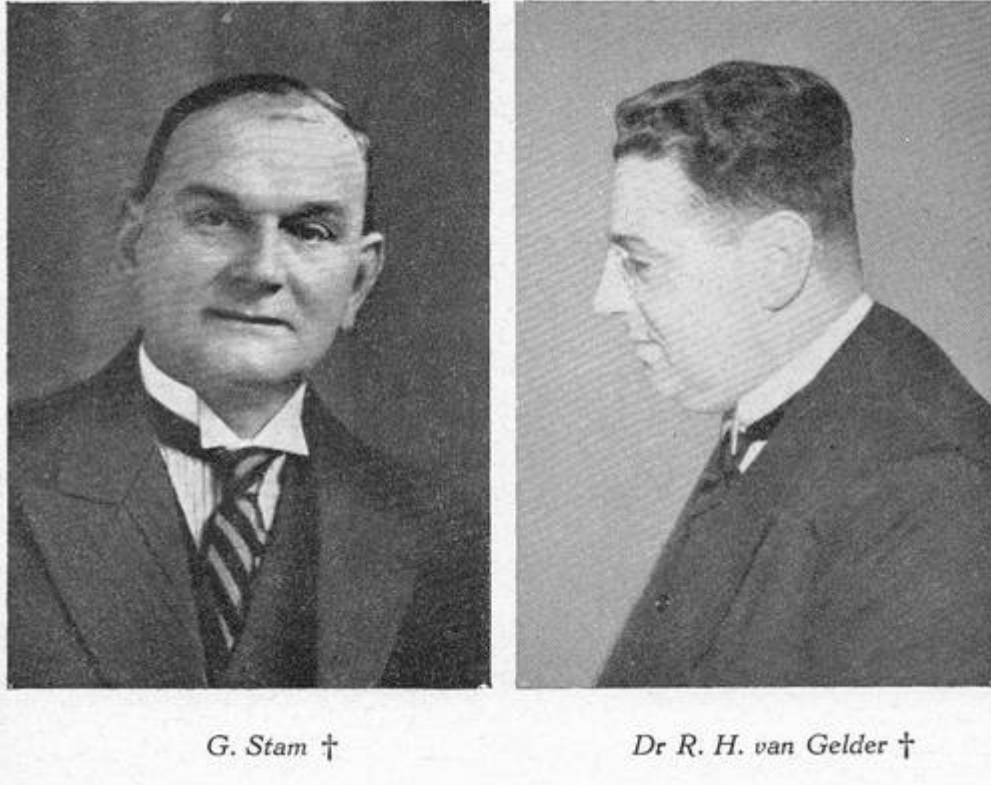
Het is in feite een tweeslachtige toestand dat de losse melk, na deugdelijk gepasteuriseerd te zijn, weer aan allerhande besmetting wordt bloot gesteld, zodat koken voor het gebruik noodza-

kelijk is. Uit hygiënisch oogpunt dient consumptiemelk direct na de pasteurisatie doelmatig te worden verpakt en in die vorm aan de consument te worden verstrekt. Dit zal echter, gezien de situatie op het gebied van lonen en prijzen in ons land, voorlopig nog wel een vrome wens blijven, zeker als de consumptiemelk-prijs door vermindering van de subsidies en eventuele verhoging van het vetgehalte gaat stijgen.

Indien ik op deze plaats een suggestie mag doen - naast de vele die op dit gebied reeds gedaan zijn -, dan zou ik willen voorstellen het vetgehalte van de gepasteuriseerde flessenmelk te verhogen tot 3.25 à 3.5 %. Daar onze levensstandaard daarnaast ongetwijfeld goedkope melk gewenst doet zijn, zou als losse melk een magere melksoort met een vetgehalte van b.v. 1 % gebracht kunnen worden, die ik dan "*kookmelk*" zou willen noemen om de noodzakelijkheid van koken voor het gebruik voortdurend onder de aandacht van de consument te brengen. Voor de gepasteuriseerde flessenmelk is overigens de aanduiding „*drinkmelk*” om meer dan één reden aan te bevelen.

Deze uitweiding op het terrein van de melkvoorziening zal duidelijk hebben gemaakt, dat voor de melkcontrole in de toekomst nog een belangrijke taak is weggelegd. Het Meba heeft zich in de afgelopen jaren dank zij de bekwaamheid en werkkraft van leiding en personeel voorspoedig ontwikkeld. Daar in het bestuur alle belanghebbende organisaties vertegenwoordigd zijn, hebben vele personen in de loop der jaren hun tijd en inzicht ten gunste van het melkcontrôlebureau gegeven. Het is niet nodig allen afzonderlijk te vermelden, maar een uitzondering moet worden gemaakt voor twee personen die sterk op de voorgrond zijn getreden, n.l. de heren G. Stam en dr R. H. van Gelder.

De heer **G. Stam** is vanaf de oprichting in 1927 tot aan zijn overlijden in 1944 een algemeen ge-
waardeerd voorzitter van het Meba geweest en heeft deze vooral in de eerste jaren veel tijd ver-
gende taak steeds op zeer bekwame en enthousiaste wijze vervuld.

Wijlen dr **R. H. van Gelder** was van 1928 tot aan het noodlottig ingrijpen van de bezetter in
1941 een talentvolle directeur van het Meba. Hij heeft het melkcontrôlebureau met onvermoei-
bare ijver en bijzondere energie en doorzettingsvermogen geleid.

Wij gedenken in dankbare herinnering de grote verdienste die zowel de heer Stam als de heer
Van Gelder zich voor het Meba verworven hebben.

Het Melkcontrôlebureau Amsterdam heeft zijn arbeid met gunstige resultaten bekroond gezien,
het is een degelijk georganiseerde en - dank zij de goede relaties met autoriteiten en bedrijfsle-
ven invloedrijke instelling geworden, het personeel verricht zijn verantwoordelijke taak in de
beste onderlinge verstandhouding met grote toewijding en ijver. Het Meba heeft dan ook alle re-
den dit jubileum met dankbaarheid en blijdschap te vieren en de toekomst met het volste ver-
trouwen tegemoet te treden.

J. MOL,
Directeur van het Melkcontrôlebureau „Amsterdam”

VERSLAG

OVER DE WERKZAAMHEDEN VAN HET

MELKCONTROLEBUREAU
„AMSTERDAM”

OVER

1951

I. AANTAL ONDERZOCHE MONSTERS

Het aantal onderzochte monsters was dit jaar kleiner dan in de voorgaande jaren, hetgeen veroorzaakt is door een verschuiving in de toewijzing van melkritten aan diverse standaardisatiebedrijven. Uit onderstaand overzicht (tabel 1) blijkt de variatie in de verschillende rubrieken over de laatste 3 jaren.

aard der monsters	1949	1950	1951
door de veehouders afgeleverde melk:			
a) voor de kwaliteitsbepaling	158163	159520	140648
b) 14-daagse verzamelmonsters voor de vaststelling van het vetgehalte. . .	77071	77536	71458
door de standaardisatiebedrijven afgeleverde losse melk, genomen			
a) bij uitgifte aan het hoofdbedrijf	932	669	594
b) tijdens bezorgen bij slijters	5829	4949	4934
bij slijters tijdens verkoop . . .	35420	34917	33435
gepasteuriseerde flessenmelk . . .	2164	2334	2186
gesteriliseerde melk	1024	894	744
yoghurt	1471	1258	1052
consumptiekarnemelk.	1391	865	642
papsoorten	1841	1610	1451
room	1688	1858	1096
modelmelk	176	140	7
schoolmelk	232	160	435
chocolademelk	369	1167	486
aanvullingsmelk.	3111	302	2576
consumptieijs	123	136	179
contrôlemonsters vervalsing . . .	25	9	48
koemonsters op streptococcen	4080	6182	4287
koemonsters op vetgehalte. . . .	—	—	97
voerkarnemelk en wei	924	937	1097
bact. contrôle lege flessen	170	57	66
bact. contrôle materiaal slijters	407	156	84
bacteriol. contrôle bussen standaardisatiebedrijven	946	782	740
étappemonsters	—	584	475
gepast. flessenmelk voor onderzoek op duurzaamheid	—	205	367
afgekeurde rauwe melk	—	16	18
exportmelk en -room	—	229	1389
ingezonden monsters	—	1189	1128
diverse monsters	2727	1568	3799
totaal aantal	300284	300229	275518

Jaarverslag verder niet over genomen!

De melkvoorziening van Amsterdam

Een ander onderwerp, dat in de jaren na de eerste wereldoorlog aanleiding tot strijd heeft gegeven, was de melkvoorziening van Amsterdam. Voor en na werd er reeds op gewezen dat de zuivelbereiders in het noorden, oosten en zuiden van het land gedurende en in de eerste jaren na deze oorlog van regeringswege verplicht werden melk voor directe consumptie naar de grote steden in het westen des lands te leveren. De melkproduktie was hier vooral gedurende de na-jaars- en wintermaanden onvoldoende om de bevolking van de nodige melk te voorzien. Dit tekort aan melk werd vooral veroorzaakt door gebrek aan krachtvoer, dat in normale tijden in deze streken in grote hoeveelheden wordt aangewend om de wintermelkproduktie op peil te houden.

De aanvullende melkleveringen vormden een zware belasting voor de zuivelgebieden, omdat men daar ook een lage melkproduktie had, terwijl er vaak bezwaar tegen de prijsregeling der te leveren melk bestond. Dit had tot gevolg dat de wijze van melkvoorziening in de grote steden meer en meer in de aandacht der zuivelbereiders kwam. Vooral in Amsterdam liet deze voorziening veel te wensen over. Volgens opgaven uit die tijd waren daar een 40-tal melkinrichtingen (?) en ongeveer 1200 melkslijters. Er werd veel melk van slechte kwaliteit en laag vetgehalte verkocht en vervalsingen met (vuil) water waren aan de orde van de dag.

In een rapport van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst werd vastgesteld dat gemiddeld 40% der melk vervalst was door watertoevoeging, ontroming of beide. Voor de volksgezondheid [296]¹ was dit een voortdurend gevaar en bij typhus- en choleraepidemieën werd de melk vaak als de oorzaak aangewezen.

Het stadsbestuur schonk in 1907 en ook reeds eerder aandacht aan dit vraagstuk, zonder dat er echter van veel verbetering sprake was. Ook de *Bond van Melkveehouders* bemoeide zich ermee en stelde in 1911 een onderzoek in naar de mogelijkheid om tot het stichten van een coöperatieve melkinrichting in de hoofdstad te komen. Hoewel hiertoe een schuchter begin werd gemaakt, had dit toch geen blijvend resultaat. In een proefschrift „*De melkvoorziening van Amsterdam*” kwam *Dr. S. H. J. Vos* in 1918 tot de conclusie dat er voor de bevolking van deze stad geen voldoende onvervalste en hygiënisch betrouwbare melk voorhanden was en dat de gemeente derhalve tot de stichting van een melkcentrale diende over te gaan.

Ook de S.D.A.P. (*Sociaal-Democratische Arbeiders Partij*) bemoeide zich ermee in een rapport over „*Het Socialisatievraagstuk*”, dat in 1920 onder leiding van de Amsterdamse wethouder *F. M. Wibaut* tot stand kwam. Dit en andere geschriften hadden tot gevolg dat Burgemeester en Wethouders van Amsterdam zich steeds meer met deze aangelegenheid gingen bezig houden. In verband hiermede werd aan *Dr. H. J. Ringeling*, directeur van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst, opgedragen een onderzoek naar dit vraagstuk in te stellen.

In zijn rapport, dat voorzien is van een groot aantal gegevens en cijfers, wordt aanbevolen om de distributie van melk in handen van de gemeente te brengen en hiertoe contracten af te sluiten met coöperaties en organisaties van veehouders. In hetzelfde jaar werd door B. en W. een voorstel ingediend tot stichting van een gemeentelijk melkbedrijf, nadat hieromtrent nog advies was uitgebracht door een commissie, waarin ook enkele zuiveldeskundigen zitting hadden. Door een

---

¹[xx] oorspronkele blz. nummering (ZHN.)

commissie uit de middenstand (melkhandel) werd een rapport opgesteld, waarin er op werd aangedrongen het voorstel te verwerpen.

Een en ander leidde ertoe dat de grootstedelijke melkvoorziening ook bij de F.N.Z. aan de orde kwam. De Amsterdamse apotheker *A. Bouma*, die in de oorlogsjaren betrokken was bij de aanvullingsmelkvoorziening der hoofdstad en nu adviseur van de *Bond van Melkveehouders* in Noord-Holland was, wendde zich hieromtrent tot de F.N.Z. en wees er op dat zowel in het S.D.A.P.-rapport als in het rapport-Ringeling zo goed als geen aandacht werd geschonken aan de melkproducent, terwijl hier toch feitelijk de verbetering der melkvoorziening moest beginnen. Het gevolg was dat de F.N.Z. met medewerking van de *Bond van Melkveehouders* en de *Bond van Zuivelfabrieken in Noord-Holland* een commissie instelde ter bestudering der melkvoorziening van Amsterdam. *Bouma* werd in deze commissie opgenomen en trad als rapporteur op.

In het rapport worden vele misstanden bij de winning zowel als bij de verhandeling en de distributie der melk aangegeven en de pogingen nagegaan, [297] welke er in de loop der jaren zijn gedaan om tot verbetering te komen. Deze hebben echter tot weinig of geen resultaat geleid, omdat men onvoldoende rekening heeft gehouden met de verschillende groepen, die bij de melkvoorziening betrokken zijn. In de eerste plaats rekent men hiertoe de melkveehouders, die onvoldoende georganiseerd zijn en te weinig doen om tot een gezonde veestapel en een hygiënische melkwinning te komen.

De verbetering hiervan ziet men in de vorming van coöperaties, waarin een en ander ter hand kan worden genomen. Hierbij wordt verwezen naar hetgeen vooral op het gebied der bestrijding van besmettelijke veeziekten in Friesland wordt gedaan. De invloed van de zelfstandige melkhandel acht men veel te groot, waardoor de ontwikkelingsmogelijkheid der andere groepen tegengegaan wordt. Uit dien hoofde wordt de stichting van een gemeentelijk melkmonopolie aanvaardbaar geacht, met uitsluiting evenwel van rechtstreekse bewerking en, distributie door de gemeente. Geadviseerd werd tot instelling van een melkcommissie, bestaande uit bevoegde vertegenwoordigers van consumenten, producenten en distribuanten, die een uitgewerkte regeling aan de Gemeenteraad zal hebben voor te leggen. Het rapport werd in het begin van 1921 aan de Gemeenteraad van Amsterdam aangeboden.

Het behoeft niet te verwonderen dat men van de zijde der particuliere zuivelindustrie tegen deze en soortgelijke voorstellen, die de strekking hadden de melkhandel op enigerlei wijze in zijn doen en laten te beknotten, in het geweer kwam. Op het in 1920 te Arnhem gehouden N.L.C. werd door V.V.Z.M.-secretaris *G. J. Blink* een inleiding gehouden over de vraag op welke wijze de melkvoorziening der grote steden verzekerd kan worden.

Hij wees er op dat de bestaande moeilijkheden vooral voortvloeien uit de invloed, die de overheid uitoefent op de consumptiemelkprijs. Deze wordt laag gehouden, met het gevolg dat er moeilijkheden voor het producerend en distribuerend bedrijf ontstaan. Hij berekende dat de melkprijs 2 ct. per liter te laag was. Bij een betere prijs zou er een groter rayon zijn, waaruit de melk betrokken kon worden. In de grote steden is een onderzoek gaande, of men terzake van gemeentewege moet ingrijpen. In Rotterdam heeft men dit afgewezen; in Amsterdam is het onderzoek nog gaande en wil men de distributie in handen der gemeente brengen.

Hij acht dit verkeerd en de melkdistributie het best in handen van eigen bedrijven, waarbij de overheid regelend en controlerend kan optreden. De gemeentelijke keuringsdiensten hebben hierbij tot nog toe te weinig steun in de wet gevonden en de goedwillende bedrijven worden dan belemmerd door de knoeiers. Hij wijst op de in 1919 tot stand gekomen *Wet tot Keuring en Aanduiding van Waren* (Warenwet) en voorziet dat door een goede uitvoering dezer wet een aantal te kleine bedrijven zal verdwijnen, omdat zij niet aan de gestelde eisen zullen kunnen voldoen, waardoor een natuurlijke sanering plaats vindt.

Tal van rapporten, nota's en artikelen in verenigingsbladen zijn in die [298] jaren over het voor en tegen van een gemeentelijk optreden inzake de Amsterdamse melkvoorziening geschreven. De scheidingslijn lag als regel zó dat de melkproducenten vóór een gemeentelijke regeling waren, niet omdat zij dit principieel voorstonden, maar omdat zij geen andere mogelijkheid zagen om tot een betere toestand op dit gebied te komen. Er tegen waren de vertegenwoordigers der particuliere zuivelindustrie en de melkhandelaren, omdat zij in een gemeentelijk optreden een beperking hunner vrijheid van handelen zagen ¹.

Een verwarrende invloed ging hierbij uit van het standpunt van B. en W. dat de consumptiemelk moest worden gepasteuriseerd en in flessen verkocht. Deze gedachte was goed, maar voor de uitvoering was men toen nog lang niet klaar.

Niettemin kwam in 1925 een voorstel van B. en W. in de Gemeenteraad van Amsterdam in behandeling tot instelling van een gemeentelijk melkbedrijf. Daarbij kwam tevens een motie in behandeling waarbij weliswaar de noodzakelijkheid om tot een betere melkvoorziening te komen, werd overwogen, maar waarbij men een proef voorstelde om met aanmoediging en behoud van het particulier initiatief en met steun van de overheid tot voldoende verbetering te komen. Het resultaat was dat de motie met één stem meerderheid werd aangenomen, zodat het particulier initiatief gelegenheid kreeg om tot maatregelen ter verbetering der melkvoorziening over te gaan ².

Intussen was het Melkbesluit, gebaseerd op de Warenwet, in werking getreden en werden in de grote steden verenigingen (controlestations) opgericht ter verbetering der winning en distributie van consumptiemelk. In Amsterdam werd in 1926/27, met steun van de gemeente, door veehouders een vereniging opgericht tot het verlenen van schadevergoeding aan veehouders ter zuivering van de veestapel van aan open tuberculose lijdend vee, met annex het *Melkcontrolestation Amsterdam en Omstreken (Meca)*, terwijl door melkinrichtingen en melkslijters de *Vereeniging het Melkcontrolebureau Amsterdam (Meba)* werd gesticht.

Deze instellingen, die een vrijwillig karakter hadden en aanvankelijk een subsidie van de gemeente ontvingen, hadden een moeilijk begin, daar tegenover de door de leden te maken kosten geen voldoende inkomsten stonden. Hierin kwam verandering toen in de dertiger jaren door de wettelijke crisizuivelmaatregelen aansluiting verplicht werd en er een betere financiële regeling tot stand kwam. De beide controlestations, die onder leiding van één directeur stonden, werden in 1932 samengebracht in het „Meba”, nadat het „Meca” was geliquideerd ³).

Intussen kwam in 1930 opnieuw een voorstel van B. en W. in de Gemeenteraad, nu met medewerking van het „Meba”, om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid om een centraal gemengd melkbedrijf op te [299] richten. Geconstateerd wordt dat, hoewel in de toestand der

¹ G. J. Blink schreef er twee reeksen artikelen over, die in brochure-vorm werden uitgegeven.

² Verslagen van het gemeentebestuur Amsterdam

³ Meer in Gedenkboek 25 Jr. MEBA

melkvoorziening onder vigeur van de Warenwet - vooral wat betreft melkvervalsing - een verbetering is ingetreden, de hygiënische toestand bij de melkvoorziening nog onbevredigend is. Het betreffende zeer uitvoerige rapport verscheen in 1932. De F.N.Z. als zodanig heeft daaraan, met uitzondering van enige technische voorlichting, niet medegewerkt. Een positief resultaat heeft dit onderzoek trouwens niet opgeleverd. Door het omvangrijke werk dat op het gebied der voorlichting en controle vanaf die tijd door het „Meba” kon worden verricht, was er aan een gemeentelijk optreden inzake de melkvoorziening toen trouwens ook geen behoefte meer.

Het geharrewar over de Amsterdamse melkvoorziening had de verhouding tussen de coöperatieve en particuliere zuivelindustrie er niet beter op gemaakt. Deze was in de twintiger jaren toch al niet zo goed, hetgeen ten dele een reactie was op de gedwongen samenwerking in de oorlogsjaren, maar ook een gevolg van de pogingen van particuliere fabrieken om boeren aan te trekken, die kritisch waren komen te staan tegenover de coöperatie.

Deze gespannen verhouding vond een hoogtepunt in een in 1922 te Leeuwarden gehouden L.H.C., waar schrijver dezes een inleiding hield over de vraag of de landbouwcoöperatie met het particuliere bedrijf kan samenwerken. Feitelijk was de behandeling van dit onderwerp een reactie op de het vorige jaar te Middelburg op het L.H.C. door *B. J. Schurer* behandelde vraag: „Moet de coöperatieve landbouworganisatie steeds in isolement haar kracht zoeken?” *Schurer*, die vooral de beetwortelsuikerindustrie op het oog had, beantwoordde deze vraag ontkennend. Schrijver achtte samenwerking der beide bedrijfstvormen niet in het belang der boeren, vnl. omdat er dan feitelijk een verdeling der grondstof moest plaats vinden en daarmee een groep boeren de mogelijkheid tot coöpereren zou worden ontnomen.

Van de zijde der particuliere zuivelindustrie had men bezwaar tegen dit standpunt en veroordeelde men de actie, welke door de zuivelcoöperatie tegen het particuliere bedrijf gevoerd werd. Hollandia-directeur *M. G. Hummelinck* sprak daarbij de gedachte uit dat de coöperaties aandelen zouden nemen in de particuliere zuivelindustrie om op die wijze in de winsten dezer industrie te delen. Geen der aanwezigen zal toen hebben vermoed dat dit later in het westen des lands het middel der in de C.M.C. georganiseerde boeren zou worden om zich een plaats in de particuliere zuivelindustrie te verzekeren.

.....

BIJLAGEN I

Leeuwarder Courant 1907-05-13

„Rapport omtrent de Melkvoorziening van Amsterdam”

Een belangrijk rapport. Deel 1/3

Er is onlangs een rapport verschenen - en ter stadsdrukkerij van Amsterdam verkrijgbaar gesteld - waarop wel eens in ruimen kring de aandacht mag worden gevestigd. Daarin toch wordt een materie behandeld, welke algemeen belangstelling verdient en waarover een sub-commissie van de Amsterdamsche Gezondheidscommissie door eigen aanschouwing en door uitgebreide studie een kostbaar materiaal heeft verzameld.

Doet de titel van het „*Rapport omtrent de Melkvoorziening van Amsterdam*” vermoeden, dat het geschrift van honderd bladzijden handelde over een speciaal hoofdstedelijk belang, den lezer blijkt al spoedig, dat de commissie haar taak breed heeft opgevat en haar blik niet alleen heeft laten weiden over de melktoestanden in ons land, maar ook uit verschillende nadere landen, Noorwegen, Zweden ..... ja zelfs uit Amerika gegevens heeft bijeengebracht. En uit al die gegevens kan men leeren dat er ten aanzien van de melkvoorziening in ons land heel wat te verbeteren valt. Men meene evenwel niet, dat er in het buitenland geen ongewenschte toestanden voorkomen.

Velen zijn nu eenmaal gaarne geneigd om steeds het oog op het buitenland te richten, waarmede wat daar voortreffelijk en navolgenswaard is en niet ziende wat daar slechter is dan in ons eigen land. Den zulken zij reeds dadelijk medegedeeld, dat het rapport melding maakt van:

Koestallen in Kopenhagen, donkere, onzindelijke ruimten, waar 20 á 30 vieze koeien oopengepakt staan, een of twee jaren achtereen, totdat zij niet meer een voldoende hoeveelheid melk kunnen leveren en geslacht worden;

de in Bretagne gehuldigde meening, dat de zindelijkheid der koeien nadeelig is voor de hoeveelheid en hoedanigheid der melk;

melkers op groots Fransche landgoederen, die uit luiheid de koeien onvolledig uitmelken en door toevoegen van water de hoeveelheid tot op het vereischte getal brengen, op deze wijze en de melk en de beesten bedervende.

Karakteriseeren dergelijke voorbeelden niet nog veel ergere toestanden dan de bij ons voorkomende ?

Overigens gelooven we niet op veel tegenstand te zullen stuiten, wanneer wij zeggen dat in ons land van oudsher ten opzichte van melk - den voedenden volksdrank bij uitnemendheid - de diep- en breedwortelende opvatting bestaat, dat men het hiermee niet zoo nauw behoeft te nemen. Zelfs de spreekwoordelijk geworden Hollandsche zindelijkheid laat ons hier in den steek, of bederft meer dan zij goed maakt, indien bijv. melkimmers worden gereinigd met behulp van . . . slootwater. Het plaatje in *Eigen Haard* van 20 Febr. 1904, waarop men een boerenerf ziet afgebeeld met een vrouw bezig haar vaatwerk te schuren en te poetsen aan hetzelfde slootje, waarboven een gebouwtje is geplaatst, dat niet nader behoeft te worden aangeduid, is véélzeggend.

De aardsche melkweg, de weg, dien de melk heeft af te leggen van de koe tot den verbruiker, is in den regel een alles behalve zindelijke weg. Bovendien is hij bezaaid met allerlei gevaren. Te recht zegt de schrijver van de medische kroniek in het *Handelsblad* van 25 Februari 1907 dan

ook: „*Van het eerste oogenblik dat het natuurproduct te voorschijn komt, van het melken af, tot op het oogenblik, dat het genoten wordt toe, altijd zijn er vuile vingers - vuil in hygienischen zin namelijk - dat zijn niet-steriele vingers, bij de hand om te bewerken, dat er van de oorspronkelijke reinheid zoo weinig mogelijk meer overblijft.*” En nu is het waar, dat onder de meest gunstige omstandigheden kiemvrije melk is te verkrijgen - maar hoe dikwijls verlaat niet de melk met ziektekiemen de koe!

En hoe vaak wordt bij ziektegevallen de melk niet beschouwd als de overbrenger van het kwaad!

Bovendien is de melk in den handel lang niet altijd „*redelijke onvervalschte melk*” zooals de apostel Petrus zeide. De vervalsching van de melk geschiedt op groote schaal, hetzij door er iets aan te ontnemen, hetzij door er iets aan toe te voegen. En het is zoo verbazend jammer, dat de melkverbruiker bijna nooit die vervalsching kan waarnemen, daar melk bij een niet al te ver gaande vervalsching niet troebel of leelijk van kleur en smaak wordt, zooals een massa andere vloeistoffen.

Waar melk door zieken en gezonden, door kleine kinderen en door zwakken, dagelijks wordt gedronken, behoeft het geen nader betoog, dat de melkvoorziening uit een hygiënisch zoowel als een economisch oogpunt een zaak van het grootste gewicht is. En toch heeft de Nederlandsche wetgever dit belangrijke onderwerp bijna geheel genegeerd. Waar de vervalscher van andere waren nog al eens gestraft kan worden wegens overtreding van de artt 174, 175 en 330 van het Wetboek van Strafrecht, gaat de melkvervalscher en de verkooper van vervalschte melk in den regel vrij uit. Het beste bewijs daarvan is wel, dat gedurende de vijf jaren van tot en met 1904 artikel 174 slechte tweemaal en artikel 175 geen enkelen keer is toegepast, terwijl artikel 330 op melkvervalsching eveneens maar zelden van toepassing kon worden gebracht.

Het eenige wat het Rijk heeft gedaan is de gelegenheid te scheppen voor melkboeren om omtrent hun bedrijf voorgelicht te worden op scholen en cursussen. Meer deed het niet. En waar het Rijk in gebreke bleef, maatregelen te nemen om aan de bestaande misbruiken een einde te maken, zijn verschillende gemeenten in den lande den melkverbruikers zooveel mogelijk te hulp gekomen door het ontwerpen van speciale verordeningen op den melkhandel.

Dankbaar erkennende, dat er door dergelijke gemeentelijke verordeningen iets kan worden bereikt, moet men constateeren, dat zij slechte een zeer gedeeltelijke oplossing van het melkvraagstuk kunnen geven. Het toezicht op den melkhandel - en dat is wel het voornaamste van het optreden der gemeente in deze hoe goed ook bedoeld en hoe goed ook ingericht, kan nooit en nergens een voldoende waarborg geven voor de vereischte hoedanigheid der melk, daar zelfs de beste controle hoogst onvolledig blijft en tot alle mogelijke vervalschingen voortdurend gelegenheid biedt.

Gelukkig heeft in ons land ook het particulier initiatief iets tot stand gebracht. Wij hebben in ons land enkele modelboerderijen, waar zooveel mogelijk er naar gestreefd wordt onvervalschte en ongevaarlijke melk naar den verbruiker te brengen en we hebben fabrieken, die in een dergelijke richting werken.

Maar wat beteekent het weinige, dat er gedaan is, in verhouding tot het vele, dat er nog gedaan kan worden, alvorens de vele melkverbruikers niet meer in dezelfde mate als thans bloot staan aan gevaren van besmetting en mogelijkheden van bedrog ?

We hebben heden slechts even willen wijzen op het groote algemeene belang van een goede melkvoorziening. In een volgend artikel zal het een en ander worden meegedeeld van de ervaringen, welke de Amsterdamsche commissie in het buitenland heeft opgedaan, terwijl in een slotartikel hare slotsom nader zal worden besproken.

Q. N.

Leeuwarder Courant 1907-06-03

Een belangrijk rapport. Deel 2/3.

Er is in het voorgaande artikel over het „Rapport omtrent de melkvoorziening van Amsterdam” gezegd, dat de Nederlandsche wetgever het onderwerp melkvoorziening, uit hygiënisch zoowel als uit economisch oogpunt een zaak van het grootste gewicht, bijna geheel genegeerd heeft.

Vele van zijn buitenlandsche collega's hebben dat niet gedaan. Zij hebben wettelijke bepalingen ontworpen, waardoor zij trachten den melkverbruiker in bescherming te nemen tegen gevaar en bedrog. Toch krijgt men uit het rapport, waarin uiteraard de grootstedelijke melktoestanden uitvoeriger zijn behandeld dan de algemeen-geldende bepalingen, niet den indruk, dat op deze wijze het kwaad in zijn vollen omvang kan worden bestreden.

En dat ligt ook wel eenigszins voor de hand. De wetgever heeft in dezen te veel rekening te houden met geheel verschillende plaatselijke toestanden, waardoor het moeilijk wordt maatregelen te ontworpen, welke voor alle plaatsen en onder alle omstandigheden kunnen gelden - en afdoende zijn. In Duitschland schijnt men die moeilijkheid in hooge mate te hebben gevoeld, immers, ofschoon de wet van 14 Mei 1879 gelegenheid biedt, voor het geheele Deutsche rijk bepalingen betreffende den melkhandel in het leven te roepen, is men tot de slotsom gekomen, dat dergelijke Rijksbepalingen geen aanbeveling verdienen.

Daarentegen heeft men in Denemarken eenige bepalingen omtrent den melkhandel, in Zweden omtrent de behandeling van melk afkomstig van vee, dat door besmettelijke ziekten is aangetast. In België is de geheele melkhandel wettelijk geregeld, terwijl er ook in Groot-Brittannië wettelijke bepalingen zijn, evenals in verschillende staten van Noord-Amerika, waar zoowel wetten betreffende de productie als den verkoop van melk bestaan.

Vreemd genoeg maakt het rapport geen melding van Italië, waar wettelijk toezicht is en op de productieplaats en op den melkhandel. De rapporteur dr. Delprat, die zijn zomervacaties in de laatste jaren wijdde aan persoonlijke onderzoekingen, had hier waarschijnlijk een vruchtbaar en zeer zeker een aangenaam terrein voor zijn stadion kunnen vinden.

De gemeentelijke bepalingen - zij zijn er in grooten getale en in een der steden van het land der onbegrensde mogelijkheden (Amerika) heeft men zelfs kans gezien de voorschriften betreffende de melkvoorziening onder te brengen in de verordening, welke het begraven van lijken regelt! - houden zich in het algemeen wel bezig met de productieplaats. Hoever die plaats gelegen kan zijn van die van verkoop moge hieruit blijken, dat een deel der melk voor Berlijn een afstand van 150 K.M., voor New-York zelfs 600 K.M. heeft af te leggen - cijfers, die een aardig kijkje geven op de ontwikkeling van het moderne goederenverkeer.

Bijzonder duidelijk blijkt uit het rapport, dat het particulier initiatief zich in verschillende landen bezig gehouden heeft met de productieplaats der melk. Het lijkt ons dan ook gewenscht, vooral op dit verschijnsel de aandacht te vestigen. Een volledig overzicht te geven van hetgeen in het rapport ten dezen aanzien is opgenomen, is in een courantenartikel niet wel mogelijk en daarom volstaan we met hier en daar een greep te doen. En dan beginnen we met een Kopenhaagsche modelinrichting, welke haar ontstaan te danken heeft aan de omstandigheid, dat de koestallen en branderijen dezelfde eigenaren hadden, die geen melk wilden verschaffen aan degenen, die niet tevens sterken drank kochten!

Die *Kjöbenhavns Maelkfursyning* is een maatschappij op aandeelen, welke echter nooit meer dan 5 procent rente mag uitkeeren, terwijl hetgeen er meer verdiend wordt, moet worden gebruikt om gratis melk aan hulpbehoevenden te verschaffen. De inrichting heeft geen eigen stallen, maar krijgt haar melk van boeren, die zich bij contract verbinden alleen melk te leveren van gezonde koeien, die, wanneer zij niet in de wei zijn, met gezond voedsel, in het contract aangeduid, gevoed worden. Zij verbinden zich voorts vee, dat ziek is, onmiddellijk uit den stal te verwijderen, daarvan dadelijk bericht aan de inrichting te zenden en de melk dezer koeien afzonderlijk te houden en niet naar de inrichting te sturen, voordat een der zeven daaraan verbonden veeartsen daarover een oordeel heeft uitgesproken.

De veeartsen zijn verplicht ten minste eenmaal in de veertien dagen de boerderijen te bezoeken en schriftelijk verslag te doen van hunne bevinding. Lijdt er een koe aan tuberculose, dan moet zij onmiddellijk uit het beslag verwijderd worden. Doet zich in het huisgezin van den boer of onder het personeel een geval van ziekte voor, dan moet hiervan onmiddellijk aangifte geschieden, op straffe van ontslag. Blijkt die ziekte besmettelijk, dan mag de melk niet meer verzonden worden, maar de boer krijgt toch den vollen prijs uitbetaald en wel zoolang de besmetting duurt.

Bij het melken moet de grootste zindelijkheid in acht genomen worden; de melkers en melksters worden verondersteld een voorgeschreven costuum te dragen, zooveel mogelijk voor het melken van elke koe de handen te wasschen, vóór het melken de uiers met een drogen doek af te wrijven. De melk wordt in een vat geschonken, dat met een filter van dubbel metaalgaas, waartuschen een dunne wattenlaag, is voorzien. Inspectrices, die minstens tweemaal per jaar over elke boerderij een schriftelijk verslag moeten uitbrengen, houden toezicht.

Na het melken wordt de melk naar een koelhuis gebracht, tot 4 °Celsius afgekoeld, in groote transportkannen van 50 L. inhoud geschonken en op dezelfde temperatuur gehouden (elke boerderij moet ijs hebben en de grootere hebben een afzonderlijk ijshuis). De transportkannen worden met den naam van den leverancier voorzien en geplombeerd, naar het station gebracht, in eigen speciaal-ingerichte spoorwagens afgehaald en tijdens de reis koel gehouden. In de inrichting worden ze geopend, wordt de naam van den leverancier opgenomen, het gewicht opgeteekend, de temperatuur bepaald, terwijl twee proevers afwisselend van elke bus de smaak nagaan.

Is de temperatuur hooger dan ongeveer 11° R, dan wordt daarop aanmerking gemaakt en bij herhaling krijgt de leverancier een boete of zijn ontslag. De geopende en goedgekeurde transportkannen worden in groote steenen bakken met ijswater geplaatst, vervolgens gefiltreerd door grof en fijn kiezel, in met aftapkranen voorziene kannen geschonken, welke op een tweehonderd tal wagens in de stad worden gebracht en wel zoodanig geplaatst, dat de kranen uit de zijwanden naar buiten steken, terwijl de kraan tegen verontreiniging onder het rijden door een metalen kap

is beschut Bovendien wordt de melk in gesloten bussen of flesschen afgegeven, welke steeds op de meest zorgvuldige wijze worden gereinigd.

Het geheele personeel is verplicht van ziekten mededeeling te doen. Gedurende den geheelen duur der ziekte wordt het volle salaris uitbetaald, indien hij onmiddellijk bericht daarvan heeft gegeven ; wordt door hem verzuimd aangifte te doen, dan verliest hij daarmede voor goed zijn betrekking.

Er zijn nog eenige dergelijke inrichtingen in Kopenhagen, in welke stad men er in geslaagd is, zegt de rapporteur, nagenoeg zonder prijsverhooging , aan de bevolking *versche* melk te leveren, die aan zeer hooge eischen van de hygiëne beantwoordt.

Groote zorg wordt er ook besteed in een nabij Stockholm gelegen koestal van *Hjortsberga*, waar muren en vensters met guttaperchavegers tweemaal per week worden afgeschrobd en de uiers der koeien niet alleen elken morgen afgeborsteld, maar ook telkens voor het melken met een speciaal daarvoor gemaakten halfronden borstel geborsteld worden.

Een andere maatschappij, „*Separator*”, legde zich ernstig en met veel succes toe op het vrij maken van den veestapel van tuberculose: in 1897 reageerde nog 17 procent der beesten op tuberculine, in 1901 1 procent en in 1903 van 180 geen enkele.

Terloops vestigt de rapporteur de aandacht op warme melk-automaten in Zweden, waar men 's-winters tegen 5 öre (3½ cts.) ¼ liter warme melk kan krijgen in een kroes, welke men in warm water kan omspoelen.

Hij zegt voorts dat wat in Zweden bereikt is : „*uitnemende versche melk van gezonde koeien tegen slechts weinig verhoogden prijs*”, in andere landen ook te bereiken moet zijn, mits men even energiek optrede als men daar deed.

Bijzondere voorzorgsmaatregelen worden er genomen in een modelstal te Dresden: de koe wordt in een aseptisch laken gehuld, dat alleen de uiers vrij laat; deze worden gewasschen met een of ander ontsmettingsmiddel, evenals de handen en armen der melkers. De melk loopt direct door een trechter met filter in een steriel glazen vat, dat na het vullen met een steriele watten prop wordt afgesloten en in ijs gezet.

De meest moderne inrichting is zeker wel de Jersey farm op *I'lle de Lage*: hier wordt de electriciteit, door een waterval opgewekt, niet alleen gebruikt voor de verlichting en voor de beweging van verschillende landbouwwerktuigen, maar ook voor een mechanisch melktoestel. Twee aan twee worden de koeien hier electrisch gemolken - en de melk kost 1 franc per liter!

Een Engelsche maatschappij, de *Aylesbury Dairy Company*, wijdt zeer bijzonder hare aandacht aan het water, dat in de boerderij aanwezig is. Men zou kunnen denken, dat de rapporteur zich aan een ondeugende opmerking schuldig maakt, maar dat is niet het geval. De maatschappij wil de zindelijkheid bevorderen en het is wel tekenend , dat meer dan de helft van de boerderijen, die zich aanmelden voor de levering van melk, worden afgewezen.

Ziehier dus enkele grepen uit het materiaal, dat de commissie verzameld heeft inzake modelinrichtingen, waarvan ook wij er eenigen in ons land hebben (oud-Bussem, Oosterbeek, Loosduinen en Hoevelaken). De commissie acht het oprichten van modelboerderijen theoretisch de beste oplossing van de melkvoorziening. Maar practisch ziet zij geen andere oplossing voor

Amsterdam, dan dat van overheidswege wordt verboden melk in de stad te verkoopen, anders dan die welke in van gemeentewege streng gecontroleerde melkinrichtingen, enkele met name te noemen modelboerderijen of in een of meer gemeentelijke melkinrichtingen onschadelijk gemaakt is. Hierop komen we in een slotartikel uitvoerig terug.

Q. N.

Leeuwarder Courant 1907-06-10

Een belangrijk rapport. Deel 3/3 slot

Zooals men zich zal herinneren, beveelt de commissie, welke het „*Rapport omtrent de melkvoorziening van Amsterdam*” heeft uitgebracht, naast de bestaande melkinrichtingen, welke evenwel toch nog een vergunning van burgemeester en wethouders zouden moeten aanvragen, en naast mogelijk op te richten nieuwe melkinrichtingen, welke van gemeentewege streng gecontroleerd zouden moeten worden, het oprichten van een gemeentelijke melkcentrale aan.

De commissie deelt mede, dat, voor zoover haar bekend, de heer C. D. Donath, secretaris der gemeente Alkmaar, in zijn brochure „*Maatregelen tegen het gevaar van besmetting door melkgebruik en bedrog in den melkhandel*” in ons land het eerst op het oprichten van een gemeentecentrale aandrong.

Aan het „*talentvol betoog*,” dat - zegt de commissie - door een ieder, die zich voor deze quaestie interesseert, gelezen dient te worden, ontleenen we het volgende:

„Dat een dergelijke gemeentelijke inrichting aan de gemeenschap geen geld zou kosten, is duidelijk. Particuliere inrichtingen toch worden opgericht met het doel om winst te behalen, hetgeen bij een gemeentelijke inrichting zou zijn uitgesloten. De gemeente zou de onvervalschte melk kunnen leveren tegen den kostenden prijs. Zij zou alleen gebruik hebben te maken van haar crediet tot het bijeenbrengen van het kapitaal voor de oprichting benodigd en onder de exploitatiekosten hebben te brengen de aflossing en de rente van dat kapitaal. Aan het hoofd zou een directeur-chemicus moeten staan, een man met het onderzoek van melk volkomen vertrouwd.”

Deze zou, evenals de directien van het steeds aangroeiende zuivelfabrieken, contracten met de veehouders moeten afsluiten omtrent de levering der melk; waarbij de eischen omtrent de hoedanigheid dezer waar nauwkeurig en onder strafbepalingen zouden kunnen omschreven worden. Hoe moeilijk het melkonderzoek moet worden genoemd, hierover zijn alle deskundigen het eens, dat grensgetallen en minimum-eischen gemakkelijk te stellen zijn. Daar men direct met de producenten zou te doen hebben, ware het nemen van stalmonsters, indien dit nog noodig word geoordeeld, ten allen tijde en in elk geval mogelijk, evenals de voortdurende veeartsenijkundige, contróle, over de melkdieren.

Zonder deze contróle, wellicht de belangrijkste factor van het melkonderzoek en die tevens in hooge mate zou bijdragen tot verbetering van het beslag, is het kwaad, waartegen wij te velde trekken, niet uit te roeien. In de bovenbedoelde contracten zouden afdoende bepalingen kunnen opgenomen worden omtrent de uitsluiting van melklevering en omtrent hetgeen zou moeten geschieden bij het ontdekken van vervalsching; het voeren van rechtsgedingen zou, werd scheidsrechterlijke uitspraak overeengekomen, in verreweg de meeste gevallen overbodig kunnen worden gemaakt.

Een gemeentelijke melkinrichting zou er - zoo lezen we verder - stellig toe bijdragen om het aantal bemiddelaars te beperken en den kleinhandel, zooals deze thans wordt uitgeoefend, te fnuiken.

De schrijver berekent, dat een huismoeder, welke dagelijks vijf liter melk noodig heeft, door de onvervalschte melk van de gemeentelijke inrichting te laten halen, per dag minstens 10 centen, d.i. in het jaar f36.50, zou uitsparen.

Het oprichten van gemeentelijke melkinrichtingen zou niet slechts voor de grootere gemeenten, waar er wellicht twee of meer zouden moeten worden opgericht, doch ook voor de kleinere mogelijk zijn. Zoo klein kan men zich nauwelijks een gemeente denken met een bebouwde kom, waar een gemeentelijk melkhuis geen goede resultaten zou opleveren, hetzij dan dat men zich vergenoegde met het zuiveren en afleveren alleen van onvervalschte, gekeurde melk, van volmaakt gezonde dieren afkomstig, dan wel, dat men de melk deed pasteuriseeren of steriliseeren.

Voorts wordt betoogd, dat een gemeentelijke melkinrichting binnen weinige weken nauwkeurig bekend is met den omvang van haar bedrijf, zoodat de gemeente geen risico loopt van te veel of te weinig melk in te slaan. Verstandig zal men doen door een weinig meer in te slaan dan gewoonlijk wordt uitgeslagen. Van de melk, die niet verkocht wordt, zou de gemeente óf kaas óf boter kunnen maken of tegen lage prijzen en om niet aan de min- en onvermogenen kunnen afgeven.

Ten slotte wijst de schrijver er op, dat er in de gemeente geen grooter melkverbruikster is dan de gemeente zelf, geen verbruikster, die meer belang heeft bij de levering van onvervalschte, goed-gekeurde melk van volmaakt gezonde dieren afkomstig, al ware het alleen ter wille van de stads-zieken en van de stedeweezen, om van andere openbare voedsterlingen niet te spreken.

Het rapport vermeldt dat er tegen dit betoog bezwaren zijn ingebracht door den heer V. R. Y. Croesen in *Cultura*, 16e jaargang 1904. Wij vinden die bezwaren op bladzijde 334 en 335 van dit orgaan van de Vereeniging van oud-leerlingen der Rijkslandbouwschool. Met nadruk wijst de heer Croesen (thans zuivelconsulent voor de provincie Overijssel) er op, dat een doorvoeren van de denkbeelden van den heer Donath, die z.i. overigens zeer zeker als het meest afdoende tegen melkvervalsching en besmetting door melk moeten beschouwd worden, volstrekt niet onnoodig zou maken een scherp toezicht op de omstandigheden, waaronder de melk gewonnen wordt.

Integendeel - zegt hij, - het tegenovergestelde is waar. Want door het uitvoeren van de denkbeelden van den heer Donath zou de flesschenmelk ook komen in de minder goed ingerichte woningen van de arme bevolking (aangenomen, dat de prijs dier melk geen bezwaren opleverde) en daardoor juist blootgesteld werden aan invloeden, die de ontwikkeling der eiwitsplitsende bacteriën der gepasteuriseerde op gesteriliseerde melk ten zeerste bevorderen. Daarom zou een uitgebreide controle op de zindelijkheid ter productieplaats van de melk allerminst gemist kunnen worden.

Uitvoering van dit stelsel vindt de schrijver van die artikelen („*Controle op melkverkoop*” getiteld) ongewenscht, zoolang geen betere methoden van pasteuriseeren en steriliseeren zijn uitgevonden, waardoor:

1. voedingswaarde en verteerbaarheid hetzelfde blijven als bij versche melk;

2. alle ziektekiemen of alle aanwezige bacteriën (ook de sporen) met zekerheid gedood worden.

De rapporterende commissie merkt op, dat het betoog van den heer Donath niet wordt ontzenuwd door de bedenkingen van den heer Croesen.

Trouwens in het „*Rapport der commissie tot het uitbrengen van een prae-advies omtrent hetgeen in het buitenland ten opzichte van de wettelijke regeling van den melkverkoop is gedaan*” (welk rapport afkomstig is van de heeren Ali Cohen en Pijnappel) wordt ook gesproken over „*van gemeentewege bestaande inrichtingen*” met „*stallen onder eigen behoor*”, terwijl de directeur van den gemeentelijken gezondheidsdienst te Amsterdam geen ander middel ziet om het melkgevaar te bestrijden, „*dan door de oprichting van een of meer centrale inrichtingen waar de melk, welke niet door particuliere inrichtingen geleverd wordt, onschadelijk gemaakt wordt.*”

Het is wel eigenaardig, dat, hoeveel er in de laatste jaren ook geschreven is over dergelijke gemeente-inrichtingen, er nergens, noch in binnen- noch in buitenland één wordt gevonden. Misschien vindt men dit verschijnsel niet zóó vreemd als men bedenkt, dat een stad als Berlijn voor de melkvoorziening zou moeten hebben een stedelijken veestapel van .....drie en zestig duizend achthonderd zes en dertig koeien !

Wel vindt men in het buitenland gemeentelijke melkverschaffing aan kinderen (o. a. in Frankrijk en Amerika). Ook daaromtrent bevat dit rapport zeer lezenswaardige gegevens. Zoo leest men bijv., dat in de stad Rocheater in de jaren van 1889-1896 , toen er nog geen gemeentelijke melkvoorziening was, in de maanden Juli en Augustus in het geheel overleden 1744 kinderen tot vijf-jarigen leeftijd en in de jaren 1897-1904, toen die voorziening er wel was, 864.

Aan het slot van het rapport (waarin ook van de meening van een kleine minderheid melding wordt gemaakt) wordt gezegd, dat de subcommissie bereid is, indien de gezondheidscommissie dit wenscht, in een nader rapport te schetsen , hoe naar haar meening haar plan zou kunnen worden uitgevoerd. Zij zegt evenwel reeds te wenschen, dat de gemeente Amsterdam een boerderij, bijv. van 60 koeien, in eigen bedrijf had, ingericht op eenvoudige wijze, maar toch geheel in den trant eener modelboerderij. De melk van die boerderij zou rauw, hetzij voor kindermelk aan zuigelingpoliklinieken en kinderziekenhuizen, kunnen worden verkocht of gegeven, hetzij aan ziekenhuizen en kraaminrichtingen.

De gemeente zou, aldus werkende als voorbeeld voor anderen, met meer gezag eischen kunnen stellen. Die eischen wil de commissie zien neergelegd in verordeningen, in de eerste plaats beoogende een behoorlijk overzicht van den melkhandel in de stad te krijgen, zoodat ieder, die in Amsterdam melk wil verkoopen enz., daarvan binnen een bepaalden tijd kennis geeft aan burgemeester en wethouders met vermelding van het juiste adres van den melkhandel; voorts voorschrijvende, dat ieder producent, die melk in Amsterdam wil leveren, daarvoor een vergunning noodig heeft van burgemeester en wethouders, welke jaarlijks opnieuw aangevraagd en verkregen moet worden, en eindelijk bepalingen bevattende omtrent de melk en haar behandeling, de inrichting van de bewaar- en verkoopplaatsen, den aard, den vorm en het opschrift op melkvaten, het transport in de gemeente en dergelijke onderdeelen.

Q. N.

De melkvoorziening te Amsterdam.

Donderdag hield de commissie voor levensmiddelenvoorziening te Amsterdam een vergadering ter bespreking van de melkvoorziening te Amsterdam. Hierin werd door den voorzitter mededeeling gedaan van een motie, aangenomen op een vergadering van directeuren aan melkinrichtingen en afgevaardigden van de slijtersorganisaties, waarin voorgesteld werd, over te gaan tot het betalen van 10 cent per liter melk aan de boeren. Dit werd voorgesteld op grond van het feit, dat de melkvoorziening door den Min. in uitzicht gesteld, in hooge mate onvoldoende was, en tenslotte geheel ophield. De boeren beroepen zich thans op den Min. om een prijs van 10 cent per liter te bedingen.

Het slot is dat den verbruikers een hooger prijs in rekening zal moeten worden gebracht. Aan den burgemeester zal daarom worden verzocht de door hem gestelde maximum-prijzen te wijzigen, en deze in overeenstemming te brengen met den inkoopsprijs. Op de vergadering der commissie gaf de voorzitter een uiteenzetting van hetgeen door den Min. van Landbouw inzake de melkvoorziening van Amsterdam was gedaan.

Uitgaande van het feit dat in het najaar van 1914 de inkoopsprijs der melk te Amsterdam $7\frac{1}{4}$ cent per liter bedroeg, heeft de Burgemeester naar aanleiding van de circulaire van den Minister dd. 28 October, de melkprijs vastgesteld, - op gemiddeld, 9 cent per liter.

De Minister is evenwel van meening dat de prijs moet worden vastgesteld op 10 cent. Op grond daarvan moet aan de boeren, die actie voeren voor een prijs van 10 cent, dit bedrag worden betaald. Daarop werd de commissie gevraagd of door den Burgemeester nieuwe max. prijzen zouden worden vastgesteld, of dat men zou verzoeken de vaststelling van de prijzen in te trekken. De meerderheid van de commissie was evenwel voor de vaststelling van maximum prijzen. Door den burgemeester werden daarna de volgende maximumprijzen voor melk vastgesteld: Rauwe melk 13 cent per liter, gepasteuriseerde melk 14 cent per literflesch.

Een directeur van een der Amsterdamsche melkinrichtingen merkt op, dat het, met het toegeven inzake den prijs van 10 cent per liter, met de melkvoorziening van Amsterdam nog niet direct in orde zal zijn. Het gedeelte, dat vóór 1 Nov. op contract was geleverd, was lang niet voldoende. Daarom bepaalde de Min., dat de boeren, die verleden jaar melk voor de consumptie leverden, dit thans verplicht zijn te doen. Wanneer deze bepaling inderdaad streng gehandhaafd wordt (de mogelijkheid wordt door velen betwijfeld), dan zal er langzamerhand wel meer melk komen. Door den Min. werd in een persgesprek opgemerkt dat de Burgemeester van Amsterdam geen max. prijzen had mogen vaststellen, daar geen enkele wet hem daartoe bevoegdheid verleent. De vaststelling was ook daarom verkeerd, omdat men eerst dan een max. prijs kan vaststellen, wanneer men er zich van te voren van overtuigd, dat er van het artikel waarvoor de prijzen zullen gelden, voldoende voorraad is.

De burgemeester is hierop het antwoord niet schuldig gebleven, en beriep zich op de, in 1914 aangenomen, aanvullende artikelen van de onteigeningswet. Vrijdag is nog bitter weinig melk in Amsterdam aangevoerd. Bijna alle melkinrichtingen komen melk tekort. Op die melkmarkt worden prijzen van 13 en 14 cent gevraagd.....Regeringsmelk geen druppel.

Hollands Noorderkwartier.

Vergadering op Woensdag 22 Maart 1916, des morgens 10 uur, in het café „*Ridder Sint Joris*” van den heer J. Dop te Berkhout.

De heer P. Stapel Cz., Voorzitter, opent de vergadering.

Spr. begint met een hartelijk welkom en brengt daarna hulde aan onze Koningin en Regeering, dat wij tot nu buiten den oorlog zijn gebleven. (Appl.) Spr. spreekt vervolgens over den watersnood en noemt het de plicht van Hollands Noorderkwartier, om de getroffen en moreel en financieel te steunen. (Applaus).

.....
heer Dr. L. T. C. Scheij, zuivelconsulent. Zou mededeelingen doen over 1915, die echter door de buitengewone tijdsomstandigheden moesten achterwege blijven.

De heer Avis vraagt inlichtingen over de melk, die naar Amsterdam en elders wordt verzonden en die door den Gezondheidsdienst te Amsterdam is afgekeurd. Hoe staat het met die schade? vraagt spr., want de melk wordt rood gekleurd teruggezonden en is dus nergens meer voor te gebruiken.

De heer Scheij wijst op de vele moeilijkheden, die aan deze melkvoorziening is verbonden. De verzending is lastig en het was zeer moeilijk om de bussen schoon te houden. Dit geschiedt thans te Amsterdam, maar nu komt het ook voor, dat de producenten de melk niet voldoende afgekoeld verzenden. Dan komt ze bedorven te Amsterdam aan en wordt afgekeurd. Dan moet de schade ook door de producent worden gedragen, anders kan het nooit in orde komen.

De heer M. Visser vraagt, of het niet beter is om niet deze melk te laten leveren door enkele groote fabrieken in plaats door verschillende kleine. Spreker meent dat dit de behandeling der melk zeer ten goede zal komen.

De heer Dr. Scheij lichtte in, dat dit in den eersten tijd onmogelijk was. Thans nu er wat meer melk komt, is het wel het streven om de melk door die fabrieken te laten leveren, die er het best voor zijn ingericht. Maar de billijkheid moet hierbij niet uit het oog worden verloren.

De heer Brander klaagt zeer over de weinige medewerking die de Holl. Spoor bewijst bij het verzenden, der melk en daarop mag wel worden aangedrongen. Ook de medewerking in Amsterdam is lang niet zooals behoort.

De heer K. Breebaart Jz. vindt, dat dan de regeering wel eens mag worden gewezen op deze weinige medewerking, die zoowel van de Holl. Spoor als van Amsterdam wordt verkregen en dat daar maatregelen tegen behooren te worden genomen.

Dr. Scheij belooft, dat krachtig voor de belangen der producenten zal worden gewaakt.

IN EN OM DE HOOFDSTAD. CXV

Om een groot volksbelang.

't Zal er deze week weer spannen in den Raad ven Amsterdam. Als deze u onder de oogen komt, is de groote kwestie waarom het ditmaal bij de regeerders dezer oude veste gaan zal, misschien reeds beslist - misschien ook niet, want de zaak is van zóó ingrijpende beteekenis, dat het volstrekt geen verwondering zal behoeven te wekken, wanneer men thans nog tot geen besluit zou durven komen. Hoe dat zij, mocht werkelijk een beslissing genomen worden, dan zal ik nog wel aanleiding hebben op de geschiedenis terug te komen. Want de melkvoorziening - en vooral die eener zóó groeiende stad als deze - is ontegenzeggelijk van zulk een belang, dat zij waard is door iedereen te worden bekeken.

De lezers van dit blad weten natuurlijk in hoofdzaak waarom het gaat. De zaak is, dat het Dageelijksch Bestuur der hoofdstad, in deze allereerst voorgelicht door den wethouder, aan wiens zorgen het toezicht op de levensmiddelen-distributie is toevertrouwd, den Raad heeft voorgesteld over te gaan tot het scheppen van een gemeentelijk melkmonopolie, wat zeggen wil, dat de distributie der melk geheel in handen van het gemeentebestuur is zij bij den te scheppen tak van gemeentelijk beheer zal komen.

Het is zeer natuurlijk, dat gedurende de paar jaren sedert deze zaak aan de orde is gekomen, daarover héél wat gesproken en héél wat geschreven is, omdat het gaat over een der eerste levensbehoeften van den Amsterdamschen burger en bovenal van de nog „in de windselen liggende" Amsterdamsche burger en burgeres. Zelfs de meest hardnekkige tegenstander van alles wat gemeentebemoeiing is, zal geen ogenblik willen ontkennen, dat het de taak der overheid is een deugdelijk toezicht te houden op de voornaamste levensbehoeften der burgerij. Dat van gemeentewege dus allereerst wordt gedaan wat gedaan kan worden om te zorgen dat de inwoners der stad deugdelijke melk, deugdelijk brood, alleszins betrouwbaar vleesch en goede visch ten verkoop worden aangeboden, is niet anders dan lofwaardig, méér dan dat: overheidsplicht.

Amsterdam vat die taak dan ook zéér juist op; wij hebben hier een gezondheidsdienst, een keuringsdienst, die in den lande een schitterenden naam hebben; de hoofdstad heeft met haar abat-toir aan de spits gestaan. Het vooroordeel dat zoo lang bestaan heeft grootendeels aangewakkerd door de leveranciers van inlandsch vleesch - tegen bevroren vleesch uit Argentinë, is door gemeente-ingrijpen gebroken. Toezicht op de melkbehandeling en -leverantie was steeds zoo goed mogelijk en dat zij nog niet volmaakt waren, lag niet aan de gemeentelijke diensten, doch aan de onvoldoende wetgeving.

De nieuwe Warenwet heeft groote verbetering gebracht en zij vooral is de oorzaak geweest, dat verschillende zijden zulk een storm tegen het thans hangende voorstel, het stichten van een gemeentelijk melkbedrijf, is opgegaan. Door velen, bevoegd tot oordeelen in deze, is gezegd en geschreven: dat geheele gemeentelijk melk-monopolie is beslist overbodig, omdat rijks- en gemeente-overheid door de Warenwet voldoende macht zullen bezitten om voor de deugdelijkheid van het voedingsmiddel bij uitnemendheid te kunnen waken.

En op gezag van die uitspraak is het begrijpelijk, dat èn degenen, die in het melkbedrijf hun bestaan vinden, èn de neringdoenden in het algemeen, en vooral degenen, die gekant zijn tegen het zich op zoo velerlei gebied uitbreidende terrein van gemeentelijk beheer, alles in het werk hebben gesteld om het stichten van een gemeentelijk melkbedrijf tegen te gaan. Er zijn er velen, die van oordeel zijn, dat de geheele bedoeling van den socialistischen wethouder De Miralda en zijn partijgenooten in den Raad niets anders is dan uit het doorvoeren van dezen belangrijken socialen maatregel munt te slaan tegen de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen

Ik geloof niet, dat het „fair” is te durven beweren, dat deze bedoeling allereerst heeft voorgezetten; ik wil zelfs gaarne aannemen, dat de wethouder en de deskundigen, die hem in deze belangrijke kwestie tot raad en voorlichting zijn geweest, vóór alles het belang der burgerij op het oog hadden, overtuigd als zij waren dat slechts door een gemeentelijk melk-monopolie de waarborg van goede melk verkregen zou kunnen worden. Dies moet bij een beslissing de doorslag gegeven worden door een antwoord op de vraag: „*Kan die waarborg niet verkregen worden door de Warenwet en daarmee samenhangende gemeentelijke verordeningen?*”

Luidt het antwoord op die vraag beslist bevestigend, dan is een gemeentelijk bedrijf, waaraan zóóveel kapitaal verbonden zal zijn en dat het aantal ambtenaren wederom aanmerkelijk uit zou breiden en bovendien zooveel risico met zich zal brengen, dunkt mij, veroordeeld. Is het antwoord ontkennend, dan zou gemeentelijk bedrijf zeker in het algemeen belang zijn, mits.....een ander lichaam dan de gemeenteraad zou mogen beslissen.

Want, het groot, gevaar in deze is, dat, met allen eerbied voor de 16 mannen en vrouwen, die over het wel en wee dezer stad beslissen, de partij-politiek bij het uitbrengen hunner stem - althans bij velen - den doorslag zal geven. Niet een geméenteraad, doch een gezondheidsraad; een lichaam, saamgesteld uit deskundigen op een zoo belangrijk terrein, moest in deze de beslissing kunnen nemen - en dat is, helaas! niet het geval.

Overigen., is het heelemaal niets nieuws dat de overheid te Amsterdam zich met den melkhandel in deze stad heeft bemoeid, ook al ging die bemoeiing nooit zoo ver als men thans wenscht.

Wanneer we Wagenaar's geschiedenis dezer stad opslaan, dan vinden wij daarin, dat men reeds eeuwen geleden de melkmarkt hield op de Plaats, d.i. de tegenwoordige Dam, en vooraan in de Kalverstraat, waar in 1482 een bepaling gemaakt werd, dat die markt niet mocht gehouden worden achter het oude gasthuis. d.w.z. in de omgeving achter het tegenwoordige Paleis op den Dam, een verbod, waarop men echter in 1581 weder is teruggekomen door te bepalen, dat de melkmarkt alleen op de Gasthuis-sluis, dus bij de tegenwoordige Gasthuismolensteeg mocht plaats hebben.

In 1523 werd de melkverkoop gehouden op de Burgwallen en op het Water (Damrak), terwijl later de markt is verplaatst naar de Heerengracht bij de Brouwersgracht, waar een oude brug dan ook de Melkmarktsbrug werd genoemd. Weder later, in het laatst der 18e eeuw, geschiedde de melkhandel door geheel de stad op schuiten. De melk moest in houten emmers langs de huizen worden gevent en die emmers moesten gemerkt zijn met het daarin gebrande stadswapen, terwijl eens in het jaar melkvaten en melkmaten door den gezworen ijker gekeurd werden. In onzen tijd hebben wij de melkmarkt alleen gekend op de Prins Hendrikkade bij de Haarlemmerstraat, waar men dagelijks den aanvoer op kleinere en grotere booten kon gadeslaan.

Men ziet, onze voorouders hielden wél toezicht op den melkverkoop met betrekking tot de plaats, waar die geschiedde en op de maten en gewichten, maar het hygiënisch toezicht is blijkbaar niet van groote betekenis geweest. Alleen meldt Wagenaar ook nog, „*dat het gerecht reeds in 1481 heeft bevolen, in de melk ofte hoye (hui) geen water te gieten*”, een bepaling, die eerst in onzen lijd, in 1912, terug kwam, toen in de politie-verordening het verdunnen der melk met water werd verboden.

Gelukkig heeft men nog meer gedaan. Ik zeide boven reeds, dat onze gezondheids- en keuringsdienst zich in onzen tijd degelijk met het toezicht op den melkverkoop heeft bemoeid. Wat zeker noodig was. Want de melkhandel te Amsterdam is niet alleen in handen van de groote melkrichtingen, doch ook in die van melkslijters en laatstgenoemden namen het in vroeger jaren niet zoo nauw met de hygiënische eischen, die aan hun inrichtingen gesteld mochten worden. Dikwerf werd dat melkbedrijf uitgeoefend in onder-stukken van huizen, erger soms in ruimten, grenzende aan vertrekken, waar lijders aan een of andere ziekte lagen, en de Amsterdamsche „melkboer” nam het vaak niet te nauw met de begrippen van eerlijkheid en goede trouw, en had er een handje van zijn melk te verdunnen.

Dank zij de bemoeiingen van gemeentewege op hygiënisch gebied en de betere begrippen omtrent de noodzakelijkheid van goede melk, die gelukkig bij de massa zijn doorgedrongen, zijn de ergste wantoestanden in den melkhandel te Amsterdam verdwenen, wat natuurlijk niet zeggen wil, dat we het volmaakte reeds hebben bereikt. Dat kan trouwens ook niet. De melk is nu eenmaal een product, hetwelk naar de groote, stad aangevoerd moet worden en geen beetje ook - het rapport der commissie-Miranda rekende in 1923 reed, op de noodzakelijkheid van 350.000 liter per dag.

Toezicht is dus feitelijk noodig van den „*oorsprong*”, de koe op een boerderij ergens ver in den IJ-polder, tot op het oogenblik dat de melk aan den verbruiker wordt afgeleverd, en dit in het oog houdende is het zeker volkomen juist, dat de melkvoorziening van Amsterdam - en feitelijk van elke stad in Nederland - een zaak is, die niet alleen de gemeente, doch het rijk raakt, en wanneer deze tezamen door wet en plaatselijke verordening kunnen dwingen tot het aan den verbruiker verkoopen van een hygiënisch onberispelijk product is het zéér de vraag of de gemeente zelve „*groothandelaar*” in melk moet worden en weder een groot stuk gemeentelijke socialisatie met al haar ambtenaar-rompslomp in het leven moet worden geroepen. Daarop het antwoord te geven, geheel buiten politiek, oogmerken en bedoelingen om, is thans hetgeen, dat van de Amsterdamsche Raadsleden gevergd wordt en het is zeer de vraag of de Raad daarvoor in onzen „*verpolitiekten*” tijd wel het juiste lichaam is.

SINI SANA.

Bijlage-3

AZB. 1926-07-30

Melkcontrôlestation Amsterdam.

Reeds geruimen tijd geleden verschenen in de dagbladen berichten omtrent de stichting van een melkcontrôlestation te Amsterdam, dat ten doel zou hebben om door toezicht op de veehouderij en melkwinning van de aangesloten boeren een soort certificaat-melk te verkrijgen die als zoodanig aan de verbruikers zou worden geleverd. Thans melden de dagbladen dat op 23 Juli in een vergadering in het Bureau van den Wethouder voor de Openbare Gezondheid te Amsterdam een bijeenkomst is gehouden van de commissie tot voorbereiding van de oprichting der Vereeniging tot Bevordering van een Hygiënische Melkwinning. Besloten werd het Melkcontrôlestation zoo spoedig mogelijk in werking te laten treden.

De noodige maatregelen zullen worden genomen door een voorloopig dagelijksch bestuur. Aan den heer R. H. van Gelder, dierenarts te Amsterdam, die aangewezen is als directeur van het station, werd opgedragen, in samenwerking met het dagelijksch bestuur, zoodanige maatregelen te treffen, dat het station op 1 October a.s. in werking zal kunnen treden.

Algemeen Zuivelblad 1926-12-03

Officieel Gedeelte

(Nieuwe Rott. Courant.)

Melkcontrôlebureau Amsterdam.

Blijkens berichten in verschillende dagbladen is te Amsterdam voor een proeftijd van drie maanden de afdeling melkinrichtingen van een contrôlebureau opgericht met het doel een vrijwillige contrôle uit te oefenen op de inkomende en uitgaande producten der melkinrichtingen. Het voorloopig bestuur bestaat uit de heeren E. van Goor, Directeur van de Vereenigde Amsterdamsche Melkinrichtingen; L. T. M. Disselhoff, Directeur van de Onderlinge Vereeniging van Veehouders; J. P. van der Zwaan, Directeur van de Melkinrichting De Eendracht en Voorzitter van de Vereeniging van Belanghebbenden bij den melkhandel Hermes. Tot Directeur is benoemd Dr. A. C. Pliester.

AZB. 1926-12-10

Melkcontrôlebureau Amsterdam.

In ons vorig nummer is abusievelijk vermeld, dat de afdeling Melkinrichtingen van het Melkcontrôlebureau Amsterdam met een *proeftijd* van 3 maanden is opgericht; dit had moeten zijn *nà* een proeftijd van 3 maanden.

Bijlage-4

Het Algemeen Zuivel- en Melkhygiënisch Weekblad 22 April 1927

De Melkvoorziening van Amsterdam.

Toen voor enkele jaren de voordracht tot het instellen van een gemeentelijk melkmonopolie te Amsterdam in voorbereiding was en toen deze voordracht in den Raad werd behandeld is eerst gebleken, welk een enorm groote belangstelling er voor het melkvraagstuk bestaat en welk een aantal publicisten Nederland telt op het gebied van de melkvoorziening. Hoewel het ongetwijfeld te betreuren valt dat onmiddellijk na de afwijzing van de voordracht door den Gemeenteraad deze stroom van belangstelling en publicaties weder stop stond, waaruit men zou mogen afleiden, dat beide uitsluitend tot uiting kwamen, omdat het hier een politieke kwestie betrof, hebben wij en velen met ons dit alles toch met, veel interesse gevolgd en wij hebben dan ook, toen de rust intrad, al deze litteratuur verzameld, waarbij bleek, dat zij te zamen drie dikke boekdelen vormden.

De groote publieke belangstelling en de stroom van publicaties in tijdschriften, couranten, brochures, enz. hebben nu sedert enkele jaren geslapen, totdat voor eenige maanden eerst druppelsgewijs en daarna met groote slokken het nieuw ontworpen voorstel van de wethouders Vos en Von Frijtag Drabbe en de nota van de minderheid van het Amsterdamsche College van B. en W. bekend werden. Sinds dien is men plotseling van vele zijden weder ontwaakt en degenen, die deze zaak volgen zijn de laatste maanden weer overstromd met uiteenzettingen van zeer verschillende zijden over de melkvoorziening van Amsterdam.

In de eerste plaats heeft natuurlijk het dagblad „*Het Volk*” zich over deze zaak warm gemaakt, doch ook van vele andere kanten heeft men zich niet onbetuigd gelaten. Het betreffende dossier zwelt van dag tot dag aan en als het zoo doorgaat, dan zal de voordracht Vos-Drabbe een nog grootere hoeveelheid litteratuur verwekken dan de voordracht Miranda indertijd uit zich geboren zag worden.

Het zeer merkwaardige in deze geheele historie is, dat officieel de voordracht van de wethouders Vos en Drabbe nog niet gepubliceerd is en dus nog niet vast staalt. Deze voordracht is naar de Gezondheidscommissie gezonden om advies en zoolang B. en W. haar nog niet voor indiening in den Gemeenteraad rijp achten, kunnen er nog allerlei veranderingen in worden aangebracht.

Het getuigt onzes inziens van overhaasting dat inmiddels verschillende personen elkander over deze voordracht, waarvan de definitieve vorm nog niet bekend kan zijn, reeds dagelijks bij de haren grijpen. Wij hebben het goed geoordeeld voorloopig aan deze plukhaarderij niet mee te doen, omdat het eerst na officieele publicatie van het voorstel mogelijk zal zijn om daarover een definitief oordeel uit te spreken. Teneinde te voorkomen, dat men hieraan den uitleg zou geven, als zouden wij over het tot heden gepubliceerde geen meening hebben of als zouden wij daarmee ten volle instemmen, hebben -wij het nuttig geacht om hier mede te deelen, dat ons blad rustig de publicatie van de definitieve voordracht zal afwachten, alvorens op dit onderwerp verder in te gaan.

Dit gebeurde in een uitvoerige artikelenserie, deze gaan voornamelijk over de regelgeving, (schrijver van deze stukjes was Secretaris VVZM de heer G. J. Blink) Alleen de eerste en laatste is overgenomen! (de rest wel in ons bezit!)

Algemeen zuivelblad VVZM index 1927

Melkvoorziening, Gemeentelijke	135
Melkvoorziening van Amsterdam, De.	61, 150, 197, 201,
	217, 227, 235, 243,
	257, 265, 276, 292
Merchandise Marke oet	250

De Melkvoorziening van Amsterdam. VII

Bij de behandeling van de nieuwe melkvoordracht van B. en W. van Amsterdam, zijn wij de laatste weken bezig met een overzicht van datgene wat volgens die voordracht het particulier initiatief zal doen. Wij hebben behandeld de taak die aan de boeren is toebedeeld en komen thans tot:

2. Wat de melkinrichtingen en kleinhandelaren in melk verrichten.

Ook hier zullen wij beginnen met ter voorlichting van onze lezers over te nemen het voornaamste dat de voordracht omtrent dit punt vermeldt

Melkcontrôle -bureau. (Me.B.A)

Bij de door ons gehouden besprekingen met vertegenwoordigers van den melkhandel bleek ons, dat sinds eenigen tijd hier ter stede een melkcontrôle-bureau bestond, opgericht door en staande onder leiding van de Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne, gevestigd te 's-Gravenhage. Adviseur van dit bureau was professor Van Oyen te Utrecht, terwijl de onderzoekingen werden verricht door dr. A. C. Pliester, alhier; aan het bureau waren voorts verbonden een chemicus en een veearts. Voor iedere melkinrichting en iedereu slijter te dezer stede, ook voor hen, die niet als lid tot bovengenoemde Vereeniging waren toegetreden, bestond de mogelijkheid, zich onder contrôle van het Bureau te stellen.

Was men eerst van oordeel, dat de oplossing gezocht moest worden in het steunen en uitbreiden van het pas opgerichte bureau, na gehouden besprekingen scheen het de voorkeur te verdienen, het bureau los te maken van genoemde vereeniging, die werkt over het geheele land en over te gaan tot het stichten van een Vereeniging tot het oprichten en in stand houden van een melkcontrôle-bureau te Amsterdam. (Me. B. A.).

Blijkens de bij deze voordracht overgelegde ontwerp-statuten kunnen als lid dezer vereeniging uitsluitend toetreden melkverkoopers, in den zin van het bepaalde in art. 1 onder 2b 1° van het Melkbesluit, die hun bedrijf uitoefenen binnen de gemeente Amsterdam.

Ook deze vereeniging heeft ten doel te bevorderen, dat de afnemers van de melk harer leden zooveel mogelijk zekerheid verkrijgen voor het ontvangen van melk, welke in alle opzichten aan de hoogste eischen van deugdelijkheid voldoet.

Dit doel tracht zij te bereiken door de oprichting van bovengenoemd bureau, dat het bedrijf der leden en de door hen geleverde melk en melkproducten volledig deskundig zal controleeren, en zoo noodig zal adviseeren omtrent het aanbrengen van technische en hygiënische verbeteringen.

Ook wat deze vereeniging betreft worden in het huishoudelijk reglement verplichtingen genoemd, tot de naleving waarvan een lid zich bij zijn toetreding nog eens uitdrukkelijk verbindt tegenover het bestuur.

Deze verplichtingen zijn de volgende:

1° Hij zal zorg dragen, dat zijn bedrijfsinrichting voldoet aan de eischen, gesteld in artikel 25 van het Melkbesluit 1925 (Staatsblad No. 256), gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 4 Augustus 1926 (Staatsblad No. 292) en aan andere eischen, door de Directie van het bureau te stellen.

2° Hij zal:

a ten minste eenmaal per week de melk van zijn vaste leveranciers onderzoeken of doen onderzoeken op soortelijk gewicht, vetgehalte, vuilgehalte, zuurgraad en sediment (op streptococcen);

- b de melk van losse leveranciers dagelijks op de wijze als omschreven onder a onderzoeken, tenzij deze leveranciers zelf onder particulier door het bureau erkend toezicht staan.
- 3° Hij zal voor zover hij zelf melk in flesschen pasteuriseert, aan zijn pasteurisatie-inrichting een zelf-registreerenden temperatuuraanwijzer aanbrengen en de strooken, waarop de graad van verwarming is aangegeven, ten minste 14 dagen, bewaren en ze den beambten van het bureau op eerste aanvraag ter hand stellen.
  - 4° Hij zal van de gedane onderzoekingen aanteekening houden of doen houden.
  - 5° Hij zal den beambten van het contrôlebureau ten allen tijde toegang verleen tot alle localiteiten en aanhoorigheden daarvan, ten behoeve van zijn bedrijf in gebruik, en toestaan dat deze de gevolgde werkwijze onderzoeken, de aanteekeningen, bedoeld sub 4 nagaan, en zonder betaling monsters nemen van de melk op elke plaats, waar deze zich bevindt; zoo genoemde beambten dit verzoeken, zal hij onmiddellijk monsters bezorgen of doen bezorgen aan het contrôlebureau.
  - 6° Hij zal de hem geleverde melk slechts ontvangen in verzegelde (geplombeerde) bussen, voorzien van den naam en het adres van den veehouder-leverancier, fabriek, het ontvangstation of de inrichting waarvan zij afkomstig is en dagelijks aanteekening houden van de namen der leveranciers en de door hen geleverde hoeveelheden.
  - 7° Hij zal de melk, tenzij zij is verpakt in het gesloten vaatwerk waarin zij den verbruiker wordt afgeleverd, slechts uitventen in bussen, die, behalve dat ze voldoen aan de eischen, bij of op grond van het Melkbesluit gesteld, zijn geplombeerd, tenzij de eigenaar zelf de melk uitvent.
  - 8° Hij zal bevorderen, dat alle in zijn bedrijf werkende personen voor zich en de leden hunner gezinnen in geval van ziekte, geneeskundige hulp inroepen en zich, indien de Directeur van het bureau meent, dat daartoe aanleiding bestaat, aan medisch onderzoek of medische contrôle onderwerpen; hij zal daartoe de in zijn bedrijf werkzame personen schriftelijk doen verklaren, dat zij voor zichzelf en hun gezin, indien dit door den Directeur wordt geëischt, medisch onderzoek of medische contrôle zullen toelaten; hij zal deze verklaringen aan den Directeur van het bureau doen toekomen.
  - 9° Hij zal aan den Directeur van het bureau terstond kennis geven van bij een der leden van zijn gezin of een der onder 8° genoemde personen voorkomende besmettelijke ziekte en voorts van met koorts gepaard gaande ziekten, zoodra deze langer dan 8 dagen duren.
  - 10° Hij zal niet in zijn bedrijf aannemen of werkzaam doen zijn personen, die lijdende zijn aan een vorm van open tuberculose, noch personen, van wie hem bekend is, dat zij ziektekiemen uitscheiden, een en ander, voor zoover zij naar het oordeel van den Directeur van den Gemeentelijken Geneeskundigen Gezondheidsdienst daardoor in het melkbedrijf gevaar opleveren.
  - 11° Hij zal zorg dragen dat indien in zijn gezin of in dat van een der leden van de gezinnen der in zijn bedrijf werkzame personen een vorm van open tuberculose of een besmettelijke ziekte heerscht, of personen aanwezig zijn van wie hem bekend is, dat zij ziektekiemen uitscheiden, de volledige behandeling en het vervoer der melk geschiedt onder voorzorgen, door den Directeur van den Gemeentelijken Geneeskundigen en Gezondheidsdienst aan te geven.¹
  - 12° Hij zal voor de verplichte mededeelingen aan het bureau bij voorkeur gebruik maken van gedrukte formulieren, die vanwege het bureau verkrijgbaar worden gesteld.
- De groote kracht van het contrôlebureau is gelegen in de opvoedende werking, die er van zal uitgaan.

Alvorens enkele aanteekeningen te maken over dit melkcontrôle-bureau moeten wij enkele waarden zeggen over de eerste alinea die de voordracht eraan wijdt.

In die alinea staat, dat te Amsterdam reeds een melk contrôle-bureau bestond en dat B. en W. aanvankelijk van oordeel waren, dat het in hun lijn lag om den groei van dit te bevorderen. Vervolgens wordt echter gezegd, dat het na gehouden besprekingen de voorkeur scheen te verdienen om in Amsterdam een bureau te maken dat los stond van de Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne, die de leiding had van het bestaande bureau. Als eenige verklaring wordt daaraan toegevoegd, dat genoemde Vereeniging werkt over het geheele land.

¹ *Loopt niet lekker, staat wel zo in de oorspronkelijke tekst (ZHN.)*

Indien in de voordracht over deze kwestie gezwezen was, zouden wij haar ook hebben laten rusten, doch nu de voordracht haar aanroert en buitenstaanders daaruit den indruk zouden kunnen krijgen, dat op goede gronden men tot de conclusie is gekomen, dat het melk contróle-bureau van de V. v. Z. M. de zaak niet goed zou kunnen regelen, zijn wij verplicht om op deze eenigszins pijnlijke zaak hier in te gaan. Wij zullen dit zeer kort doen.

Inderdaad is over aansluiting bij het bestaande melkcontróle-bureau overleg gevoerd. Daarbij is van beide kanten uitgegaan van bepaalde desiderata. Voorzoover vanwege de gemeente Amsterdam de eisch gesteld werd, dat bureau en laboratorium in Amsterdam gevestigd zouden zijn, is daaraan tegemoet gekomen, door zulks toe te zeggen. Een tweede eisch was, dat iedere melkverkooper in Amsterdam gelegenheid zou krijgen om toe te treden tot het melkcontróle-bureau en om aan het beheer mede te werken. Ook deze eisch is toegegeven.

Van de zijde der V. v. Z. M. is als zeer belangrijk op den voorgrond gesteld, dat de gemeente alle contróle op het werk in vollen omvang kon verkrijgen en dat steeds alle gegevens voor vertegenwoordigers van het gemeentebestuur beschikbaar zouden zijn, doch dat het beheer als zoodanig zooveel mogelijk moest blijven in handen van de praktijk. Verder is er zeer bepaald, bezwaar tegen gemaakt, om subsidie te ontvangen, op grond van het feit dat de praktijk elders heeft bewezen dat dergelijke instituten zeer geleid kunnen worden zonder financieelen steun van buiten. Het werd geen gezond principe geacht, dat de Amsterdamsche melkhandel voor het verrichten van een taak, welke geheel tot haar terrein behoort, subsidie zou vragen of aannemen uit de gemeentekas. Het eenige wat gevraagd werd was de moreele steun van de stedelijke overheid en een nauwe samenwerking met den keuringsdienst.

Men zou verwachten, dat hiermee was gevonden een voortreffelijke weg om in een juiste verhouding tusschen particulier initiatief en Gemeentebestuur te komen tot verbetering van de melkvoorziening. Temeer waar genoemde vereeniging reeds eenige ervaring op dit terrein heeft en aanbood om onmiddellijk met het werk te beginnen, zoodat nu reeds omstreeks een jaar de zaak in volle werking zou zijn, was er alle aanleiding geweest om ten minste een proef in deze richting te wagen. Niettemin heeft het bewuste overleg tot geen enkel resultaat gevoerd. Men was het eigenlijk eens geworden, doch vanaf een bepaald moment negeerden de vertegenwoordigers der gemeente min of meer het overleg dat had plaats gehad en gingen op hun eigen houtje werken aan het oprichting van een nieuw contrólebureau.

Zakelijk is dit nieuwe contrólebureau eigenlijk precies hetzelfde als het reeds bestaande, want de wijze van werken is daar van nauwkeurig overgenomen, zoodat eigenlijk niet is na te gaan waarom, men iets nieuws wilde tot stand brengen. Onze indruk is, dat daarbij een belangrijke rol heeft gespeeld het feit, dat het bestaande, bureau niet gesteld was op subsidie uit de gemeentekas. Het feit, dat het bestaande bureau een afdeeling was van een instelling die over het geheele land werkt, kan toch kwalijk in haar nadeel worden uitgelegd. Men was bereid om het plaatselijke karakter van deze afdeeling volkomen te handhaven en zoo noodig uit te breiden, zoodat alleen overbleef de mogelijkheid om bovendien van elders opgedane ervaringen te profiteeren.

Zooals gezegd, roerden wij dit onderwerp slechts aan omdat de voordracht van B. en W. erover spreekt en wel op zeer onvolledige wijze. Geheel volledig kunnen wij er ook niet over zijn, omdat de kwestie eigenlijk nooit behoorlijk is afgedaan, doch wij vonden het goed om eenige toelichting, voor zoover mogelijk, te geven. Het spreekt inmiddels vanzelf, dat deze eenigszins eigenaardige kwestie aan de zaak zelve niet heel veel afdoet.

Wij zijn van meening dat het bestaande bureau een en ander beter en veel vlugger had kunnen regelen, doch als men in Amsterdam er liefhebberij in heeft om een apart bureau er op na te houden, dan moet men dit natuurlijk zelf weten. Zulk een bureau, mits goed geleid, kan aan hetzelfde doel dienstbaar worden gemaakt.

Wat in het algemeen den opzet van het melkcontrôlebureau in de voordracht betreft, zijn wij van meening, dat deze aan behoorlijke eischen voldoet. Die opzet is trouwens niet nieuw en heeft elders reeds haar bruikbaarheid bewezen. Waar wij vooral de aandacht op vestigen is dat die opzet eenvoudig is en haar consequenties volledig zijn te overzien. Hier zijn nu eens eindelijk geen overdreven doeleinden gesteld of verwachtingen gewekt, doch men vangt een eenvoudig en uitvoerbaar werk aan dat zich aansluit bij de praktijk en toch volledig gelegenheid laat voor groei in de gewenschte richting. Een aldus opgezet contrôle-bureau kan onmiddellijk zijn nuttige werking uitoefenen en kan met de praktische mogelijkheid mede die nuttige uitwerking voortdurend tot verdere ontwikkeling brengen. Men bindt zich niet aan voorspellingen of doelstellingen, waarvan de uitvoerbaarheid geenszins vaststaat, terwijl men bovendien niet vervalt in onkosten die het slagen der onderneming onzeker of al thans zeer twijfelachtig maken.

Wij meenen, wat het melkcontrôle-bureau betreft, met deze korte mededeelingen te kunnen volstaan. De opzet is elders en ook in Amsterdam reeds praktisch toegepast en bruikbaar gebleken. Mits men voldoende aandacht schenkt aan de organisatie van het bureau en van de werkzaamheden kan men langs dezen weg in betrekkelijk korten tijd goede resultaten boeken. In dit laatste opzicht dient men echter zeer zorgzaam te werk te gaan, omdat bij onvoldoende leiding het nut van dit bureau zeer problematiek is.

3. Wat de groothandel in melk zal doen.

Wij hebben behandeld de Vereeniging ter bevordering van een hygiënische melkwinning, haar stichting het melkcontrôlestation voor de boeren en het melkcontrôle-bureau voor de melkinrichtingen en melkslijters. Thans blijft nog over de groep melkgrossiers, die, om een sluitend geheel te krijgen, ook in het verband moesten worden opgenomen. Onzes inziens behoort deze groep thuis bij de melkinrichtingen en slijters en was het een kwestie van organisatie van het werk geweest om de contrôle op de verschillende groepen in de juiste verhoudingen te regelen.

Blijkens de voordracht van B. en W. van Amsterdam heeft men het echter noodig geacht, om van de contrôle op die grossiers weer iets op zichzelf te maken. Wij geven ook hierover weer aan de voordracht het woord:

Naast de groep melkverkoopers, die rechtstreeks aan den consument leveren (melkinrichtingen en slijters), staan de groothandelaren in melk, die de melk van de veehouders ontvangen en aan den kleinhandel leveren. Wijl de bedrijven dezer handelaren van geheel anderen aard zijn, konden deze bezwaarlijk toetreden tot het Bureau der inrichtingen en slijters; zij hebben daarom een afzonderlijke vereeniging gesticht (*Vereeniging Onderlinge Contrôle voor groothandelaren in melk*), die hetzelfde doel heeft als de vereeniging Me. B. A. De statuten worden hierbij overgelgd.

Het is de bedoeling, dat door deze vereeniging als directeur wordt benoemd de Directeur van de Vereeniging Me. B. A. en dat omtrent het gebruik van het laboratorium van dit bureau een overeenkomst wordt aangegaan. De voorschriften, waaraan de leden zich hebben te onderwerpen, zijn in hoofdzaak dezelfde, als die, welke gelden voor de leden van het Me. B. A.

Voorzoover de groothandelaar, na ontvangst van de melk van den veehouder, deze nog eenige bewerking doet ondergaan en de bussen dus niet gesloten laat, zal hij geheel moeten voldoen aan de voorschriften van het Me. B. A. Voorzoover dit niet het geval is en de groothandelaar dus als tus-

schenstation werkt; wordt hij slechts verplicht de melk van zijn vaste leveranciers eens per maand te doen onderzoeken, op de wijze als aangegeven in 2 onder a der voorschriften, terwijl hij de melk van losse leveranciers zoo spoedig mogelijk moet doen onderzoeken, tenzij deze onder particulier door den Directeur erkend toezicht staan. De ander 3°, 4° en 7° genoemde verplichtingen komen voor deze handelaren niet in aanmerking, terwijl het onder 6° bepaalde aldus moet worden gewijzigd, dat hij de melk ontvangt in verzegelde (geplombeerde) bussen en ze in dezelfde bussen (zonder dat ze geopend zijn geweest) aflevert. Ook de voorschriften, onder 8° tot 12° genoemd, moeten deze personen in acht nemen.

Zooals gezegd, was het minder ingewikkeld geweest, indien de contróle op de melkgrossiers gewoon door het contróle-bureau was uitgeoefend. De afzonderlijke instelling die men daarvoor gemaakt heeft, maakt de zaak zonder eenige noodzaak ingewikkeld, te meer omdat uit de verdere toelichting blijkt, dat de contróle ongeveer hetzelfde is, met weglating van enkele punten die voor grossiers niet in aanmerking komen en geschieden zal door hetzelfde bureau, in hetzelfde laboratorium en door hetzelfde personeel als de contróle op melkinrichtingen en slijters. Verder geeft deze contrólevereeniging voor melkgrossiers geen aanleiding tot opmerkingen, behalve deze, dat ook hier weer alles afhangt van een krachtige organisatie en een zeer deskundige en energieke dagelijkse leiding.

C. De Consument.

Melk heeft niet de bestemming om als propagandamiddel voor politieke doeleinden te worden gebruikt.

Ook vindt zij haar opperste bevrediging niet indien over haar vele bladzijden van het Amsterdamsche Gemeentebled worden volgedrukt af in den Gemeenteraad eenige dagen op zeer deskundige wijze en misschien ook wel eens een enkele maal met goede bedoelingen doch weinig kennis van zaken over haar wordt gesproken. De slotbestemming van de melk ligt evenmin hierin, dat zij als voedster dient voor contróle- en andere vereenigingen en melk- of waterbrood verschaft aan derzelve ambtenaren. Het zeer belangrijke en uiteindelijke doel van melk is, om den verbruiker te dienen doordat zij hem een gezond en opbouwend voedsel biedt, dat binnen vrijwel ieders bereik ligt.

Achter alles wat over melkvoorziening, melkcontróle enz, geschreven en gesproken wordt en bij alles wat men op dit gebied werkt, moet deze gedachte staan, die wel eens uit het oog verloren wordt. Melkvoorziening is geen sport die haar doel in zichzelf vindt. Het gaat er niet om, een leuk systeem te bedenken waarin hij die het leest vreugde vindt omdat het zoo mooi in elkaar sluit .... op het papier. Maar men moet de menschen iets geven: zij die de melk drinken moeten plezier beleven van wat men verricht.

Vandaar dat wij nu thans de vraag moeten stellen: wat heeft de verbruiker aan deze melkvoordracht?

Als bijkomstig zij dan volledigheidshalve genoemd het feit, dat in den vorm van subsidies gemiddeld per hoofd der bevolking een bedrag zal moeten worden opgebracht gedurende de eerste jaren van omstreeks tien cent per jaar, met de bedoeling dat dit bedrag mettertijd kleiner zal worden, doch met de kans dat het, grooter zal worden. Hoe dit ook zij, van het standpunt van den verbruiker bezien, legt dit bedrag geen groot gewicht in de schaal, waarmee wij niet willen aanbevelen om het uit te geven zonder dat dit noodig of zelfs gewenscht is. De invloed van de voordracht moet echter van het standpunt van den consument gezocht worden bij de melk zelf, d.w.z. bij de kwaliteit, den prijs en de bediening. Wij zullen deze drie punten kort even aan roeren.

1e De kwaliteit van de melk.

Wat men ook van de voordracht moge denken of zeggen, dit staat wel vast, dat dank zij de voordracht, de kwaliteit van de melk zal vooruitgaan. Deze vooruit gang zal een drieledig karakter hebben.

In de eerste doch o.i. minst belangrijke plaats zal er een nieuwe soort melk bijkomen, gewonnen op boerderijen onder strenge contróle en afkomstig van veestallen die men gezuiverd zal hebben van t.b.c. en andere veel voorkomende veeziekten. Deze melk zal in gesloten flesschen aan de verbruikers worden afgeleverd, op welke flesschen vermeld zal zijn, dat zij praedicaat melk bevatten, welke echter voor het gebruik moet worden gekookt, aangezien de melk die zich in deze flesschen bevindt, rauw is doch niet voldoende betrouwbaar om ze rauw te nuttigen.

Onder verwijzing naar onze vroegere beschouwingen is ons oordeel dat óf deze praedicaatmelk in wezen niet veel beter zal zijn dan de gewone melk, óf veel, d.w.z. eenige centen per L., duurder zal moeten zijn. Is de praedicaatmelk niet aanzienlijk beter, dan heeft zij geen zin en verdwijnt van zelf. Is zij eenige centen per L duurder, dan vreezen wij dat het gros van de bevolking - en daar gaat het toch om - er weinig voor zal voelen om deze melk, die toch eerst gekookt moet worden, te koopen. En ten slotte nog een vraag: weet men wel wat het beteekent om in een stad als Amsterdam groote hoeveelheden rauwe melk in flesschen te distribueeren ? Daarvoor is een kostbare en buitengewoon goed werkende distributie-organisatie noodig. De voordracht zwijgt over dit belangrijke onderdeel geheel.

Van deze praedicaatmelk verwachten wij dus voor den consument in het algemeen weinig voordeel. De vraag is overigens gesteld, of het billijk is dat men met gemeente-subsidie praedicaatmelk gaat maken, die, voor zoover zij dan al verkocht zal worden, toch in hoofdzaak voor de meer gegoede burgerij zal zijn.

De vraag stellen is haar beantwoorden. Waarmee het overigens nog niet te motiveeren is om deze principieel onjuiste maar praktisch niet veel beduidende zaak op te voeren tot een blazen voor politieke demonstraties.

De tweede verbetering zal moeten kamen van het melkcontróle-bureau, dat zooveel mogelijk alle gewone melk onder zijn hoede zal nemen. Door alle ontvangers van melk zal deze geregeld onderzocht worden en naargelang der gebleken feiten zal men trachten om in samenwerking met de boeren tot verbetering te komen.

Dergelijke verbeteringen zijn te verkrijgen zonder onkosten van beteekenis en men kan de boeren aanmoedigen door het instellen van een kleine premie voor goede melk. Bovendien zal de melk in het bedrijf der melk inrichtingen en slijters inclusief de distributie onder toezicht staan, waardoor ook daar fouten spoedig aan het licht komen en in het algemeen tenzij het bedrijf geheel onbruikbaar is ook daar zonder veel moeite en kosten kunnen worden verbeterd. Bij dit werk zal men, indien men het goed doet, de ervaring heeft het elders reeds, geleerd in de eerste maanden reeds merkbare resultaten bereiken en in één à twee jaren ongetwijfeld grooten vooruitgang kunnen boeken. Het leidt niet tot halve modelmelk, doch tot een melkvoorziening die voor zoover de omstandigheden dit toelaten uitstekend is en waarbij de werkelijke toestand met de steeds zich verbeterende mogelijkheden mede-groeit.

De derde verbetering zal komen van de uitvoering van het Melkbesluit met de daarvoor noodig geoordeelde verordeningen. Zonder de Amsterdamsche aanvullingen onverdeeld te bewonderen meenen wij dat hiervan resultaat te verwachten is, mits men heel wat flinker aanpakt en vooral samenwerking zoekt met het melkcontróle-bureau. Zooals reeds eerder werd opge

merkt, is echter de uitvoering van het Melkbesluit zonder meer plicht der Overheid, zoodat dit deel feitelijk staat buiten deze voordracht.

Ten slotte herinneren wij er aan, dat van het particulier bedrijf op zichzelf ook een krachtig streven naar verbetering uitgaat, geheel onafhankelijk van Melkbesluit en voordracht, dat aan de kwaliteit van de melk zeer ten goede kamt.

Alles bijeen genomen, gelooven wij, dat aannahme van deze voordracht, ondanks onze vele bezwaren, toch op den duur zal meehelpen om de melk in Amsterdam te verbeteren. Hetzelfde doel kon onzes inziens beter met eenvoudiger middelen bereikt worden; wil men echter meer rompslomp en uitgaven dan noodig zijn, dan zouden wij toch aanbevelen, om het kindje niet met het badwater weg te gooien. Tenzij de gemeenteraad nog eenige verstandige wijzigingen in de voordracht aanbrengt.

2. De prijs van de melk.

Indien men bij de verbetering van de melkvoorziening van Amsterdam verstandig te werk gaat, dan zal zij slechts een zeer geringen invloed op den prijs van de melk uitoefenen; wellicht zelfs een invloed die niet tot den verbruiker doordringt. Wil men echter de voordracht zoo lezen en uitvoeren, dat in weinige maanden of jaren tijds de Amsterdamsche melk tot een soort wetenschappelijk ideaaltoestand gebracht moet worden, dan zal de mislukking niet alleen voortvloeien uit het feit, dat zoiets technisch volledig onmogelijk is, doch ook uit de belangrijke prijsstijging die daar voor noodig zal zijn, tenzij men verwacht dat melkveehouders, melkinrichtingen en slijters op groote schaal philantropie zullen kunnen en willen beoefenen.

3. De bediening.

Wij noemen dit punt omdat er wel eens geschermd is met fantasieën van systematische organisatie van de distributie, met voorschriften aan de verbruikers dat zij de melk maar in een winkel moeten halen, enz.

Wij hebben reeds eerder betoogd, hoe dwaas en weinig menschen deskundig dergelijke droombeelden van maatschappij hervormers zijn. Wij zien er een groot belang in, dat degenen die melk in het klein verkoopen niét alleen aan den verbruiker melk geven, doch ook wat men in Amerika noemt „service” (een Hollandsch woord hiervoor bestaat niet).

Die service moge dan op het oogenblik in de oogen van sommigen gebrekkig en duur zijn, wij stellen daar tegenover dat de tot nu toe voorgestelde „systemen” kinderlijk eenvoudig leken, doch uitmunten door uit te gaan van het principe : die „service” is maar gemakzucht van het publiek en daar houden wij geen rekening mee. Een prachtopvatting van het productieproces! Een verdienste van deze voordracht is, dat zij zich houdt buiten de wijze waarop het publiek met melkdoor den handel bediend zal worden.

D. Conclusies.

Aan het einde van onze beschouwingen gekomen, is het nuttig, dat wij in eenige conclusies onze meening resumeeren.

- 1) Een krachtige uitvoering van het Melkbesluit en van de Warenwet is, geheel afgezien van deze voordracht, mogelijk en noodzakelijk.
- 2) Een gemeentelijke melkverordening voor Amsterdam als voorgesteld, is niet belangrijk, voor een deel zelfs verwerpelijk.

- 3) Het verleen van subsidies aan onderdeelen van het particulier bedrijf door de gemeente is onnoodig en ongewenscht; eenige subsidie voor propagandadoeleinden (bijv. lezingen) en onderwijs (bijv. melkerscursussen) is verdedigbaar en nuttig.
- 4) Het beheer van onderdeelen van het particulier bedrijf (instellingen voor melkcontrôle) moet hoofdzakelijk in handen van dit bedrijf blijven. Dit sluit niet uit dat men de medewerking van autoriteiten en deskundigen moet zoeken. Dergelijke onderdeelen van het particulier bedrijf, die in het algemeen belang zeggen te werken, moeten alle gegevens ter beschikking van de bevoegde Overheid houden en met haar medewerken.
- 5) De Vereeniging tot bevordering van een hygiënische melkwinning en het bijbehorende melkcontrôlestation zijn buiten verband met de werkelijkheid opgezet. Zij zullen daardoor teleurstelling geven en brengen voor de boeren die er zich bij aansluiten groote risico's mede.
- 6) Het melkcontrôlebureau voor melkinrichtingen en slijten kan, mits goed en energiek geleid, snel tot praktische resultaten leiden en kan met de praktijk dus met zich in gunstige richting ontwikkelende mogelijkheden meegroeien, zonder dat het de melk merkbaar duurder behoeft te maken.
- 7) De praedicaatmelk zoals de voordracht zich die voorstelt zal óf te duur worden óf niet merkbaar beter dan gewone melk. Men verzuime niet eens te overwegen, hoe men deze rauwe melk in flesschen denkt te distribueeren (d.w.z. ze bij den verbruiker brengen voordat ze zuur is).
- 8) Ondanks alle bezwaren die wij hebben, zal de voordracht, indien zij wordt aangenomen, niet nalaten een gunstigen invloed uit te oefenen. Bij een beteren opzet was hetzelfde gunstige resultaat met veel eenvoudiger, minder kostbare en voor de betrokkenen minder risquante middelen te bereiken.

Bijlage 5

Officieel Orgaan der FNZ. 1927nr. 33 / 34 / 36 en 38

De Melkvoorziening van Amsterdam. I. (O.O. 1927 nr.33)

door dr. R. H. van Gelder¹

Nu de melkvoordracht te Amsterdam is aangenomen en men reeds spoedig met de verbeteringen zal aanvangen, is het wel goed hier nog eens vast te leggen hoe de toestand te Amsterdam was, op het oogenblik is en in de toekomst worden zal.

De melk, die in Amsterdam verbruikt wordt, komt grootendeels uit de onmiddellijke nabijheid der stad, de zoogenaamde „*verre melk*” is zeer in de minderheid. Men had in Amsterdam eenige flinke fabrieken, die de melk los en in flesschen distribueerden en tevens de bijproducten konden maken. Daarnaast bestond en bestaat ook nu nog een groote groep van kleine luiden, die als „*melkslijter*” de kost trachten te verdienen. Tusschen den producent en den bezorger bij den consument bestond en bestaat de tusschenhandel. Deze tusschenhandel is ontstaan uit de talrijke rijders, die, tegen een zeker loon per liter, de melk van den veehouder naar den afnemer in de stad bezorgden.

Langzamerhand lieten de veehouders uit gemakzucht of noodgedwongen den rijder de melk verkoopen, zoodat die er belang bij kreeg hoeveel hij afleverde. Zoo ontstond het gebruik, dat de tusschenhandel de melk reeds des avonds bij den veehouder weghaalde en thuis koelde, om ze des morgens naar de stad te brengen. Hierdoor kreeg men de ongezonde toestand, dat de melk bij zoo'n handelaar geruimen tijd bleef staan, en er bij zeer velen dingen gebeurden, die de melk in waarde deden verminderen.

Ook bij vele veehouders werd op zeer eigenaardige wijze met de melk omgesprongen, het kwam er niet zoo nauw op aan, wat naar de stad ging. Dat de veehouders zoo waren, valt niet te verwonderen, wanneer men weet, dat nog niet, zooals in andere streken, de voorlichting op voldoende wijze was gegrondvest, dat er geen zuivelfabriek achter stond, die den veehouders het belang van een goede melkwinning onder het oog bracht.

Van fokken wist men weinig, daar had men geen tijd voor. Melk moest er zijn, dus wanneer een koe afgemolken was, werd ze verkocht en er kwam een nieuwe voor in de plaats. Hoe de samenstelling van de melk is, wist bijna geen enkele veehouder. Wel zei men die of die koe is „*dun*” in de melk, doch van vetpercentage sprak men niet. Controlevereenigingen bestonden niet en bestaan nog niet. De bonden van melkveehouders hielden zich tot voor kort slechts bezig met het bedingen van een goede prijs, waaruit dikwijls de beruchte melkoorlogen ontstonden.

Dat door dit alles de melkverzorging der stad Amsterdam te wenschen overliet, is te begrijpen. Reeds voordat het Melkbesluit in werking was getreden, was men in Amsterdam bezig plannen uit te werken om te komen tot een betere melkvoorziening. Men herinnert zich allicht de gemeentemonopolie-plannen van Wethouder De Miranda, die door de bekende motie van den tegenwoordigen Wethouder Von Frijtag Drabbe, voorloopig aan den kant werden gezet, om het particulier initiatief een kans te geven.

---

¹ Dr. R. H. van Gelder was op het moment van dit schrijven Directeur van het Mica laboratorium, bacteriologische afdeling.

Ondertusschen trad het melkbesluit in werking en werd met de uitvoering daarvan een begin gemaakt. Onze hoofdstad vond dit melkbesluit echter nog niet streng genoeg en de regeering was zoo welwillend om eenige bepalingen op verzoek van Amsterdam in te voegen. Hiermee zijn onjuistheden begaan. Het zou te ver voeren alle fouten hier op te sommen, één te noemen is voldoende en wel de verplichte verzegeling van de bussen. De bedoeling van dit zegelen is goed.

Iedere veehouder moet de bussen, waarin hij zijn melk verzendt, voorzien van een plombe, waarin zijn naamcijfer voorkomt. Nu heeft men echter ook aangegeven, dat de tusschenhandel moet verzegelen, met het gevolg, dat de warwinkel even groot is gebleven als voorheen. Wel kan nu aansprakelijkheid worden opgelegd, doch voor het dagelijksch onderzoek van de melk heeft dit geen zin en zal men bij het vinden van bijvoorbeeld streptococcen een even groot kluwen moeten ontwarren als voorheen. Als men alleen de veehouders had laten verzegelen, had men deze gedwongen hun melk des avonds zelf te koelen en te bewaren, hierdoor voorkomt men geknoei met de melk en wordt er wèl mee geknoeid dan vindt men gemakkelijker uit, wie de boosdoener is.

De tusschenhandel zou op deze wijze worden teruggebracht op wat ze vroeger geweest is, de vervoerder van de melk zonder meer, waardoor de aansprakelijkheid aan den eenen kant geheel op den veehouder komt te rusten en aan den anderen kant op den afnemer in de stad. Niet alleen voorkomt men hiermee de knoeierijen onderweg, doch ook zullen er minder onkosten op de melk drukken, wat ten goede komt aan den veehouder, zonder dat de consument meer voor de melk zal moeten betalen.

Hoe is de toestand op het oogenblik?

Sinds men een vergunning moet hebben om er een melkbedrijf op na te houden en men een bewijs moet kunnen overleggen, dat men de melk mag bezorgen, is het aantal melkslijters in Amsterdam wel verminderd, doch nog altijd ongeveer een dertienhonderd. Zij moeten volgens het melkbesluit nu wel voldoen aan minimumeischen, terwijl de nieuw in te richten bedrijven geheel aan de gestelde eischen moeten voldoen, maar toch worden nog menschen aangetroffen, die gedurende een korten tijd, zonder toestemming te hebben, melk verkoopen. Groot is hun aantal echter niet en de Keuringsdienst achterhaalt ze meestal snel.

De bestaande fabrieken, die wegens de onzekerheid van de laatste jaren hun inrichtingen nogal hadden verwaarloosd, beginnen nu de noodige verbeteringen aan te brengen, doch de toestand is op het oogenblik toch nog zoo, dat alles gedrukt gaat onder de hier geheerscht hebbende ongezonde toestanden, waaruit men zich nu met moeite tracht te verheffen. Wanneer de heeren politici van dit vraagstuk geen politiek geknoei hadden gemaakt, doch eendrachtig samengewerkt hadden, dan had de hoofdstad van Nederland op het oogenblik een uitstekende melkvoorziening.

Hoe wil men nu trachten dit alles met behulp van het gemeentebestuur in goede banen te leiden? De Wethouders Vos en Drabbe hebben in de voorstellen, die zij aan den Raad hebben voorgelegd en die inmiddels zijn aangenomen, aan het melkbesluit een melkverordening toegevoegd, die wel als bekend verondersteld mag worden. Elegant is deze verordening niet en de fout is gemaakt dat, bijvoorbeeld op het grensgebied van twee keuringsdiensten, verschillende eischen zijn voorgeschreven. Een uniforme regeling voor het geheele land lijkt ons voor de melk, die toch overal vandaan gehaald kan worden, verkieslijker. Naast deze verordening is besloten, de beide door den handel en de veehouders gestichte instituten, het **melkcontrôlebureau (Meba)** en het **melkeontrôlestation (Meca)**, te steunen. Dat men twee lichamen heeft gesticht, een voor

den handel en een voor de veehouders, komt voort uit het gebrek aan goede samenwerking, dat tusschen de beide partijen altijd bestaan heeft.

Amsterdam. R. H. VAN GELDER.

De Melkvoorziening van Amsterdam. II. (OO. 1927 nr.34)

Het Melkcontrôlebureau moet worden opgevat als een coöperatief laboratorium voor het melkonderzoek. Iedere melkverkooper moet zorgen, dat zijn melk voldoet aan de eischen, die in het Melkbesluit gesteld zijn. Voor ieder afzonderlijk zou dit onderzoek veel te duur worden, vandaar dat deze vorm gekozen is. Het Melkcontrôlebureau zal zich verder bezig houden met het opsporen van fouten in de aangesloten bedrijven. Vindt men in de melk van een inrichting een te groot aantal bacteriën, dan zal door een ambtenaar van het bureau in de fabriek zelf worden getracht uit te zoeken, waar de fout schuilt. Door bacteriologische onderzoekingen is men den laatsten tijd reeds heel spoedig verkeerde dingen op het spoor gekomen. Daarnaast zal het melkcontrôlebureau tevens zorg moeten dragen niet alleen dat de bijproducten aan de eischen van het Melkbesluit voldoen, doch ook de bereiding daarvan moeten controleeren en advies geven hoe deze bijproducten zoo gunstig mogelijk worden gemaakt. Dit bureau zal voor den handel een steun worden, o.a. door het beschikbaar stellen van cultures voor yoghurt, karnemelk enz.

Het Melkcontrôlestation, dat den veehouders ten dienste staat, heeft de taak op zich genomen, te zorgen, dat de melk, die naar Amsterdam gaat, aan de eischen van het Melkbesluit voldoet. Het is niet genoeg als het station zich alleen bezig houdt met de contróle van de melk, maar ook het bedrijf en zijn bewoners en de veestapel moeten onder contróle staan, evenals de melkwinning. Er moet een voorlichtingsdienst worden ingericht.

Tot heden werd er als volgt gewerkt:

De controleurs (tot nu toe waren er 3) nemen des morgens bij eenige aangesloten veehouders mengmonsters, avond- en morgenmelk apart. In het laboratorium worden deze monsters onderzocht op het aanwezig zijn van streptococcen, de vuilgraad, zuurgraad, het soortelijk gewicht en het vetgehalte. Den veehouder wordt het resultaat van dit onderzoek medegedeeld op een kaart, waarop het vuilvatje wordt geplakt. Hieronder worden het soortelijk gewicht en het vetgehalte aangegeven en het al of niet aanwezig zijn van streptococcen. Deze monsters worden regelmatig genomen en zodoende krijgt de veehouder een overzicht van de kwaliteit van het product, dat hij aflevert. Dit alles zal in de toekomst op dezelfde wijze geschieden, alleen zullen hier nog eenige laboratoriumonderzoekingen aan worden toegevoegd, zooals bijv. de coli- en de reducta-sproef en wat nog meer noodig zal blijken te zijn.

Wanneer in de mengmonsters streptococcen worden aangetroffen of wanneer er bericht binnen komt, hetzij van het contrólebureau, hetzij van den keuringsdienst van waren, dat in melk, geleverd door een aangesloten veehouder, streptococcen gevonden zijn, dan gaat in den middagmelktijd een controleur naar dezen veehouder toe om van iedere koe afzonderlijk in een klein monsterfleschje een kleine hoeveelheid melk te nemen. Deze monsters worden ter onderzoek naar het station gebracht. Ook van het resultaat van dit onderzoek ontvangt de veehouder bericht. Hij verneemt welke van zijn dieren uierziek zijn en hoe hij daarmee en met de melk daarvan handelen moet.

Of de streptococci, die uierontsteking veroorzaken, voor den mensch gevaarlijk zijn, laat ik in het midden. Maar bij dit alles behoeft men niet alleen aan den consument te denken. Voor den veehouder toch is het van zeer groot financieel belang te trachten de optredende ontstekingen zoo spoedig mogelijk te onderdrukken, want zijn ze eenmaal ingewoerd, dan is een mindere melkproductie en dikwijls een onkants uier het gevolg. Om dit te voorkomen zijn hygienische maatregelen noodig, die dan ook door het station worden opgenoemd en aanbevolen.

Op het oogenblik worden in de omgeving van Amsterdam zes melkerscursussen gehouden. Hoewel men hier nog vreemd en soms afkeerig tegenover staat (vader, grootvader enz. konden immers ook melken), men zal toch ook hier, zoo goed als in andere streken, tot de overtuiging komen, dat voor een goede melkwinning goed melken een eerste vereischte is.

Ook worden voorlichtingen gegeven wat betreft de stalinrichting, het koelen van de melk en het melkvervoer. Hierbij wordt van het principe uitgegaan, dat alles zoo eenvoudig mogelijk moet gebeuren en zoo min mogelijk kosten met zich mee moet brengen. Door zindelijk te zijn is veel te bereiken en om zindelijk te kunnen zijn moet men in de stallen kunnen zien wat men doet. Daarom moet daglicht toegelaten en kunstlicht aangebracht worden. In zeer veel stallen komen nog kippenhokken voor. Onder deze dieren heerscht zeer veel tuberculose en ze moeten daarom uit den stal worden verwijderd, temeer nu men door Amerikaansche onderzoekingen weet, dat juist deze vogels de zoogdieren gemakkelijk besmetten.

Door het houden van lezingen en het vertoonen van lichtbeelden zal den veehouders het belang van dit alles onder het oog moeten worden gebracht. Wat de melk betreft is het melkcontrolestation dus niet alleen een controleerend, maar ook een didactisch instituut. Niet door bevelen en eischen bereikt men resultaat, doch door duidelijk te laten zien, dat door een onjuiste werkwijze geld verloren gaat.

Het melkcontrolestation heeft bovendien nog een andere taak en wel de tuberculosebestrijding onder het rundvee. De gemeenteraad van Amsterdam heeft een bedrag gevoteerd, waarmee men kan aanvangen de veestapels van de aangesloten veehouders vrij te maken van open tuberculose.

De omgeving van Amsterdam heeft, op enkele uitzonderingen na, tot nu toe veel te lijden gehad van het afschuiven van minderwaardig vee uit de andere deelen van het land. Daarom is de toestand, die hier langzamerhand geschapen is, niet te vergelijken met andere streken, zelfs niet met andere steden in Nederland. Het percentage van dieren, die aan de een of andere vorm van tuberculose lijden, moet vrij hoog worden geschat en daarom zou het op een mislukking uitloopen, wanneer men de tuberculose in het algemeen ging bestrijden. De bedoeling is dan ook, om voorloopig alleen de open vorm van tuberculose op te sporen en door slachten te verwijderen.

Daarnaast zullen ook duidelijke vormen van klinische tuberculose moeten worden opgeruimd. Om tot dit doel te geraken en om een voortdurende controle op de dieren te kunnen blijven uitoefenen zal een innige samenwerking noodig zijn met de practiseerende dierenartsen in en om Amsterdam. Met een groot deel van hen zijn reeds besprekingen te dien opzichte gevoerd, waaruit blijkt, dat zij in alle opzichten tot een bona fide medewerking bereid zijn. Wij zullen dan hier dus een toestand krijgen, zooals die o.i. in Saksen is, waar men den „*vertrouwensdierenarts*” kent.

Amsterdam. R. H. VAN GELDER.

De Melkvoorziening van Amsterdam.III (O.O. 1927 nr.36)

Om de tuberculosebestrijding te doen slagen, mag niet in het wilde weg worden begonnen, maar moet duidelijk voor oogen staan, hoe men moet werken om tot een gesloten systeem te geraken. Te dien einde worden de koeien van alle leden van het melkcontrôlestation voorzien van een oormerk met doorlopende nummering, terwijl ieder jaar een andere jaarnummering met letter zal worden gebruikt, zoodat aan het oormerk te zien is, wanneer het dier gekocht en dus onderzocht is. Het zou ondoenlijk zijn signalementen met teekeningen op te maken, want voor een goede contrôle zouden dan veel te veel paperassen noodig zijn.

Zijn alle op het oogenblik aanwezige dieren voorzien van een oormerk, dan worden stal voor stal de dieren getuberculineerd door middel van de oogreactie. De vertrouwensdierenarts ontvangt daarna van het contrôlestation bericht dat de koeien daar en daar getuberculineerd zijn en wordt hem verzocht de dieren allemaal klinisch te onderzoeken, dus ook de niet reageerende dieren. Er wordt dan gezorgd, dat op de plaats van onderzoek monsterfleschjes aanwezig zijn, waarin de uitscheidingsproducten van de dieren opgevangen kunnen worden, die dan naar het laboratorium van het melkcontrôlestation opgezonden kunnen worden ter onderzoek. De vertrouwensdierenarts heeft dus alleen het klinische onderzoek te verrichten.

Blijkt nu, dat een koe lijdende is aan een vorm van open tuberculose, dan wordt deze koe door het melkcontrôlestation overgenomen. Deze overname geschiedt naar een vooraf opgestelde berekening, die nog nader bekend zal worden gemaakt. De betrokken veehouder krijgt pas dan de schadeloosstelling uitbetaald, wanneer hij een gezegelde verklaring onderteeckt, waarin staat dat hij zich verplicht vijf jaar lid te blijven van de onderlinge veeverzekering tegen de tuberculose. Zij, die principiële bezwaren hebben tegen het verzekeren, kunnen een verklaring teekenen, waarbij ze zich verplichten gedurende vijf jaar de dieren, die mochten gaan lijden aan een vorm van open tuberculose, op te ruimen onder voorzorgsmaatregelen, door het contrôlestation te nemen.

De dieren, die overgenomen zijn, zullen worden geslacht, zoodat men zeker weet, dat deze bron van besmetting vernietigd is.

De bijdrage van de stad Amsterdam heeft dus de bedoeling de leden van het melkcontrôlestation in de gelegenheid te stellen een minder groot risico te dragen, m.a.w. een aanmerkelijk lagere verzekeringspremie te betalen, door bij den aanvang den veestapel vrij te maken van open tuberculose.

Het tuberculoseonderzoek door de vertrouwensdierenartsen zal jaarlijks terugkeeren, terwijl de gewone stalcontrôle met monsternamen, bij verdenking, nader onderzoek, in handen blijft van het station.

Men zal rekening moeten houden met de nieuw aangekochte koeien, want als men deze niet aan een streng onderzoek zou onderwerpen, dan kwam van dit alles niets terecht. Het melkcontrôlestation heeft een dierenarts in vasten dienst, wien het onderzoek van de nieuw gekochte dieren wordt opgedragen. Pas wanneer na onderzoek, versterkt door het laboratoriumonderzoek, blijkt, dat het dier niet lijdende is aan open tuberculose of aan een ander gebrek, waardoor de koop ongeldig verklaard zou kunnen worden, wordt vanwege het melkcontrôlestation een oormerk aangebracht. Vooral in het begin zullen zich nog wel eens moeilijkheden voordoen, wanneer koeien

niet worden opgenomen. Het betrokken lid zal dan kunnen rekenen op de steun en voorlichting van het contrôlestation bij zijn actie van teruggave van het dier.

Op gedrukte formulieren, die in het bezit van den veehouder worden gesteld, zal van iedere verandering van den veestapel aan het contrôlestation mededeeling worden gedaan. Na ieder onderzoek ontvangt de administrateur van de onderlinge veeverzekering bericht van het station omtrent het resultaat, zoodat deze weer kan zorgen, dat de dieren in- of uitgeschreven en op de polis gekenmerkt worden. Het zal voor de veehouders in den beginne niet meevallen zich aan te passen aan het nieuwe, doch door voorlichting zal tochwel te bereiken zijn, dat zij in al deze maatregelen hun eigen belang zien, evenals bij de streptococcebestrijding.

Om niet eens te spreken van het belang, dat de consument heeft hij melk van dieren, die niet lijden aan open tuberculose en van het Melkbesluit, dat de verkoop van melk, afkomstig van dieren, die aan open tuberculose lijden, verbiedt. Het is dus beslist in het eigen belang van den veehouder met alle mogelijke middelen te zorgen, dat zijn vee in een behoorlijken gezondheidstoestand verkeert, want daardoor heeft hij minder last van andere ziekten en ongemakken. Het weerstandsvermogen der dieren zal grooter zijn, de melkproductie en de melk zelf zullen beter zijn, waardoor hij niet de kans loopt, dat zijn product den een of anderen dag als minderwaardig wordt geweigerd.

Wil deze tuberculosebestrijding kans van slagen hebben, dan zal het noodig zijn, dat men alom in den lande begint met de bestrijding. Dan zal het ook noodig zijn, dat uniforme maatregelen worden ingevoerd, opdat niet in twee aan elkaar grenzende gebieden verschillende bestrijdingsmethoden worden toegepast en het is te prijzen in het rapport der Commissie uit de landbouworganisaties, dat daarin alles uitvoerig is neergelegd.

De bestrijding moet uitgaan van de belanghebbenden, de regeering moet de groote lijn aangeven. Daarom zal men bij de regeering ook krachtiger moeten aandringen om eenzelfde propaganda te laten voeren ter voorlichting bij de tuberculosebestrijding, zooals dit in andere landen reeds geschied is. Een goed voorbeeld van een algemeen propagandalichaam is op het oogenblik de Reichsmilchausschuss in Duitschland.

Amsterdam. R. H. van GELDER,

De Melkvoorziening van Amsterdam. IV. (OO. 1927 nr.38)

Nadat nu alle maatregelen zijn opgenoemd, die genomen zullen worden om tot een betere melkvoorziening te komen, zullen we moeten aangeven hoe men voor dit betere product tot een betere betaling zal kunnen komen. Voorop gezet kan worden, dat deze melk den consument niet veel meer zal kosten, dan hij op het oogenblik betaalt voor goede melk.

Dat er thans één prijs zou zijn voor melk is niet waar. Allereerst is er de prijs, die de inrichtingen bedingen, daarnaast de prijs van de slijters, terwijl een deel van de melkverkoopers zich niet aan de officieel vastgestelde prijzen houdt, maar tevreden is met een prijs, die in verschillende variaties lager is dan de vastgestelde. Dit is mogelijk, doordat er in Amsterdam een dagelijksche hoeveelheid overmelk bestaat. Deze overmelk, die de verschillende verkoopters dus niet van de hand kunnen doen, wordt door handelaren voor een zoet prijsje opgekocht.

Wanneer ze deze melk niet aan een kleine slijter met een kleine winst hebben kunnen overdoen wordt ze gezonden naar een industriefabriek. Op het oogenblik bestaat hier deze toestand, wanneer een inrichting overmelk heeft dan wordt deze overmelk door een handelaar weggehaald. Maar deze zelfde handelaar brengt ook weer melk naar deze inrichting. Dit is wel een ongezonde toestand en de eenige goede methode zou zijn, dat de verschillende inrichtingen zelf de overmelk zouden verwerken, bijvoorbeeld tot poeder. Door deze maatregel zou men het door alle partijen verfoeide kladden een heel eind kunnen onderdrukken.

Door verkeerde behandeling gaat thans nog veel melk verloren. De melkverkoopers zijn verplicht hiermee rekening te houden en de melk verschillende behandelingen te doen ondergaan, waardoor de onkostenmarge groter wordt. Bij het verbeterde product zou deze onkostenmarge komen te vervallen en den veehouder ten goede kunnen komen.

Wil men de beter gewonnen melk kunnen verkoopen, dan zal er navraag naar moeten zijn. Om den consument zijn belang bij een goede melkwinning en het voordeel, dat een beter gewonnen product oplevert, duidelijk te maken, zal een propaganda-instituut worden ingesteld. In de eerste plaats zal dit propaganda-instituut contact moeten zoeken met den consument, opdat tengevolge van diens aanvragen ook de melkhandel belangstelling gaat toonen voor beter gewonnen melk, en wil medewerken om aan de behoefte van den consument te voldoen. Het propaganda-instituut zou dan aan deze handelsinrichtingen voorlichtingen en faciliteiten kunnen geven, op , dat de reclame getuigt van goede trouw en goeden smaak. Bijvoorbeeld zouden aan den handel inlichtingen verstrekt kunnen worden, welke groepen van verbruikers gevoelig zouden zijn voor bepaalde voordrachten, mededeelingen of filmvoorstellingen. Er zou op gewezen kunnen worden in hoeverre men cijfers mag publiceeren, dat het openbaar maken van vergelijkende bacteriecijfers, die niet volgens dezelfde methoden zijn verkregen, niet fair is. Ook op verzoek van den handel zouden voor vereenigingen of groepen van afnemers voordrachten kunnen worden gehouden.

Tevens zou er een nauw contact met de pers moeten bestaan, zoowel met dag en weekbladen als met bladen, bestemd voor de huisvrouw. Het zou zeker aanbeveling verdienen referaten uit buitenlandsche tijdschriften en voorzoover het de dagbladen betreft, ook van binnenlandsche tijdschriften in te zenden. Wanneer de resultaten van de melkcontrôle een zekere afmeting hebben aangenomen, zal het allicht mogelijk zijn geregeld een staatje in de dagbladen te publiceeren. In de eerste jaren zal het werk van het instituut wel voornamelijk moeten bestaan uit het houden van populaire voordrachten voor de meest uiteenloopende categorieën van toehoorders, zooals bijv. huisvrouwenvereenigingen, vrouwenclubs, vakvereenigingen, kantoorpersoneel, sportclubs, voor inrichtingen als „Ons Huis”, leeszaal enz. Tevens zouden meer technische voordrachten gegeven moeten worden voor vakkundige personen, zooals melkhandelaren, verpleegsters, analistenvereenigingen, huishoudscholen enz.

Allereerst zal het noodzakelijk zijn een collectie lichtbeelden aan te leggen en een film te maken, of nog beter, verschillende kleine filmpjes, die ieder betrekking hebben op een onderdeel van het gebied. Deze films zouden gedeeltelijk gemaakt kunnen worden in samenwerking met de desbetreffende lichamen of vereenigingen. Zoo zou bijv. bij de bewerking van het onderdeel „melkvervalsching” de hulp van den keuringsdienst van Waren ingeroepen kunnen worden, bij het tuberculosegedeelte het advies van de vereeniging voor tuberculosebestrijding bij menschen en bij vee.

Misschien is wel een van de Amsterdamsche medische specialisten bereid gegevens te verstrekken wat betreft het effect van melk op den mensch, zoodat dit gedeelte niet bestaat uit min of meer speculatieve afbeeldingen, maar berust op een wetenschappelijke basis. Ook bij het bacteriologische en chemische deel, bij den opfok en de invloed van de omgeving op de besmetting zal nauwkeurig tegen dilettantisme gewaakt moeten worden.

Als onderdeelen van de film, die dus ieder op zich zelf een geheel moeten vormen, kunnen genoemd worden:

- De *melkwinning*. M.a.w. het werk op de boerderij, wat nog toegelicht zou kunnen worden door geprojecteerde staatjes en kostenberekening.
- De *wijze van verzending*. Bussen, tanks, koelinrichtingen. Ook hierbij geprojecteerde staatjes over den invloed van den duur van de reis en van de temperatuur der omgeving.
- De *behandeling in de inrichting*. Goede en slechte flesschen, pasteuriseeren, enz.
- *Distributie en ontvangst*. Dit deel is voornamelijk bestemd ter voorlichting van de huismoeders.
- Het *melkonderzoek*. De monsternamen, het onderzoek in het laboratorium met nauwkeurige behandeling van de wijze waarop daar de resultaten worden verkregen.
- *Melk als voedsel*. De uitwerking van melk op verschillende categorieën van menschen, met enkele gegevens over stofwisselingsziekten, en de behandeling daarvan,
- De *tuberculosebestrijding*. De waarneming van tuberculose bij vee, de vermijding van besmetting van kalveren door onbesmette opfok en omgeving, besmettingsgevaar voor menschen door geïnfecteerde melk.
- De *melkproducten*. Een inlichtend gedeelte voor het publiek en een didactisch gedeelte voor de producenten. Wat is karnemelk, yoghurt, boter, eiwitmelk, karnemelkschepap. Het belang hierbij op een goede kwaliteit te letten. Hoe behooren deze producten te zijn en de bereidingswijze daarvan.

Tevens zou het instituut moeten beschikken over clichés voor strooibiljetten, aanplakbiljetten, affiches in de tram enz., gedeeltelijk voor eigen gebruik, gedeeltelijk om ter beschikking te stellen van belanghebbenden.

Een bijzonder treffend en bevattelijk opgesteld deel van deze films, dat speciaal daarvoor vervaardigd is, zou per auto op verschillende punten van de stad vertoond kunnen worden. Van een dergelijke propaganda zijn ook in het buitenland voorbeelden te vinden.

Hiermee heb ik getracht in het kort weer te geven door a welke middelen men in Amsterdam tracht tot een betere melkvoorziening te komen.

Amsterdam. R. H. VAN GELDER.

IN EN OM DE HOOFDSTAD CCXLVII.

De veiligheid van den Amsterdammer.

We zijn weer zoover, ik bedoel gekomen tot den grooten vacantie-tijd; tot de dagen waarin Amsterdam „uitgestorven" heet, en nu de gemeenteraad zijn laatste seizoen-zitting heeft gehouden is de vacantie-tijd compleet. In het laatst der vorige week heeft de burgemeester den raadsliden een aangename rusttijd na hunne gemeentelijke beslommeringen kunnen toewenschen en tevens feitelijk van allen afscheid kunnen nemen, want de huidige raad komt niet meer terug. Als we September zullen schrijven zal de nieuw gekozen raad optreden; nieuw volgens de Gemeentewet, aangezien dan de eerste zitting zal plaats hebben na de onlangs gehouden verkiezingen. Ge weet, veel veranderd zal er wat de samenstelling van het Amsterdamsche regeerings-college betreft niet te vinden zijn; de sociaal-democraten en christelijk-historischen zullen een zetel armer terugkomen, de katholieken en vrijzinnigen ieder één zetel rijker — mutatis van geringe betekenis, doch in elk geval van dien aard, dat we met betrekking tot de wethouderskeuze nog aan verrassingen bloot kunnen staan — doch daarover nader als 't eenmaal zoóver is.

Thans slechts dit: de „oude" raad is dood en de leden er van zijn met vacantie. De laatste daad van het college is echter van enorme betekenis geweest, zij betreft de melkvoorziening dezer stad; deze is nu voor de eerstkomende vier jaren althans, en we mogen zelfs hopen voorgoed, geregeld en ieder zal toegeven, dat zulks een gelukwensch waard is voor een gemeente van dicht bij de achthonderd duizend zielen. Het is nog een vrij ernstige strijd geweest, die laatste strijd in den heengegane raad, omdat er een groot politiek beginsel bij uitgevochten werd. 't Kliakt wel heel dwaas, zal men zeggen, politieke beginselen waar het betreft den gezondheidstoestand der gemeentelieden, maar 't was nu eenmaal een feit — bij alles en nog wat wordt, als het 't gemeentelijk beheer betreft, in onze dagen de politiek er met de haren bijgeslept, waarom dan niet wanneer het gaat over melk en melkvoorziening?

Ik heb u reeds vroeger ingelicht, dat die melk kwestie hier te Amsterdam niet van vandaag of gisteren was, zij was al jaren aan de orde en heeft en in den raad, en in de gezondheidscommissie, en onder melkhandelaren, melkslijters, melkboeren, dikwerf heel wat gepraat en geschrijf veroorzaakt, vaak zelfs tot netelige ruzietjes aanleiding gegeven, omdat men het er maar niet over eens kon worden hoé men tot een zuiveren toestand en tot werkelijk zuivere melk zou komen. Ieder was overtuigd, dat er nog te veel mis was en dat er nog altijd melkslijters en melkventers, ook melkboeren waren, die het met de zuiverheid van de eerste levensbehoefte, voor de jeugd vooral, niet altijd even nauw namen.

De sociaal-democraten, metname hun voornaamste voorman in deze aangelegenheid, de sociaal-democratische wethouder De Miranda, benleitten

daarom krachtig een gemeentelijk melkmonopolie — wat in hun lijn lag, maar ze vonden een niet minder krachtig bestrijder in een anderen wethouder, dr. de Vos, die van het melkvraagstuk een bijzondere studie had gemaakt, al jaren lang, en die overtuigd was, dat men ook zonder monopolie, door het krachtig hanteeren der Warenwet, tot goede melktoestanden kon komen. Het sociaal-democratische voorstel geraakte, een paar jaar geleden reeds, voorloopig van de baan, het werd opgeborgen tot men eerst een melkverordening in den geest van dr. de Vos voor zich zou zien. Die kwam — werd door de Gezondheidscommissie, zeker wel het meest bevoegde lichaam om in deze te oordeelen, qñnemend bevonden, vooral omdat de regeering op gezag der Warenwet

krachtig medewerkte, en zij kwam nu eindelijk de vorige week in den raad.

Natuurlijk onder tegenkanting van alles, wat in dat college sociaal-democratisch was aangelegd. Nu wanneer zónder monopolie de gemeentelieden geen zekerheid van goede melk gekregen zouden hebben — indien het zónder melk-socialisatie niet had kunnen gaan, zou zeker niemand tegen een gemeentelijk melkmonopolie gekant zijn geweest.

Maar het kan, zonder vreeze voor den gezondheidstoestand der jeugdige Amsterdammertjes, alles gedaan worden door samenwerking tusschen de gemeente en de bij den melkhandel belanghebbenden en zónder een nieuwen ambtelijken melk-staf, en het is het belangrijke besluit van den scheidenden raad geweest, dit juist door zijn votum erkend te hebben — de praktische overwegingen, steunende op raadgevingen van geneeskundigen en hygiënisten, hebben de zegespraal behaald op de politieke overwegingen en zulks is voor de hoofdstad zeker een gelukwensch waard. Zulks te meer, omdat er, gesteld al eens de nieuwe verordening zoó in de praktijk blijken niet afdoende te kunnen werken, over vier jaren nóg gelegenheid kan bestaan tot socialisatie van het melkbedrijf te besluiten, zonder dat er eenige kans bestaat, dat in die vier jaren aan den hygiënischen toestand van Amsterdam ten gevolge van het melkgebruik schade zal zijn berokkend.

Ik zal hier niet pogen in bijzonderheden uiteen te zetten, hoé de nieuwe melkverordening zal moeten werken, zulks zou niet alleen te veel ruimte in dit blad vorderen, maar bovendien voor niet ingewijden op het gebied van deugdelijke melkvoorziening vervelende lectuur vormen; genoeg zij het te verklaren, dat de verordening de noodige waarborgen geeft voor het beschikbaar stellen van deugdelijke melk voor alle lagen der Amsterdamsche burgerij — onze hygiënische belangen zullen worden beschermd, en het is aangenaam juist terzeffer tijd te mogen vernemen, dat ook voor de veiligheid van ons bestaan, voor de zekerheid van „onze armen en beenen", nog beter gewaakt zal worden dan tot dusverre het geval was.

Leeuwarder Courant 1928-04-20

Een schorsing.

Amsterdam, 20 April. Naar wij vernemen is dr. A. C. Pliester, directeur van het melkcontrôlebureau **Amsterdam Meba** door het bestuur van de **Meba** in zijn ambt geschorst.

De schorsing vindt zijn oorzaak hierin, dat de heer Pliester dezer dagen aan den gemeenteraad van **Amsterdam** een schrijven heeft gezonden over onjuist beheer van het melkcontrôlestation **Amsterdam Meba** en in dit verband adviseerde het voorstel een subsidie te verlenen, dat door B. en W. ahangig is gemaakt, aan te houden. Het bestuur van de **Meba** kan, naar het aan het gemeentebestuur heeft meegedeeld, in geen deele het schrijven van Pliester voor zijn rekening nemen.

Algemeen zuivelblad VVZM 1928-04-27

De Amsterdamsche Melkvoorziening

Een onderdeel van de maatregelen om de melkvoorziening van Amsterdam te verbeteren, vormden destijds de oprichting van een melkcontrôlestation en een melkcontrôlebureau. Het eerste zou zich bezig houden met de boeren, het tweede met de melkinrichtingen en melkslijters. Elk dezer twee instellingen kreeg haar eigen Bestuur en haar eigen Directeur. Bij den opzet was verder gedacht aan een nauwe samenwerking van beide instellingen onderling en met den Keuringsdienst.

Deze denkbeelden waren op zichzelf niet kwaad, al zitten er eenige punten in die ons destijds aanleiding gaven tot opmerkingen. Wij hebben toen echter reeds gezegd, dat alles is ten slotte maar bijzaak, indien men het werk maar flink en praktisch aanpakt, flink werkt en eens ophoudt met politiek, publicaties en gekonkel.

Het was reeds eenigen tijd — eigenlijk al vanaf de oprichting — een publiek geheim, dat het zaakje niet erg marcheerde. Daar echter alle begin moeilijk is, hebben wij afgewacht. Totdat de laatste dagen de redeloze onzin de spuigaten uitloopt. Er is openbare ruzie ontstaan tusschen de Directeuren van Meca en Meba, er zijn adressen aan den Gemeenteraad gericht, er worden van alle kanten persberichten afgegeven, er is gedreigd met justitieele onderzoeken en gewerkt met accountantsrapporten, kortom er is een energie aan den dag gelegd, die aan betere zaken dan aan ruzie had besteed kunnen worden.

Wij hebben geen lust om van deze allernsmakelijkste operette, waarbij de personen en instellingen, die er aan meedoen bezig zijn hun goeden naam — voor zover zij die hadden — te verspelen, uitvoerig verslag uit te brengen. Wij spreken slechts den wensch uit, dat men in Amsterdam nu toch eindelijk eens zal inzien, dat krachtig ingrijpen dringend noodig is, dat men zonder aanzien van personen de rotte plekken eens flink wegsnijdt en eindelijk eens behoorlijk aan het werk gaat.

Neen, liefelijke, poëtische tafereelen zijn er nog genoeg! Daarvoor behoeven we niet eens naar de lucht te kijken als er „geschreven” wordt. Ook hier, op den Amsterdamschen grond, kunnen er vriendelijke, aan Arcadië herinnerende tooneelen zijn. Men hoort dan b.v. geluiden, voortdurend wederzijdsch herhaald als van blatende schaapjes: Meca-Meba; Meca-Meba; Meca-Meba... Het is een „melk-Idylle” die zich afspeelt tusschen de twee door het „particulier-Initiatief” opgerichte controle-stations... Sommige menschen spreken hier van „wanbeheer”, van „heibel” zelfs, — van treurige mislukking. Maar dat zijn zwart-kijkers zonder gevoel voor poëzie, voorwaar! Meca-Meba, Meca-Meba, Meca-Meba! — 't Is heusch heel lief! — Maar je moet 't er in hooren!

Schager Courant 21-11-1929; P.7/12

MELKHYGIËNE-FILM.

In aansluiting op hetgeen wij 19 dezer mededeelden over de eerste vertooning te Amsterdam, kunnen wij thans nog melden, dat het vooral de bedoeling is, om deze film in Amsterdam te doen vertoonen door verschillende vereenigingen.

Men zal zich herinneren, dat er een paar jaar geleden In de hoofdstad een verwoede strijd is gevoerd, of er een gemeentelijk melkbedrijf zou komen of niet- De tegenstanders hebben het toen van wethouder De Miranda gewonnen. Het particulier initiatief zou er ook wel in slagen om Amsterdam van goede melk te voorzien, beweerden zij en natuurlijk probeeren zij nu, dit ook waar te maken.

Er is opgericht een Melkcontrolestation „Amsterdam” - MECA - en een melkcontrole-bureau „Amsterdam” - MEBA

Van het eerste tracht men de melkveehouders lid te maken en van het tweede de melkslijters, van de groote inrichtingen af tot het kleine melkslijtertje toe.

Dit alles gaat uit van de „*Vereeniging tot Bevordering van een Hygiënische Melkwinning*”, welke ook buiten de naaste omgeving van Amsterdam nog nuttig werk kan doen!

Wij denken er niet aan om ons partij te stellen in den strijd, welke in Amsterdam is gevoerd. Of men echter vóór een gemeentelijk bedrijf is of er tegen, hierover kan men het eens zijn, dat er aan de melkwinning, ook uit hygiënisch oogpunt beschouwd, nog al wat mankeert - de goeden niet te na gesproken natuurlijk.

Daarom kan bedoelde film ook ver van Amsterdam nut stichten en kan het op den weg liggen van allerlei organisaties op het gebied van landbouw en veeteelt, om ze haar leden te laten zien. Het adres van de genoemde vereeniging is Sarphatlistraat 29. Amsterdam C.

Zijn we wel ingelicht, dan is de film te Amsterdam beschikbaar voor f25 per vertooning. In dien prijs is dan inbegrepen het benodigde aantal programma's.

Voor buiten Amsterdam zijn de kosten misschien iets hooger, wat men gauw genoeg kan weten.

DE MELKVOORZIENING VAN AMSTERDAM.

Een ingrijpend voorstel van het M. E. C. A. aan het gemeentebestuur. - Naar een gemengd bedrijf ?

Naar het HbL verneemt, heeft het bestuur van het Melkcontrôlestation Amsterdam, M. E. C. A. (de controle-instelling der veehouders in het randgebied rondom de hoofdstad) bij den wethouder v. d. levensmiddelenvoorziening, den heer De Miranda een plan ingediend tot reorganisatie der hoofdstedelijke melkvoorziening.

De melkwinning.

Het plan wil de controle zich doen uitstrekken over het vee, de stalling, de gezondheidstoestand van den boer, zijn personeel en zijn gezin. Zij moet worden ,uitgeoefend door het M.E.C.A., dat voortgekomen is uit de veehouders zèlf.

Ieder, die in Amsterdam melk zal willen afleveren of doen afleveren, zal verplicht zijn, zich onder deze controle te stellen. De boer blijft baas in eigen huis, maar er zal een strenge controle, gepaard gaande met goede voorlichting, worden toegepast.

Het transport der melk.

Aan de gemeente wordt voorgesteld, een transportmaatschappij op te richten in den vorm van een N.V., die zich geen ander doel stelt, dan de melk van den boer te vervoeren naar ontvangstations en indien noodig daarna naar de contribuanten. Als vervoermiddel wordt voorgesteld de auto.

Het plan geeft wèl als uitdrukkelijke meening aan, dat de distributie niet door de gemeente zèlf moet geschieden, maar dat daarbij de slijters de meest voordeelige distribuanten zullen blijken. De slijters-organisaties kunnen dan de winstmarge, de wijken enz. bepalen onder nadere voorwaarden.

Het blad verneemt, dat de wethouder van de levensmiddelenvoorziening de heer de Miranda, in beginsel zeer sympathiek tegenover het plan staat, evenals het bestuur van het M.E.C.A. Binnenkort zal het plan worden voorgelegd aan een algemeene leden-vergadering van het M.E.C.A. Daarna zal een definitief voorstel stel aan het college van B. en W. worden gedaan.

DE MELKVOORZIENING VAN AMSTERDAM.

Vergevorderd plan tot oprichting van een groote melkinrichting, welke alleen electrisch gepasteuriseerde melk zal afleveren

Vorige week maakten wij melding van de plannen, welke door het M.E.C.A. bij den wethouder voor de Levensmiddelenvoorziening der hoofdstad, den heer De Miranda, zijn aanhangig gemaakt inzake de stichting van een „*gemengd bedrijf*”.

Het Hbld. verneemt thans, dat is opgericht een N.V. ¹, met een maatschappelijk kapitaal van *f* 500.000, waarvan door de oprichters geplaatst *f* 100.000, om te Amsterdam op te richten een groot, geperfectioneerd melkbedrijf, dat uitsluitend melk in den handel zal brengen, welke behandeld is met electro-pasteurs, van het systeem Aten-Lulofs.

De volledige capaciteit der inrichting zal bij zes productieve en twee improductieve uren, 24.000 L. melk bedragen.

Heldersche Courant 11-10-1930

”Proef met vrijwillige melkcontrole mislukt”

Schrikbarend dan wel niet, maar toch niet bepaald verheugend zijn de cijfers die onlangs inzake de verbetering van onze melkwinning bekend werden gegeven. Want hieruit blijkt ten duidelijkste, dat de groote meerderheid der bij deze melkwinning belanghebbenden afkeerig is van een vrijwillige controle of daar het nut niet van in ziet. Toen, nu drie jaar geleden besloten was een „*proef te nemen met aanmoediging en behoud van het particulier initiatief en met steun van de overheid*”, - werden de **Meca** en **Meba** opgericht, vereenigingen waartoe, naar men hoopte het overgrootste deel der veehouders en melkhandelaars zouden toetreden, waarna zij zelf dan de gewenschte controle zouden kunnen uitoefenen.

Thans is echter gebleken, dat, na een driejarig bestaan der genoemde lichamen van de ongeveer 2500 in het randgebied van Amsterdam gevestigde veehouders slechts 575 bij het Meca zijn aangesloten (met pl.m. 10.000 van de pl.m. 40.000 aan Amsterdam melkgevende koeien) en dat van de pl.m. 1450 melkhandelaren 550 zijn toegetreden tot het Meba (met pl.m. een derde van het melkverbruik). De reeds in een vorige brief vermelde conclusie van B. en W., n.l. dat „*de proef als mislukt mag worden beschouwd*” rust dus wel op zeer duidelijke en betreurenswaardige cijfers!

---

¹ Is er – vermoedelijk - ook gekomen. In ZJB. ‘32 is er aan de Sloterdijk een N.V. „Elma” daarna niets meer!

Bijlage 10

Algemeen Zuivelblad VVZM 1930-10-10

De melkvoorziening van Amsterdam.

Algemeen bekend mag worden geacht, dat men in de hoofdstad eenige jaren geleden opgericht heeft de „*Vereeniging tot bevordering eener hygiënische melkwinning*”, waardoor de motie Van Frijtag Drabbe ten uitvoer werd gebracht. Deze motie stelde op den voorgrond het particulier initiatief bij veehouders en melkhandel te behouden doch door gemeentelijken steun een spoedige verbetering der consumptiemelk mogelijk te maken.

Inderdaad zijn niet onaanzienlijke bedragen zoowel door de Gemeente als door de leden van bovengenoemde Vereeniging bijeengebracht, echter zonder dat deze tot eenig resultaat leiden mochten dat noemenswaard geacht kan worden.

Wij zullen op de oorzaken hiervan niet ingaan, doch enkel wijzen op de plannen van B. en W. van Amsterdam om een commissie te benoemen, welke te onderzoeken heeft of het instellen van een centraal gemengd melkbedrijf thans wenschelijk is.

Naar aanleiding van deze plannen heeft de *N.V. Vereenigde Amsterdamsche Melkinrichtingen* aldaar het volgende adres tot het College van B. en W. gericht :

Aan het College van Burgemeester en Wethouders der Gemeente Amsterdam.

Edelachtbare Heeren,

Ondergeteekende, de *N.V. Vereenigde Amsterdamsche Melkinrichtingen*, Overtoom 191-195, Amsterdam heeft de eer, het volgende onder uw welwillende aandacht te brengen.

Onze Vennootschap houdt zich in hoofdzaak bezig met de practische melkvoorziening als zodanig en heeft als resultaat daarvan te Amsterdam een bedrijf opgebouwd, dat wekelijks talloze bezoekers uit binnen- en buitenland trekt en dat door deskundigen als een modelbedrijf beschouwd wordt. Wij stellen dit hier voorop om de aandacht van uw hoog College - dat reeds sedert jaren belaagd wordt met vele slechte mededeelingen over de melkvoorziening in onze stad - er op te vestigen, dat die melkvoorziening ook elementen bevat, waarop deze stad met een gepasten trots mag wijzen.

Hoewel zeer in beslag genomen door deze practische werkzaamheden, hebben wij toch ook met belangstelling de gemeentepolitiek ten aanzien van de melkvoorziening van Amsterdam gevolgd. Zoo hebben wij met belangstelling kennis genomen van het plan van het College van Burgemeester en Wethouders om aan den Raad een voorstel te doen om een technische commissie te benoemen die een onderzoek zal instellen naar de mogelijkheid tot vestiging van een gemengd melkbedrijf, een „*semi-overheidsbedrijf*”. Dit voorstel geeft ons aanleiding tot enkele opmerkingen, die wij beleefd in de aandacht van uw College aanbevelen.

In de eerste plaats mogen wij er dan uw aandacht op vestigen, dat nergens ter wereld over de melkvoorziening in weinige jaren tijds zooveel geschreven, gestudeerd en gerapporteerd is als in Amsterdam. Wij bevinden ons sterk onder den indruk dat alles dat over die melkvoorziening - van zeer verschillende standpunten bezien - gezegd kan worden reeds gedurende de laatste jaren in rapporten en publicaties gezegd is. Wij vreezen dan ook dat een nieuwe commissie over dit onderwerp weinig of geen nieuwe resultaten zal kunnen bereiken, tenzij aan deze commissie de opdracht gegeven werd om al hetgeen vroegere commissies en anderen reeds gepubliceerd hebben, te rangschikken waardoor weliswaar geen nieuwe resultaten zou-

den worden verkregen, doch waarmede wellicht de overzichtelijkheid van dezen vloed van publicaties en rapporten gediend zou zijn.

Wij geven daarom uw College beleefd in overweging, om - indien zij dan al een nieuwe commissie wenscht te benoemen - aan deze commissie slechts opdracht te verstrekken als hierboven is aangegeven.

Mocht uw College inmiddels van meening zijn, dat de Amsterdamsche Melkvoorziening, die de toets van vergelijking met die van andere steden zeer goed kan doorstaan, op dit oogenblik behoefte heeft om bestudeerd te worden door een commissie met verder strekkende opdracht, dan zijn wij zoo vrij uw aandacht op het volgende te vestigen.

Zulk een opdracht zou haar grond moeten vinden in twijfel aan de bekwaamheid der thans zich met de Amsterdamsche Melkvoorziening bezig houdende personen om die melkvoorziening zonder dieper ingrijpende maatregelen van de gemeentelijke of andere Overheid op de juiste wijze te verzorgen. Wij laten in het midden, in hoeverre zulk een twijfel gerechtvaardigd is, doch meenen dat indien zij bestaat - en de benoeming van een commissie als bedoeld in het voorstel van B. en W. zou dat bestaan bevestigen - het zeker niet juist zou zijn, om in de commissie die over de meerderde of mindere gegrondheid van dien twijfel moet rapporteren plaatsen in te ruimen aan degenen over wie het rapport juist een oordeel uit te spreken zal hebben nl. de direct belanghebbenden en betrokkenen bij de Amsterdamsche melkvoorziening en hunne vertegenwoordigers. De zulken zouden - dewijl zij een oordeel zouden moeten uitspreken over zichzelf of over hunne lastgevers - reeds bij voorbaat gediskwalificeerd zijn.

Te dien opzichte moeten wij nog verder gaan. De benoeming van een commissie als thans door B. en W. voorgesteld, zou toch tegelijkertijd voortvloeien uit twijfel omtrent het antwoord op de vraag of de uitvoering der motie in verband met de melkvoorziening, aangenomen in de zitting van den Raad op 10 Februari 1925, tot bevredigende resultaten geleid heeft. Bij de uitvoering van die motie zijn verschillende personen betrokken geweest en in het bijzonder een tweetal nadien gestichte en door de gemeente gesubsidieerde instellingen - het zoogen. **Meca** en **Meba** die zich hebben gesierd met de aanmatiging als zouden zij de vertegenwoordigers *par excellence* van het particulier initiatief zijn. De misplaatstheid van zulk een aanmatiging in het midden latende evenals het grievende dat er voor het particulier initiatief in ligt, dat dergelijke, tot nu toe zeer weinig resultaat bereikt hebbende instituten zich als zijn representant meenen te mogen kwalificeeren, vestigen wij er de aandacht van uw College op, dat allen die bij de uitvoering van bovengenoemde motie betrokken zijn bij de vorengenoemde Meca en Meba behooren te blijven buiten een commissie wier instelling onder meer gebaseerd zou zijn op twijfel aan de kwaliteit van den door hen verrichten arbeid.

Te meer achten wij het noodig de aandacht te vestigen op de noodzakelijkheid om deze twee categoriën van personen - de direct belanghebbenden en betrokkenen bij de Amsterdamsche melkvoorziening en hunne vertegenwoordigers eenerzijds en de betrokkenen bij de uitvoering der motie van 10 Februari 1925 en bij de daaruit voortgekomen Meca en Meba anderzijds - bij een nieuw te benoemen commissie als leden daarvan bij voorbaat uit te schakelen omdat zulk een commissie waarschijnlijk mogelijkheden te overwegen zal hebben die invloed kunnen hebben op de maatschappelijke positie derzulken. Voor het verkrijgen van een geheel onpartijdig rapport lijkt het ons noodig, dat de commissie bestaat uit leden die bij het-

geen men zal rapporteeren niet met hun persoonlijke belangen betrokken zijn en waarvan mag worden aangenomen, dat zij geen verwachtingen koesteren met betrekking tot het verkrijgen van nieuwe functies die kunnen voortvloeien uit hetgeen de commissie zal rapporteeren. Hetgeen natuurlijk niet wegneemt dat de commissie - zoo zij benoemd wordt - ook dezen personen de gelegenheid kan en ongetwijfeld zal geven om van hunne inzichten te doen blijken.

Resumeerende verzoeken wij uw College om - indien wordt besloten tot de benoeming van een commissie - zorg te dragen dat deze commissie bestaat uit hoogstaande onpartijdige personen en in het bijzonder van het lidmaatschap der commissie uit te sluiten: allen die belanghebbenden of betrokken zijn bij de Amsterdamsche Melkvoorziening en alle vertegenwoordigers van dezulken; allen die betrokken zijn of geweest zijn bij de uitvoering der door den Raad op 10 Februari 1925 aangenomen motie en bij de uit die motie ontstane instellingen Meca en Meba.

Na betuiging van onzen dank voor de overweging van ons voorgaande verzoek verblijven wij, Met de meeste Hoogachting:

N.V. Vereenigde Amsterdamsche Melkinrichtingen
w.g. E. VAN GOOR, Directeur.

DAT ARME MATAFTO.

Het schijnt wel, dat wanneer onze wetenschappelijke mannen op het gebied der veerartsenijckunde zich met Matafto gaan bemoeien er altijd weer een steekje losraakt. Nu weer hebben we in „Het Volk” van 2 October j.l. een verslag kunnen lezen van een proefneming met Matafto, die oppervlakkig beschouwd voor dit beweerde

geneesmiddel of misschien voorbehoedmiddel tegen het mond- en klauwzeer vernietigend moet worden genoemd. Wanneer men echter het verslag dezer proefneming met een ietwat critisch cog beschouwt, dan maakt zij toch wel een zouderlingen indruk.

Wat toch is het geval? Drie dierenartsen, de heeren H. ter Beek te Naarden, R. H. van Gelder te Amsterdam en S. Stuurman te Utrecht hebben op de boerderij van den heer Benjamins te Weespercarspel een proef genomen met Matafto ter bestrijding van mond- en klauwzeer. In het reeds genoemde nummer van „Het Volk” kan men hun verslag lezen.

De opzet der proefneming laat in mijn oog niets te wenschen over. Men heeft 9 kalveren laten komen van P. Boer te Ederveen, wiens bedrijf volgens eigen verklaring vrij was van mond- en klauwzeer. De kalveren werden bovendien door de drie veerartsen gecontroleerd en met Mecoormerken genummerd. Vijf van deze nummers kregen op de boerderij een halve flesch Matafto in.

De 9 kalveren werden in een auto geladen en gingen onder geleide naar Muiderberg, waar de dieren werden uitgeladen onder toezicht van den heer H. ter Beek in een stal, waar tot dien tijd geen mond- en klauwzeer was voorgekomen. Des avonds om 11 uur kregen dezelfde nummers onder toezicht van de heeren H. ter Beek en R. H. van Gelder nogmaals een flesch Matafto in. De 4 andere kalveren, die men dezen keer en ook des morgens geen Matafto had toegediend, moesten natuurlijk dienen als controle-dieren.

De heer J. van der Kleij nam de verzorging der kalveren op zich en de 5 proefdieren kregen den volgenden morgen nogmaals een flesch Matafto in. Den volgenden dag, den 15en September, werden de 9 kalveren te 4 uur op het bedrijf van den heer Benjamin afgeleverd. Zij werden alle besmet met melk, afkomstig van een koe, die door mond- en klauwzeer was aangetast. In deze melk had men bovendien slijm en blaar gedaan van twee aangetaste koeien. Dit laatste geschiedde door de beide dierenartsen Ter Beek en Van Gelder.

Op 19 September bleken twee der voorbehandelde kalveren te lijden aan mond- en klauwzeer, op 21 September waren nog slechts één voorbehandelde en één niet voorbehandelde vrij

van deze ziekte, terwijl op 23 September alle 9 kalveren er aan leden. Op 27 September constateerde men, dat bij eenige voorbehandelde dieren ook klauwzeer was opgetreden.

De drie heeren dierenartsen leiden uit deze proefneming af, dat van een voorbehoedende werking van het zoogenoemde mond- en klauwzeermiddel Matafto geen sprake is.

Ik zou dit met de heeren eens kunnen zijn, indien werkelijk de vloeistof, die zij voor deze proefneming hebben gebruikt, het Matafto van den heer Van den Berg is geweest. Doch ik acht dit hoogst onwaarschijnlijk. Immers dan zou er overleg met genoemden heer gepleegd moeten zijn en dan zou toch zeker wel of de heer Van den Berg of een door hem aangewezen persoon bij de proefneming tegenwoordig zijn geweest. Van beide zaken is noch in het artikel van „Het Volk”, noch in het verslag der heeren dierenartsen ook maar eenige sprake.

Ook nog om een andere reden acht ik dit onwaarschijnlijk. Matafto heet een geheimmiddel en ik meen zelfs, dat dit een der redenen is geweest, datmen het bij ons niet wilde beproeven. Nu geeft het artikel in „Het Volk” de samenstelling van het zoogenaamde Matafto, dat bij deze proefneming is gebruikt. Het bestaat volgens den schrijver uit heermoes, kininesulfaat en keukenzout.

Alsof de drommel er mee moet spelen, zijn hierbij alweer twee misverstanden ontstaan. De wed. Van der Toom had het door haar man nagelaten recept voor Matafto aan den heer Benjamin overhandigd, in gesloten couvert, met de bepaling dat de samenstelling bekend mocht worden, als overtuigend bleek, dat het middel niet hielp. Nu zijn daarbij twee latijnsche namen verward, waardoor de indruk werd gevestigd, dat het voornaamste bestanddeel weegbree was. Van die weegbree heet het namelijk, volgens den schrijver, dat zij blaren kan genezen.

Volgens den schrijver was de juiste latijnsche naam *Equisetum phalustre*. Doch hij begaat nu alweer een vergissing, waar hij beweert, dat heermoes niet is *Equisetum palustre*, maar *Equisetum arvense*. Dit is ook weer onjuist, daar de latijnsche naam van de vergiftige heermoes (unjer, kwadernaat, moeraspaarde-staart) is: *Equisetum palustre* (zonder de h).

Maakt dit gescharrel met latijnsche namen niet den indruk, alsof er onbevoegden bezig zijn, die niet eens thuis zijn met de latijnsche namen, welke zij gebruiken?

Wat de heeren dierenartsen als Matafto bij deze proefneming hebben gebruikt, is hun geleverd door de wed. Van der Toom. Hoe het nu mogelijk is, dat zij maar zonder nader onderzoek hebben aangenomen, dat de ontvangen vloeistof het befaamde Matafto was van Van den Berg, daar staat men toch wel een beetje paf van.

A. R.

Officieel Orgaan FNZ 1931 nr. 41
Mededeelingen.

De melkvoorziening van Amsterdam.

In de melkvoorziening van Amsterdam, schijnt weer eens — ten zooveelsten male — een rumoerige periode te zullen aanbreken.

De Wethouder voor de levensmiddelenvoorziening, de heer de Miranda, heeft het plan opgevat, weer eens een commissie aan het werk te zetten om te onderzoeken in hoeverre de stichting van een gemengd melkbedrijf levensvatbaarheid heeft. De bedoeling schijnt te zijn een melkbedrijf te stichten, dat als semi-overheidsbedrijf zal werken en waarin de gemeente voor een belangrijk kapitaal wordt geïnteresseerd.

Officieel Orgaan FNZ 1931 nr. 43

De melkvoorziening van Amsterdam.

De voordracht inzake de melkvoorziening der gemeente Amsterdam is thans verschenen.

In de toelichting wordt de historie van de gemeentelijke bemoeiing met het melkvraagstuk sedert de aanneming der motie-Drabbe in het voorjaar van 1925, beknopt uiteengezet. Bij de uitwerking dezer motie was een belangrijke rol toebedeeld aan de „Vereeniging tot bevordering van een hygiënische melkwinning”, welke vereeniging echter gedurende drie jaar zonder noemenswaard resultaat op het gebied der tuberculosebestrijding heeft gewerkt, doordat in vele gevallen telkens nieuw vee van buiten wordt aangevoerd (in 1929 b.v. werd 41.5 % van de runderen in de bedrijven door het Meca gecontroleerd, nieuw aangekocht).

Aan de organisaties van melkveehouders en van den melkhandel (Meca en Meba) zal einde 1930 in totaal een bedrag van f 99.558 aan gemeentelijke subsidie zijn betaald, terwijl de leden dier organisaties in dat tijdvak ruim f 95.000 bijeenbrachten. Ook de resultaten van deze beide instituten zijn poover geweest.

Als middel om toch nog te probeeren het beoogde doel: een goede melkvoorziening der stad, te bereiken, heeft het Mecabestuur voorgesteld, de stichting van een centraal gemengd melkbedrijf. Eene in te stellen commissie, zou een onderzoek naar de levensvatbaarheid van zoo'n bedrijf kunnen instellen.

De instelling van zulk een commissie vindt bij B. en W. geen bezwaar, mits zij een scherp omljnde opdracht krijgt en met haar werk gereed is vóór de behandeling der gemeente-begrooting voor 1932.

B. en W. stellen zich voor die commissie te doen bestaan uit vijf of zeven personen van juridische, technische en economische bekwaamheid, géén raadscommissie. De leden zouden in overleg met de besturen van Meca en Meba moeten worden benoemd. Aan haar zullen één of twee vertegenwoordigers van belanghebbenden kunnen worden toegevoegd. B. en W. vragen voor het werk dier commissie een krediet aan groot f 3000.

De verkoop van melk in Amsterdam

Na twee jaar studie is het rapport verschenen. Conclusie: een gemeentelijke monopolistische bedrijf oprichten.

Twee jaar geleden werden B. en W., gemachtigd een commissie te benoemen, die tot taak had een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van het oprichten en in stand houden van een centraal gemengd melkbedrijf, zijn grondslagen en organisatie, alsmede de wijze waarop het benodigde kapitaal moet worden gefourneerd. De toen benoemde commissie is met haar taak gereed en haar uitvoerig rapport is hedenavond verschenen.

Het rapport geeft allereerst een korte beschrijving van de ontwikkeling van het Amsterdamsche melkvraagstuk sinds 1920 en de samenstelling en werkwijze der commissie om daarna de wenschelijkheid te betoogen van het oprichten en in stand houden van een centraal gemengd melkbedrijf.

Daarna wordt overgegaan tot het onderzoek naar de mogelijkheid van een centraal gemengd melkbedrijf, en wordt allereerst de technische mogelijkheid behandeld, in verband waarmede een schets wordt gegeven van de inrichting en den gang van het bedrijf, gelijk de commissie zich die heeft voorgesteld. De volgende punten treden daarbij op den voorgrond: Centraliseering en monopoliseering van de melkvoorziening in dier voege, dat - afgezien van de zgn. modelmelk - geen melk in Amsterdam zal worden gebruikt dan de zoodanige, die in het centraal bedrijf is verwerkt. Oprichting van drie fabrieken aan de peripherie der stad, elk met een capaciteit van 100.000 liter per dag, waarbij wordt uitgegaan van een gemiddeld verbruik van melk van 300.000 liter per dag.

De productie der melk wordt overgelaten aan de veehouders als zelfstandige ondernemers die evenwel contractueel jegens het bedrijf zullen zijn verbonden en aan wie langs contractuele weg voorwaarden ter bevordering van doelmatige en deugdelijke melkwinning zullen worden opgelegd terwijl de betaling der door hen geleverde melk zal geschieden met inachtneming van de kwaliteit daarvan.

Centralisatie van den aanvoer der melk van de veehouders naar de drie fabrieken. Aflevering van de melk door het bedrijf aan de contribuanten, die als zelfstandige ondernemers zullen werkzaam zijn, doch contractueel jegens het bedrijf zullen zijn verbonden. De prijzen, welke den consumenten mogen worden berekend, zullen door het bedrijf worden vastgesteld; op den duur beperking van de distribuanten tot het voor een doelmatige distributie noodzakelijk aantal.

Het volgende deel van het rapport is gewijd aan den bedrijfsvorm en aan de financiële grondslag en van het bedrijf.

Aan het rapport zijn nog toegevoegd drie afwijkende nota's.

Leeuwarder Courant 1938-03-12**VETERINAIRE LUCHTBESCHERMINGS-
DIENST****Commissie ingesteld**

De vorige maand heeft het Hdbl. een onderhoud gepubliceerd met dr. R. H. van Gelder, directeur van het **Meba te Amsterdam**, over de mogelijkheid en het nut van een veterinaire luchtbeschermingsdienst. Naar aanleiding van deze publicatie heeft, naar het blad ter oore kwam, de Inspectie voor de Luchtbescherming te 's Gravenhage deze aangelegenheid in onderzoek genomen, hetgeen o. m. tot gevolg had, dat de minister van Binnenlandsche Zaken, onder wiens departement de Luchtbescherming ressorteert, tot de instelling eener commissie heeft besloten, die deze aangelegenheid zal bestudeeren en nader uitwerken.

Tot voorzitter dezer commissie is aangewezen de luit.-generaal b. d. P. H. A. de Ridder, inspecteur der Luchtbescherming. Als leden zijn aangewezen prof. dr. H. Schornagel, hoogleraar aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht, voorzitter van de Maatschappij voor Diergeneeskunde en de heer E. J. A. A. Quaadvlieg, adjunct-directeur van den Veeartsenijkundigen Dienst in Nederland. Deze laatste is daartoe aangewezen door den minister van Economische Zaken.

De commissie zal nog met enkele andere personen worden aangevuld.

Leeuwarder Courant 1939-11-28**Friesche Maatschappij van Landbouw****Afdeeling, Lemsterland**

.....

Hierna was het woord aan den heer B. J. de Vries, dierenarts te Lemmer, voor een inleiding over het onderwerp: „**Veterinaire** luchtbescherming”.

Na zijn inleiding deelde spreker mede, dat het in de bedoeling ligt in elke gemeente een **veterinair** luchtbeschermingsdienst in het leven te roepen.

Het resultaat was, dat een zestiental personen zich voor dezen dienst aanmeldde.

DE MELKVOORZIENING VAN DE HOOFDSTAD.

De melkvoorziening van Amsterdam ondervond groote moeilijkheden, doordat benzinegebrek een groot aantal vrachtauto's uitschakelde.

De afd. Amsterdam van het Boerenfront heeft zich met deze zaak bezig gehouden en een noodcombinatie van grossiers werd opgericht, wat tot gevolg had, dat thans een belangrijk deel van de melk, voor de hoofdstad bestemd, met schuiten aan den Amstel wordt gebracht, zoodat thans stagnatie van melkaanvoer uitgesloten is.

Leeuwarder Courant 1965-08-03

Waarschuwing ministerie *Penicilline bederft kwaliteit zuivel*

Met het oog op verbetering van de kwaliteit van het Nederlandse zuivelprodukt is het absoluut noodzakelijk dat antibiotica uit de melk worden geweerd, aldus een publikatie van het Ministerie van Landbouw. Even openhartig als onthutsend deelt de publikatie nog mee dat veeartsen tot nu toe niet gehouden waren de veehouders te waarschuwen indien zij hun vee met penicillinehoudende preparaten hadden behandeld. Er komen de laatste tijd meer klachten over melk die ongeschikt is tot het verwerken tot bepaalde produkten en wel speciaal yoghurt, boter en kaas!

Het gevolg van het afleveren van met antibiotica besmette melk is dat verschillende produkten op de fabrieken niet kunnen worden bereid, waardoor deze een grote schadepost lijden! Volgens mededelingen van drs. K. Clay, directeur van het Melkcontrôlebureau „MEBA” in

van het Melkcontrôlebureau „MEBA” in Amsterdam wordt door ongeveer een procent van alle veehouders in Nederland melk afgeleverd die penicilline bevat! Veehouders weten overigens dat de eerste 3 x 24 uur of de eerste zes melkmalen geen melk mag worden afgeleverd van dieren die met penicilline zijn behandeld. Ook dan nog schijnt het mogelijk te zijn dat penicillineresten in de melk zijn achtergebleven.

Op de contrôlestations kan men momenteel in 5000 kg melk nog 60 mg penicilline aantonen. Een hoeveelheid van 60 mg komt overeen met ca. 100.000 eenheden, een hoeveelheid die de boer meestal per behandeling van de uier toepast. Gewezen wordt op de gevaren voor de kwaliteit van kaas. Er treedt een storing in de rijping op, zelfs indien minimale hoeveelheden penicilline in de melk terecht zijn gekomen.

Middelburgsche Courant, 04/02/1869; p. 2/4

Gemengde berichten.

Te Amsterdam wordt eene melkinrichting geopend, waar zuivere onvervalschte koemelk, tegen 8 cent per Ned. kan, te koop wordt gesteld.

Goessche Courant, 30/05/1878; p. 2/4

— Ook te Amsterdam bestaat weder het voornemen een melkinrichting tot stand te brengen, die goedkoop en onder streng toezicht zal trachten den ingezetenen melk te verschaffen.

Middelburgsche Courant, 05/09/1878; p. 2/4

— Bij de opening van de Amsterdamsche melkinrichting hebben de melkboeren wraak genomen over de wijze, waarop men hun een eerlijke concurrentie aandoet. Zij wierpen nl. vuil naar binnen en maakten het den bedienden zoo lastig, dat de inrichting dadelijk weer moest gesloten worden. Wel een bewijs dat de melk goed moet zijn!
(*Vad.*)

Schager Courant 1912-04-27

MELKOORLOG.

Een groote strijd, aldus schrijft men aan het „Nieuwsblad voor Nederland“, is thans hangende tusschen melkveehouders om- en melkslijters en groote melkinrichtingen te Amsterdam. De melkveehouders bedingen voor het volgende contractjaar, hetwelk loopt van 1 Mei tot 30 April, één cent per liter meer voor hun melk, waarvan gevolg zou zijn, zoo de melkslijters en groote inrichtingen hieraan toegaven, dat de verkoops prijs dan ook met 1 cent per liter zou moeten worden verhoogd. Eenparig weigert men meer voor de melk te betalen. Was andere jaren voor April door de meeste melkslijters reeds de melk gekocht, thans is er bijna nog niets gekocht. Met algemeene stemmen is op de openbare vergadering van melkslijters, verschenen Dinsdagmiddag in „d'Geelvinck“ gehouden, besloten, geen hooger prijs voor de melk te betalen dan 42 stuivers per vat of bus.

De groote melkinrichtingen hebben reeds een...

Leeuwarder Courant 1920-05-27

Stinkende Wonden.

Amsterdam staat op het oogenblik voor het melk-socialisatie-probleem en in verband daarmee heeft de directeur van den gemeentelijken gezondheidsdienst eens een rapport over den hygiënischen kant van de zaak uitgebracht.

En daaruit blijkt, dat de Amsterdammers altijd wél bijzonder zijn getraceerd.

Want hoewel er reeds jarenlang een melk-contrôle bestaat kan de melk, die aan de Amsterdammers voorgezet wordt, maar niet aan redelijke hygiënische eischen voldoen.

Was dat vóór den oorlog reeds het geval, in den crisistijd werd de kwaliteit allertreurigst. Door toevoeging van water, van tapmelk en door ontrooming wordt de melk minderwaardig gemaakt. Ook melk-inrichtingen zien tegen dergelijke praktijken niet op. In eenige inrichtingen wordt des nachts van de in reservoirs bewaarde melk, bestemd den volgenden dag afgeleverd te worden, een deel van de room afgeschept, of een deel vervangen door water of tapmelk.

Een vraag: en werden die knoeiers dan altijd onmiddellijk en onverbiddelijk aangewezen aan het publiek?

En zoo niet: waarom dan bleef dat meest doeltreffende, want scherpste en felste, middel van verweer ongebruikt?

De Matafto-historie.

Een proef en een resultaat.

In samenwerking met drie dierenartsen, de heeren dr. R. H. van Gelder, directeur van Meca en Meba te Amsterdam, diens Utrechtsche collega S. Stuurman en de Naardensche dierenarts H. ter Beek, heeft de heer Ph. Benjamins te Weesperkarspel, bekend door zijn reis naar Spanje voor het „Handelsblad” en zijn daar opgedane bevindingen, een wetenschappelijke proef genomen met Matafto, d. w. z. hij heeft te Ederveen negen onbesmette kalveren gekocht en 5 daarvan door de dierenartsen laten behandelen met het „middel”. Daarna zijn ze, na eenige dagen, alle negen besmet en.... alle negen even ziek geworden.

Zuiveljaarboek 1932 Melkcontrole enz. blz 50/52

Melkcontrôlestation „Amsterdam” (Meca).
Opgericht: November 1926. Gevestigd te Amsterdam C., Sarphatistraat 28, Secretariaat, Damrak 30.
Bestuur: A. COLIJN, Nieuwer Amstel, Voorzitter; C. WOLMERSTETT, Secr. v. d. Bond v. Melkveehouders, Secretaris-Penningmeester.
Directeur: Dr. R. H. van GELDER; Controleerend Veearts: T. J. van der HEM.
Doel en werkwijze: Door contrôle op vee en melk en stalinspecties, het verstrekken van adviezen over inrichting van stallen, behandeling van vee, enz. te komen tot een meer hygiënische melkwinning en daardoor tot een zuiverder product.
Aantal leden: Ongeveer 550.
Uitgaven: „Vrijwillige melkcontrôle” en „De Melkweg”. Verschijnen maandelijks.

Zuiveljaarboek 1932 Melkcontrole enz. blz 50/52

Melkcontrôlebureau „Amsterdam” (Meba).
(Vereeniging tot oprichting en instandhouding van het Melkcontrôlebureau „Amsterdam”)
Opgericht: 1 April 1926. Gevestigd te Amsterdam C., Sarphatistr. 28.
Het doel der vereeniging is het exploiteeren van een Melkcontrôlebureau voor de leden, dat de door hen geleverde melk en melkproducten volledig deskundig zal controleeren, zoodat de afnemers van de melk harer leden zooveel mogelijk zekerheid verkrijgen van het ontvangen van melk, welke in alle opzichten voldoet aan de hoogste eischen van deugdelijkheid.
Het bestuur bestaat uit 9 leden en wordt samengesteld uit 6 leden der vereeniging benevens 3 vertegenwoordigers van het Gemeentebestuur van Amsterdam, welk laatste drie door B. en W. worden aangewezen.
Bestuur: G. STAM, Voorzitter; N. W. HELSLOOT, Secretaris.
Directeur: Dr. R. H. van GELDER.
De vereeniging is gesplitst in 3 groepen: A: Melkinrichtingen; B. Melkslijters; C. Groothandelaren, te samen ± 500.
Uitgaven: „Vrijwillige melkcontrôle” en „De Melkweg”. Verschijnen maandelijks.

ZJB 1935 MEBA

MELKCONTRÔLESTATIONS.

51

Vereeniging tot bevordering van een hygiënische melkwinning te Amsterdam.

Deze vereeniging is de „Moeder-vereeniging” van het melkcontrôlebureau „Amsterdam”.

Bestuur: A. COLIJN, Nieuwer Amstel, Voorzitter; C. WOLMERSTETT, A'dam, Secretaris. (Damrak 30, Amsterdam C.)

Melkcontrôlebureau „Amsterdam”. (Meba.)

(Vereeniging tot oprichting en instandhouding van het Melkcontrôlebureau „Amsterdam”.)

Opgericht: 1 April 1926. Gevestigd te Amsterdam (O.), Domse-lae-str. 8.

Het doel der vereeniging is het exploiteeren van een melkcontrôlebureau voor de leden, dat de door hen geleverde melk en melkproducten volledig deskundig zal controleeren, zoodat de afnemers van de melk harer leden zooveel mogelijk zekerheid verkrijgen van het ontvangen van melk, welke in alle opzichten voldoet aan de hoogste eischen van deugdelijkheid.

Bestuur: G. STAM, Voorzitter; N. W. HELSLOOT, Secretaris.

Directeur: Dr. R. H. van GELDER.

De vereeniging is gesplitst in 3 groepen: A. Melkinrichtingen; B. Melkslijters; C. Groothandelaren, te samen ± 500 leden.

ZJB. 1941

54

MELKCONTRÔLESTATIONS.

MELKCONTRÔLESTATIONS.

Het doel van de verschillende melkcontrôlestations (-bureaux) is: bevordering van de verbetering der kwaliteit van de door veehouders, den melkhandel en melkinrichtingen en zuivelfabrieken af te leveren consumptiemelk, zoodat deze steeds aan de eischen van het Melkbesluit voldoet.

De werkzaamheden ter bereiking van dit doel strekken zich uit over het houden van toezicht op en de verbetering van de melkveestallen, de gezondheidstoestand van het melkvee, de melkwinning en -behandeling op de boerderij; het uitoefenen van contrôle op of het vaststellen van de kwaliteit, de samenstelling en de prijsbepaling der melk; bevordering van en contrôle op de melkhygiëne bij het bewerken en de distributie van consumptiemelk; vakonderwijs.

.....

Melkcontrôlebureau „Amsterdam”. (Meba.)

Opgericht: 1 April 1926. Gevestigd te Amsterdam (W.), Vondelstr. 50-52.

Bestuur: G. STAM, Voorzitter; N. W. HELSLOOT, Secretaris.

Directeur: Dr. R. H. van GELDER.

Het Melkcontrôlebureau „Amsterdam” is een vereeniging van de organisaties van melkveehouders en melkhandelaren.

.....

ZJB. 1947

ook 1949 t/m 1961

1963 nw Secr. G. den Hartog

1965 nw. dir. K. Clay,

ook 1968

In zjb. 1973 MEBA opgeheven, nu:

Ver. Melkcontrole West-Ned. Den Haag, Dir K.

Clay. Met Afdeling in Amsterdam, Vondellaan.

ZJB. 1947

60

MELKCONTRÔLESTATIONS.

Melkcontrôlebureau „Amsterdam”. (Meba.)

Opgericht: 1 April 1926. Gevestigd: Vondelstraat 50-52, Amsterdam (W.).

Bestuur: C. A. HEUFT, Voorzitter; P. Th. v. d. VELDT, Secretaris.

Directeur: J. MOL.

Het Melkcontrôlebureau „Amsterdam” is een vereeniging van de organisaties van melkveehouders en melkhandelaren.

